

Ainevaldkond "Sotsiaallained"

Valdkonnapädevus

Sotsiaallainete pädevusega taotletakse õpilase toimetulekut iseendaga, suutlikkust toimida lähikonnas, valmisolekut ja oskust olla aktiivne ning vastutustundlik kodanik, oskust mõtestada ühiskondlikke suhteid mineviku ühiskondades lähtuvalt ajaloolisest kontekstist ja üldinimlikest väärtustest.

Sotsiaallainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpetaja:

- 1) tunneb huvi kogukonna, rahva ja maailma arengu vastu, mõistab ühiskonnas toimunud ja toimuvate muutuste põhjusi, tagajärgi ja seoseid;
- 2) tunneb huvi enda arengu vastu, hindab ennast adekvaatselt, analüüsib oma võimalusi, usub endasse ja kavandab oma tulevikku, võtab eakohase vastutuse oma tuleviku kujundamise eest, väärtustab loovust ja ettevõtlikkust ning arendab endas neid omadusi ja pädevusi;
- 3) austab demokraatiat ja inimõigusi, teab oma õigusi ja kohustusi, järgib seadusi, üldinimlike väärtusi ja üldtunnustatud käitumisnorme, kujundab oma arvamuse ning on vastutustundlik ja aktiivne ühiskonnaliige, on lojaalne Eesti riigile;
- 4) valdab infootsimise meetodeid, hindab kriitiliselt allikate usaldusväärsust ja teabe sisu; väärtustab teaduspõhist maailmapilti ja kujundab enda seisukoha;

- 5) aktsepteerib inimeste individuaalseid erinevusi, kultuurilist ja maailmavaatelist mitmekesisust, suhtub neisse sallivalt, kui need pole inimväärikust alandavad või inimsusevastased;
- 6) tunnetab oma rolli Eesti kultuuripärandi hoidja ja kandjana, väärtustab inimkonna kultuuripärandit ja aktsepteerib kultuurierinevusi;
- 7) hoolib endast ja teistest, järgib tervislikke eluviise, käitub turvaliselt enda ja teiste inimeste suhtes, hoiab keskkonda, on teadlik tarbija.

Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Sotsiaalainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaalainete vahendusel kujundatakse õpilastes oskusi näha ühiskonna arengus põhjuse tagajärje seoseid ning teha teadlikke valikuid, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalinormidest. Õppe vältel kujundatakse õpilastes tahet toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikme ning isiksusena.

Sotsiaalainete pädevusega taotletakse toimetulekut iseendaga, lähikonnas ning ühiskonnas. Kodanikuks olemist määratletakse kui võimet tegutseda vastutustundliku kodanikuna ja osaleda ühiskonnaelus. Sotsiaalse pädevuse ruumilisele haardele lisandub ajaline/ajalooline mõõde. Õppe korraldamisel lähtutakse Eesti riikliku iseseisvuse tunnustamisest, eesti kultuuri traditsioonide, Euroopa ning maailma kultuuri ja teaduse põhisaaevutuste väärtustamisest ning riikliku õppekava üldosas sätestatud põhimõtetest.

Ajalugu õppides omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks olulisi teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist. Aine vahendusel suunatakse õpilane teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset

leidnud sündmusi ja protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetus kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut.

Inimeseõpetus lõimib õppesisu kõigis kooliastmetes, toetades õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas. Inimeseõpetuse eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arengut, õppides tundma ennast, kujundama vastutustundlikult oma suhteid, olema terviseteadlik, aus, hooliv ja õiglane. Inimeseõpetuse kaudu kujundatakse esmased teadmised ja hoiakud sotsiaalsest võrdsusest, võrdväarsusest ning naiste ja meeste võrdõiguslikkusest.

Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased teadmised, oskused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine üldeesmärk on luua eeldused aktiivse kodaniku kujunemiseks ja ühiskonna sidususe tugevnemiseks.

Kõik sotsiaalvaldkonna ained on toeks, et õpilasel areneks suutlikkus analüüsida oma käitumist ja selle tagajärgi, sobival viisil oma tundeid väljendada, aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suheldes; ennast kehtestada, seista vastu ebaõiglusele viisil, mis ei kahjusta enda ega teiste huve ega vajadusi. Sotsiaalvaldkonna õppeainete kaudu õpitakse tundma ning järgima ühiskondlikke väärtusi, norme ja reegleid, omandatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas, kogukonnas ning ühiskonnas.

Omandatakse teadmisi majandusest, tööturust, maksundusest, õpitakse tegema otsuseid rahatargalt ja vastutustundlikult. Sotsiaalainete kaudu kujundatakse alus maailmavaatelse mitmekesisusega arvestamiseks ning valmisolek dialoogiks erineva maailmavaate esindajatega. Sotsiaalainetes käsitletavate õppeteemade kaudu kujundatakse õpilastes esmane valmisolek märgata ebavõrdsust ühiskonnas ja aidata kaasa võrdõiguslikkuse, sh soolise võrdõiguslikkuse edendamisele.

Valdkonnasisese lõimingu taotletakse, et õpilane areneks terviklikuks isiksuseks, kes suhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimesi, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest ning märkab ja mõistab ühiskonnas toimuvat. Kõigi sotsiaalvaldkonna õppeainete seisukohalt on tähtis koostööoskus ja töötamine rühmas. Õpilane omandab tõhusad oskused ja valmisoleku ühiskonnaellu sekkuda ja olla edukas elukestvas õppes ja tööturul. Õppesisu valib aineõpetaja arvestusega, et kooliastmeti kirjeldatud teadmised, oskused ja hoiakud, üld- ja valdkonnapädevused ning õpitulemused oleksid saavutatavad.

Ainetundide jaotus

	<i>Ainetundide maht nädalas (klassiti)</i>								
Aine	1.klass	2.klass	3.klass	4.klass	5.klass	6.klass	7.klass	8.klass	9.klass
inimeseõpetus		1	1		1	1	1	1*	

ajalugu					1	2	2	2*	2*
ühiskonnaõp.						1			2

* saksa osakonna klassides erinev

Valdkonnaüleline lõiming

Valdkonnaüleline lõiming on välja toodud iga klassi juures.

Üldpädevuste arengu toetamine

Sotsiaalvaldkonna õppeainete õppimise kaudu toetatakse kõigi riikliku õppekava üldosas kirjeldatud üldpädevuste arengut õpilastel. Üldpädevuste saavutamist toetab valdkonnaüleselt õppeainete eesmärgipärane lõimimine teistesse valdkondadesse kuuluvate õppeainetega ning läbivate teemade õpilase jaoks tähenduslik käsitlemine. Selle tulemusel kujuneb õpilasel suutlikkus rakendada oma teadmisi ja oskusi erinevates olukordades, kujundada oma väärtushoiakuid ja -hinnanguid ning võimalus omandada ettekujutus ühiskonna kui terviku arengust. Seejuures on väga oluline süsteemne ja järjepidev koostöö aineõpetajate vahel. Üldpädevuste kujundamine ning läbivate teemade käsitlemise ja lõimingu korraldamise põhimõtted määratakse kooli õppekava üldosas ja rakendamine täpsustatakse valdkonnakavas.

Läbivate teemade käsitlemine

- 1) elukestev õpe ja karjääri kujundamine – põhiliste õpioskuste arendamine (lugemine, kirjutamine, esinemine, analüüsimine, tagasisidestamine) empaatiavõime tõstmine (lugupidav suhtumine eri kultuuridesse; kaaslaste toetamine ja nende toetamine rühmatöodes) ning suhtlemis- ja enesekontrollioskusi (viisakusreeglite järgimine klassis).
- 2) keskkond ja jätkusuutlik areng – tsivilisatsioonide tekkimine ja nende mõju looduskeskkonnale, keskkonna ressursside säästlik kasutamine läbi aja.
- 3) kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – erinevate projektide, projektipäevade, kooliürituste algatamine, läbiviimine ja osalemine. Oma tegevuse analüüsimine.
- 4) kultuuriline identiteet – kultuuriteadlikkuse arendamine (lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja religioonidesse, seoste leidmine kultuuripärandi ja nüüdiskultuuri vahel, kultuuriteadlikkuse arendamine (õppekäigud), kultuuripärandi väärtustamine (õppekäigud); kultuuripärandi tundmine (perekonnaloo kogumine/uurimine; mäluasutuste külastamine).
- 5) teabekeskond ja meediakasutus – analüüsiõskuse arendamine; töö erinevate ajaloo allikatega (allika kriitika); vandenõuteooriate ja valeuudiste märkamine (meediapädevuse arendamine).
- 6) tehnoloogia ja innovatsioon – fotode ja videode tegemine ja lihtne töötlemine; digitarkvara eakohane kasutamine õppetöös (slaidid, ajajoon, padlet, taskuhääling jms).
- 7) tervis ja ohutus – pöörame rõhku õpetuse elulähedusele ja teadvustame levinuma riskikäitumise ohte. Arutelud ja aktiivõppemeetodid.

8) väärtused ja kõlblus – ühiskonnas üldtunnustatud väärtuste ja kõlbluspõhimõtete tundmine; isikliku arvamuse esitamine ja põhjendamine ja teiste arvamustega arvestamine.

Hindamine

Hindamine on õppeprotsessi osa, mille kaudu toetatakse õpilase õppimist ja arengut. Hindamisel saadakse ülevaade õpitulemuste saavutusest ja õpilase individuaalsest arengust ning toetatakse selle kaudu õpilase kujunemist positiivse minapildi ja adekvaatse enesehinnanguga ennastjuhtivaks õppijaks. Hindamise tulemusena/abil saab õpilane tagasisidet oma edenemise kohta õppimisel ja õpistrateegiate valikuteks. Õpetaja saab teavet oma õpetamise tulemuslikkuse kohta ning sisendit nii õppetegevuse kui ka iseenda pädevuste arendamiseks.

Hindamise alus on valdkonna ainekavades kirjeldatud õpitulemused kooliastmete kaupa. Hindamisega toetatakse kooliastme lõpuks taotletavate teadmiste ja oskuste omandamist, hoiakute kujunemist ning valdkonnapädevuse saavutamist. Ainealaste teadmiste ja oskuste kõrval antakse tagasisidet ka üldpädevuste arengu ning väärtushoiakute ja -hinnangute kujunemise kohta. Hoiakute kujunemisele antakse tagasisidet suunavate ja toetavate sõnaliste hinnangute abil.

Selleks rakendatakse nii diagnostilist, kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist, mida esitatakse nii sõnaliste hinnangute kui ka numbriliste hinnetena. Diagnostilise hindamise käigus selgitatakse välja õpilaste eelteadmiste ja oskuste tase, hoiakud, ainealased väärarusaamad ja

spetsiifilised õpiraskused, et kavandada järgnevat õppimist ja õpetamist. Õppeprotsessi käigus rakendatakse kujundavat hindamist, kus õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevuste ja arenguvõimaluste kohta. Kokkuvõtete hindamine toimub üldjuhul õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul, et kontrollida nii õppetöös püstitatud eesmärkide saavutamist kui ka riikliku õppekavaga sätestatud õpitulemuste saavutatust. Õppeteema kokkuvõtete hinne võib kujuneda õppeperioodi jooksul toimunud hindamise tulemusena, seejuures arvestatakse, et hinnetel võib sõltuvalt töö mahust olla erinev kaal.

Alates esimesest kooliastmest kaasatakse õpilane hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisidestamisel. Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima.

Arutluste, juhtumianalüüside ja loominguliste tööde puhul hinnatakse arvamuste ja seisukohtade argumenteeritust, seostatust ja veenvust, õpilase seisukohtadele minevikusündmuste, ühiskonnas ja maailmas toimuva kohta antakse sõnalist kirjeldavat tagasisidet. Praktiliste ja loominguliste ülesannete sooritamisel hinnatakse nii protsessi kulgu kui ka tulemust. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid pööratakse tähelepanu ka õpilase keelekasutusele, sh erialaste terminite, isiku-, riikide ja kohanimede, rahvusvaheliselt aktsepteeritud lühendite õigele kasutusele ja õigekirjale, mida arvestatakse hindamisel vastavalt ülesande eesmärgile ja kokkulepitud hindamiskriteeriumidele.

Erineva keerukusastmega teadmiste, oskuste ja hoiakute hindamise võimaldamiseks kasutatakse mitmekesiseid hindamisviise ja -vorme. Hindamisvahendi ja -viisi valik sõltub püstitatud õppe-eesmärkidest ja eeldatavast õpitulemusest. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanust, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla.

Ajaloo hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi tähtsamate ajaloosündmuste ja -nähtuste analüüsi nõudvate ülesannete kaudu. Allikaanalüüsi puhul hinnatakse allikast olulise info leidmist, selle tõlgendamist ja võrdlemist, kommenteerimist ning usaldusväarsuse üle otsustamist. Arutluse puhul hinnatakse kirjutise vastavust teemale, ajastu- ja teemakohaste faktide teadmist, võrdlemise, seoste loomise ja järelduste tegemise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud argumentide toel.

Inimeseõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi ning nende seostamise oskust. Õpilase hoiakuid ja väärtushinnanguid mõõdetakse ja tagasisidestatakse vaatluse, õpilase antud hinnangute ja otsustuste ning juhtumianalüüsi alusel.

Ühiskonnaõpetuses hinnatakse arutlusoskust, erinevate allikate, sh õigustekstide tõlgendamist ja analüüsi, ühiskondlike probleemide analüüsi ja oma seisukoha kujundamise ning selle põhjendamise oskust; aga ka kodanikuvalmidust ja -vastutust ühistegevuses osalemise, ühiskonnaliikmele kohustuslike toimingute, sh vajalike dokumentide täitmise oskuse jt eakohaste ülesannete kaudu. Väitluses hinnatakse oskust kuulata aktiivselt teise poole väiteid ning oskust esitatud väidetele tõenduspõhiste argumentidega vastata. Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest, hindamise nõuded ja korraldus, sh mittenumbrilise hindamise kasutamine ja mujal õpitu arvestamine täpsustatakse kooli õppekavas.

I kooliaste

2. klass. Inimeseõpetus

Käsitletakse järgmisi teemasid: mina, mina ja teised, mina ja tervis, mina ja minu pere, mina ja Eesti, mina: aeg ja asjad ning mina: teave ja asjad.

TEEMA: MINA	
Õpitulemus	Õppesisu- tegevused
<p>* Väärtustab enda ja kaaslaste huvisid ning positiivset suhtumist iseendasse (dp3)</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none">• kirjeldab enda huvisid ja tegevusi• põhjendab, miks on vaja endasse positiivselt suhtuda• teab, et inimesed on erinevad nii bioloogiliselt kui ka sotsiaalselt ning märkab inimeste sarnasusi ja erinevusi	<p>Vestlusring. Huvid ja tegevused</p> <p>Paaristöö, väikestes rühmades; enesehindamine.</p> <p>Mõttekaart.</p> <p>Loovtöö: visuaalne pilt.</p> <p>Õppemängud (n liikumismängud, pallimäng).</p> <p>Individuaalne töö: Õpilane paneb kirja 15 asja, mis enda juures meeldib.</p> <p>Rühmatöö. Meie huvid ja lemmiktegevused.</p>

TEEMA: MINA JA TERVIS	
Õpitulemus	Õppesisu- tegevused
<p>* Oskab oma tervist hoida. (dp31)</p> <ul style="list-style-type: none">toob näited tervist hoidvast käitumisest (hügieen, karastamine, mitmekesine toit, uni ja puhkus ning kehaline aktiivsus) ja selgitab tervist hoidva käitumise vajalikkustnimetab mõningaid haiguste tunnuseidteab hädaabinumbrit ja oskab vajaduse korral kutsuda abi	<p>Vestlusring.</p> <p>Jutu kirjutamine: <i>Mida teen oma tervise hoidmiseks?</i></p> <p>Õppemäng.</p> <p>Arutelu: uni, une vajalikkus.</p> <p>Paaristöö. Plakat. Tervislik eluviis.</p> <p>Joonistus. Hügieen ja hügieenivahendid.</p> <p>Diskussioon: nakkuslike ja mittenakkuslike haiguste tunnuste eristamine.</p> <p>Diskussioon</p> <p>Juhtumianalüüs</p> <p>Rollimäng</p> <p>Paaristöö</p> <p>Video ja arutelu.</p> <p>Ühiselt või individuaalselt klassiga tegemiseks EIS ülesanded, vajalik sisselogimine õpetajal.</p>

TEEMA: MINA JA MINU PERE	
Õpitulemus	Õppesisu- tegevused
<p>* Mõistab sõpruse ja koostöö väärtust ning üksteise eest hoolitsemise ja abistamise vajadust. (dp31)</p> <ul style="list-style-type: none">• kirjeldab enda ja pereliikmete ülesandeid kodus, toob näiteid üksteise abistamisest ja pereliikmetega arvestamisest• toob näiteid oma õigustest ja kohustustest peres, koolis ja ühiskonnas	<p>Arutelu ja rühmatöö vastavasisulise lasteluule ja/või lastekirjanduse alusel.</p> <p>Õppemängud.</p> <p>Rollimäng.</p> <p>Video vaatamine.</p> <p>Mõttekaart.</p> <p>Lastega filosoferimine: õigus, kohustus, vastutus.</p>

TEEMA: MINA JA EESTI	
Õpitulemus	Õppesisu- tegevused
<p>* Näitab Eesti Vabariigi ja oma kodukoha asukohta kaardil, tunneb Eesti ja kodukoha sümbolikat, olulisi inimesi ja paiku. (dp31)</p>	<p>Video: Eestimaa</p> <p>Luuletuse kirjutamine Eestile kasutades riigi sümboleid ja sõnu.</p>

- leiab kaardilt Eesti ja kodukoha
- nimetab Eesti Vabariigi pealinna ja sünnipäeva
- teab, kes on Eesti Vabariigi president

* Teab eesti rahvakombeid ja mõistab enda rolli kommete ja tavade hoidja ja kandjana. (dp31)

- võrdleb rahvakombeid minevikus ja tänapäeval, nt mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlapäev, jaanipäev jt
- selgitab, kuidas õpilane saab ise olla kommete ja tavade hoidja

* Suhtub sallivalt Eestis elavate inimeste keelelistesse ja kultuurilistesse erinevustesse

- toob näiteid oma klassis või kodukohas elavate inimeste tavadest ja kommetest
- selgitab, kuidas õpilane saab ise olla kommete ja tavade hoidja

Joonistus: "Minu Eesti" ja "Kodukoha lipp ning vapp"

Viktoriin: Eesti.

Õppekäik.

Õppekäigu järgselt nähtust üheskoos kollaaži loomine.

Õpiprojekt (infootsing): rahvakombed minevikus ja tänapäeval.

Lühijutu kirjutamine ja joonistamine: nt kadripäev, mardipäev

Tähtpäevade alias (rühmatöö)

Rühmades miniuurimused rahvakommete kohta.

Teemapäev: kodukohas elavate inimeste tavad ja kombed.

Teemakohane loovtöö.

Õpiprojekt: meie klassi tavad ja kombed nüüd ja 10 aasta pärast.

Arutelu: millised tähtpäevi tähistatakse õpilaste peredes ja kodukohas ning kuidas? Millised on kodukoha tavad ja kombed tulevikus?

TEEMA: MINA: AEG JA ASJAD	
Õpitulemus	Õppesisu- tegevused
<p>* Oskab planeerida oma tegevusi ja väärtustab aktiivset vaba aja veetmist (dp2)</p> <ul style="list-style-type: none">• planeerib oma päeva ja nädalat terviseteadlikult <p>* Mõistab õppimise tähtsust igapäevaelus hakkama saamisel ja tuleviku kavandamisel</p> <ul style="list-style-type: none">• toob näiteid, kuidas õppimine aitab igapäevaelus hakkama saada• sõnastab enda õppimise eesmärged ja seostab neid enda huvidega• seostab igapäevavalikuid tuleviku eesmärkidega	<p>Individuaaltöö. Päeva- ja nädalakava.</p> <p>Arutelu: millistest tegevustest koosneb õpilase päev ja nädal Millised tegevused on kõige olulisemad ja mis vähem olulisemad, kuidas aega jagada.</p> <p>Loovtöö - oma elu ajatelg.</p> <p>Arutelu ja rühmatöö: vastavasisulise lasteluule ja/või lastekirjanduse alusel.</p> <p>Paaristöö: näited aja kulu ja seisu kohta.</p> <p>Teemapäev: kodukohas kasutatavate asjade väärtus lähtudes nende loomiseks või ehitamiseks tehtust.</p> <p>Loovtöö: õpimapp - mina ja minu meeled õppimisel.</p> <p>Võistlusmäng grupitööna</p> <p>Individuaalne õpimapp.</p> <p>Loovülesanne.</p>

3. klass. Inimeseõpetus

TEEMA: ÕPPIMINE	
Õpitulemused	Õppesisu- ja tegevused
<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none">toob näiteid, kuidas õppimine aitab igapäevaelus hakkama saada (dp2)sõnastab enda õppimise eesmärgid ja seostab neid enda huvidegaseostab igapäeva valikuid tulevikueesmärkidega	<p>Loovtöö: plakat/visuaalne pilt. Mõistekaart. Diskussioon ja paaritöö.</p>
TEEMA: MINA JA TEISED	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">toob näiteid käitumisnormidest ja seadustest, mida tal tuleb järgida (dp2, dp29, dp31)põhjendab käitumisnormide ja seaduste järgimise vajalikkustdemonstreerib õpitu olulisust üldtunnustatud	<p>Diskussioon ja paaritöö vastavasisulise lasteluule ja/või lastekirjanduse alusel. Juhtumianalüüs. Rühmatöö. Rollimäng. Kooli kodukorra põhjal etendada kooli igapäevaeluga seotud situatsioone ning välja tuua, mis kooli kodukord nende kohta ütleb.</p>

<p>käitumisnormide ja seaduste täitmist</p> <ul style="list-style-type: none">• tunneb liikluses turvalisust tagavaid märke ja tähiseid• kirjeldab ja demonstreerib turvalisust tagavate liiklusreeglite järgimist• märkab liiklusohtlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning pakub lahendusi turvalisuse tagamiseks• teab, et vägivallal on eri vormid (dp9);• selgitab, mida vägivaldne käitumine võib endaga kaasa tuua• teab abi saamise võimalusi inimväärikust alandava käitumise puhul, sh kiusamine ja vägivald;• demonstreerib õpituatsioonis abi saamise ja abistamise võimalusi vägivalla korral (dp9)• selgitab sõpruse, koostöö, üksteise eest hoolitsemise ja üksteise abistamise vajalikkust	<p>Töö tekstiga. Kooli kodukorrast leida õpetaja antud küsimustele vastused. Õpilaste hinnangud, kui hästi nad kooli kodukorda tunnevad.</p> <p>Paaristöö. Õpilased individuaalselt panevad kirja 5 liiklusreeglit ja vahetavad pinginaabriga tööd, lisab juurde, mis juhtub, kui neid mitte järgida.</p> <p>Individuaaltöö. Õpilase joonistus oma kooliteest. Joonistusele märkida juurde kooliteel paiknevad ohukohad. Juurde kirjutada, kuidas õpilane nendes olukordades ennetavalt käitub.</p> <p>Rühmatöö. "Minu unistuste tee kooli"</p> <p>Diskussioon vägivalla erinevatest vormidest.</p> <p>Loovtöö: plakat/visuaalne pilt.</p> <p>Ühiselt tutvumine <u>Lasteabi</u> veebilehe ja numbriga.</p> <p>Arutelu: milline on hea sõber? Loovtegevus: sõbrale kirja kirjutamine.</p>
TEEMA: TEAVE JA ASJAD	
<ul style="list-style-type: none">• loetleb erinevaid teabeallikaid	<p>Töö erinevate teabeallikatega.</p> <p>Diskussioon, paaristöö, rühmatöö.</p>

<ul style="list-style-type: none">• leiab infot erinevatest allikatest (dp2)• võrdleb erinevaid teabeallikaid usaldusväarsuse ja teabe sisu väärtuse poolest• kirjeldab meediaga, sealhulgas sotsiaalmeediaga seotud võimalusi ja ohte• selgitab ja demonstreerib kokkulepitud reeglite järgimist digivahendite abil teabe otsimisel• teab, mis on raha teenimine, säästmine, kasutamine ja laenamine• hoiab keskkonda, selgitab keskkonna hoidmise võimalusi, nt jäätmete vähendamine ja sorteerimine, vee ja energia tarbimine	<p>Rollimäng.</p> <p>Diskussioon ja vastavasisuline lasteluuletus/-laul/-kirjanduse katkend.</p> <p>Ülesanne. Jäätmete sorteerimine. Ühendab jäätmed õigete nimetustega sorteerimise nõudel.</p>
TEEMA: EESTI	
<ul style="list-style-type: none">• teab ja tutvustab oma kodukoha olulisi inimesi ja paiku• võrdleb rahvakombeid minevikus ja tänapäeval, nt mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlapäev, jaanipäev jt (dp2)• selgitab, kuidas õpilane saab ise olla kommete ja tavade hoidja	<p>Individuaaltöö. Enda kodukoha tutvustus.</p> <p>Loovülesanne: Tähtpäevad. Annab plakati kujul ülevaate ühest Eesti tähtpäevast.</p>

<ul style="list-style-type: none">toob näiteid oma klassis või kodukohas elavate inimeste tavadest ja kommetest (dp2)	
TEEMA: TERVISLIK ELUVIIS	
<ul style="list-style-type: none">toob näiteid terviseriskidest ja teab kuidas püsida tervenimetab mõningaid haiguste tunnuseidselgitab ja demonstreerib õpituatsioonis esmaabi võimalusi, nt haav, kukkumine, ninaverejooks, põletus, putukapistetoob näited tervist hoidvast käitumisest (hügieen, karastamine, mitmekesine toit, uni ja puhkus ning kehaline aktiivsus) ja selgitab tervist hoidva käitumise vajalikkustplaneerib oma päeva ja nädalat terviseteadlikult	<p>Diskussioon.</p> <p>Mõistekaart.</p> <p>Rühmatöö.</p> <p>Probleemülesande lahendus paaris- ja rühmatöös.</p> <p>Rollimäng.</p> <p>Loovülesanne: <i>Doktor mina</i>. Annab nt plakati kujul soovitusi enda ealistele tervisliku eluviisi teemal.</p> <p>(Esmaabi) Demonstratsioon ja praktiline tegevus.</p> <p>Juhtumianalüüs ja rollimäng.</p> <p>Külalistund: kooliõde või kiirabitöötaja.</p>
TEEMA: MINA	
<ul style="list-style-type: none">põhjendab, miks on vaja endasse positiivselt suhtuda	Diskussioon ja paaritöö

- teab, et inimesed on erinevad nii bioloogiliselt kui ka sotsiaalselt ning märkab inimeste sarnasusi ja erinevusi
- nimetab inimeste õigusi ja nendega kaasnevatid kohustusi (dp29)
- toob näiteid oma õigustest ja kohustustest peres, koolis ja ühiskonnas

vastavasisulise lasteluule ja/või lastekirjanduse alusel.

Loovtöö: plakat, poster, flaiier

Mõistekaart.

Teemapäev.

Tutvumine ÜRO lapse õiguste konventsiooniga. Kas minul on nimetatud õigused?

Rühmatöö. Meie kohustused.

II kooliaste

5. klass. Inimeseõpetus

TEEMA: TERVIS	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none">• selgitab tervise tähendust ja seda mõjutavaid tegureid• nimetab tervist mõjutavaid füüsilisi, vaimseid ja sotsiaalseid tegureid (dp29, dp 32)	<p>Klassiarutelu mõistete avamiseks.</p> <p>Tervise teemat käsitlevad õpetaja selgitused koos esitlustega.</p> <p>Mõistekaart ja definitsioon "tervis". Paaristööna koostavad kõigepealt märksõnalise tervise selgituse ning seejärel mõistekaarti kasutades tervise definitsiooni.</p> <p>Mänguline ülesanne - nurgad. Klassi nurkadesse pannakse sildid "vaimne", "füüsiline", "sotsiaalne", "kõik". Õpetaja nimetab märksõnu ning õpilased liiguvad vastava sildi juurde, mida antud märksõna kirjeldab. Mäng sobib nii tervise osade kui tervist mõjutavate tegurite osas.</p> <p>Diagrammi koostamine tervist mõjutavate tegurite (nt eluviis, arstiabi, keskkond, pärilikkus) omavahelise suhte kohta. Märksõnade kirjutamine diagrammile.</p> <p>Infootsing. Otsib tervisesõnastikust tervisega ja tervist mõjutavate teguritega märksõnu. Kirjutab väikestele paberitele ühele poole sõna, teisele poole selgituse.</p> <p>https://tervisesonastik.tai.ee</p> <p>Sõnaalias. Kasutades infootsingus lehtedele kirjutatud sõnu mängitakse nendega sõnaseletusmängu.</p>

Valdkonnaülene lõiming

Eesti keel: loeb tekste, koostab definitsiooni ja mõistekaardi.

Kunstiõpetus: kujundab oma töid.

Matemaatika: objektiivsed tervise mõõdikud on numbrilised, arvutab kehamassiindeksi.

Loodusõpetus: geograafilise kaardi kasutamine.

Liikumisõpetus: liikumispausid ja -mängud tundides.

Ainetevahelise ja läbivate teemade lõimingu võimalus: Klassi projektülesanne - tervist toetava tegevuse planeerimine ja läbiviimine. nt klassi matk, liikumisvahetund, kokandus. Rühmadele jagatakse ülesanded.

- seostab peamisi tervisenäitajaid inimese tervisliku seisundiga (nt unekvaliteet, stress, kehatemperatuur, pulss, kehamassiindeks)
- nimetab mõõdetavaid ja hinnangulisi tervisenäitajaid
- selgitab, kuidas erinevad tervisetegurid tervist mõjutavad.

Praktiline ülesanne paaris - oma pikkuse, kaalu, pulsi määramine (kehamassi indeks).

Individuaalülesanne. Oma tervise kirjeldamine kasutades hinnanguid "hea kehv", "energiline - väsinud", "unine - ergas" jne

Une olulisus. Oma uneharjumuste analüüs. Plakat "Hea une saladus".

Unepäeviku täitmine. Nädala jooksul märgib une pikkuse ja hindab kvaliteeti (magasin hästi, halvasti. ärkas jne).

<https://peaasi.ee/unepaevik/>

Rühmatöö. Stressi tekitavad olukorrad, stressi kehalised ja vaimsed reaktsioonid, stressiga tegelemise tõhusad viisid.

	<p>Vaikuseminutite ja teadveloleku harjutused.</p> <p>https://vaikuseminutid.ee/tunnikava/</p> <p>Loovülesanne. Rõõmurull. Visuaalsel kujul oma stressiga toimetuleku viiside kujutamise.</p>
<ul style="list-style-type: none"> teab, et meedia saab mõjutada inimeste tervisekäitumist, toob näiteid mõistab reklaamide eesmärgi (dp29, dp32), eristab arvamust faktist 	<p>Infootsing veebis ja teatmikes teemal "tervis" või "stress". Otsingu tulemuste vormistamine töölehele.</p> <p>Infootsing. Erinevate tervise teemaliste ajalehtede, ajakirjade või online väljaannetega tutvumine. Eelnevalt õpetaja paneb kirja, mida allikate juures kirja panna. Välja kirjutada, milliseid tervise seotud soovitusi või reklaame seal jagatakse. Õpilane kirjutab välja korrektse viite ning annab esialgse hinnangu kas tegemist on usaldusväärse allikaga või mitte, põhjendab oma valikut. Järgneb õpetaja juhitud arutelu välja toodud teemadel.</p> <p>Paaristöö. Arvamus või fakt? Esmalt arutatakse mis vahe on arvamusel ja faktil. Õpetaja annab ette meediast võetud laused, õpilased otsustavad kas need on faktid või kellegi arvamus.</p> <p>Individaalülesanne. Jälgida kuidas on sama tervise teemat käsitletud erinevates meedia-, sh sotsiaalmeedia väljaannetes. teha ülevaade ja tutvustada seda kaaslastele, jälgides autoriõigusi..Teemad võib anda õpetaja või valib õpilane ise</p> <p>Klassiarutelu mõistete avamiseks - meedia, sotsiaalmeedia. Miks sotsiaalmeedia keskkonnad on vanusepiiranguga. Millega ja kuidas meedia mõjutab inimeste otsustusi.</p> <p>Tervise teemalise reklaami koostamine digivahendite abil.</p> <p>Pildi/ reklaami analüüs. Mida, kuidas reklaamitakse. Kas mingi info on reklaamilt puudu?</p>
<ul style="list-style-type: none"> toob näiteid tegevustest, mis muudavad 	<p>Klassiarutelu mõistete avamiseks.</p>

<p>elukeskkonna turvaliseks, soodustavad kehalist aktiivsust ja tervislikku toitumist (dp10)</p> <ul style="list-style-type: none">• toob näiteid, kuidas meedia abil saab suurendada inimeste kehalist aktiivsust (dp7, dp 10)• selgitab keha eest hoolitsemise vajalikkust	<p>Rühmatöö: eluviisi komponendid. Võib teha suurtele lehtedele või nt padletis.</p> <p>Joonemäng “jah - ei”. Õpilased rivistuvad üksteise taha. Õpetaja nimetab tegevusi. Kui õpilane seda tegevust teeb, astub ühele poole, ei tee, siis teisele. Iga tegevuse puhul järgneb arutelu, kas ja kuidas see toetab/ ei toeta tervist.</p> <p>Loovülesanne. Turvaline elukeskkond, s.h õpikeskkond. Koostab visuaalsel kujul ülevaate turvalisest ümbrusest kodus, koolis sh õppimisega seondult.</p> <p>Individuaalülesanne. Jäätmete sorteerimine. Loendis antud jäätmed tuleb ühendada sobiva jäätmete sorteerimise nõuga (paber, klassi, olmeprügi, ohtlikud jäätmed, biojätmed, plast).</p> <p>Individuaalülesanne. Oma nutiseadmes digijäätmete vähendamine.</p> <p>Ideekaart. Keha eest hoolitsemine/ hügieeni hoidmine.</p> <p>Individuaalülesanne. Enda liikumise analüüs: liikumisblogi või paberil olevas tabelis.</p> <p>Projektülesanne. Klassi nädalasammud - nutiseadmete abil oma sammude arvu fikseerimine. Seejärel arvutatakse kokku kogu klassi sammude hulk. Kaardil uuritakse kuhu selle sammude hulgaga saaks minna.</p> <p>Infootsing. Meediast, s.h sotsiaalmeediast liikumise temalistel artiklite otsimine ja teistega jagamine. Artiklite usaldusväärsuse ja autorluse uurimine.</p> <p>Rühmatöö. Liikuma kutsuva reklaami koostamine rühmatööna.</p> <p>Infootsing toitumine.ee lehel, leitu vormistamine töölehele. Tulemusena valmib tervist toetava toiduvaliku põhimõtteid tutvustav töö.</p>
---	---

	<p>Individuaalülesanne. Tervist toetava päeva- või nädalamenüü koostamine. Oma toiduvaliku analüüs.</p> <p>Praktiline ülesanne. Toidupakendi infolehe uurimine. Info järgi toiduaine või toidu ära arvamine.</p> <p>Praktiline ülesanne. koostada oma nädala päevakava: kas on järgitud 8+8+8 põhimõtet; millele kulub kõige enam aega ja millele jääb aega kõige vähem. Analüüsida - miks see niimoodi on ja mida saaksid teha teisiti, et luua tasakaal</p> <p>Rühmatöö. Tervisliku eluviisi põhimõtted ja infoallikad. Infoallikate alusel koostatakse ülevaade tervisliku eluviisi kohta.</p> <p>Viktoriin tervist toetavate tegurite kohta. Õpilased koostavad rühmades küsimused. Seejärel jagab õpetaja küsimused rühmade vahel.</p> <p>Miniuurimus tervise teemal: küsitletakse viit erinevas vanuses inimest, tema harjumuste, enesetunde ja tervist toetavate valikute osas. Analüüsi osas võrreldakse vastuseid, tehakse järeldus - mis on sarnane, mis erinev.</p>
<p>TEEMA: MURDEIGA JA KEHALISED MUUTUSED</p>	
<p>Õpitulemus</p>	<p>Õppesisu- ja tegevused</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● nimetab murdeas toimuvaid füüsilisi ja emotsionaalseid muutusi ● toob näiteid erinevast arengutempost murdeas 	<p>Klassiarutelu mõistete avamiseks.</p> <p>Murdeea muutuste selgitused õpetaja poolt koos esitlusega, millel on suguelundite joonised.</p> <p>Individuaalülesanne. Suguelundite nimetuste kandmine joonistele. Suguelundite, suguelundite funktsioonidega seotud mõistete ja nende selgituste ühendamine.</p>

	<p>Pooluste mäng. "Kelle muutused?" Õpetaja märgib mõttelisel joonel "poiss", "tüdruk", "mõlemad". Õpetaja nimetab murdeea muutusi. Vastavalt sellele, kas tegemist on poisi, tüdruku või mõlema muutusega, liiguvad õpilased sobiva märksõna juurde.</p> <p>Joonemäng. Soorollid ja soostereotüübid. Poisid ja tüdrukud. Õpetaja esitab väiteid, millest osa on soostereotüüpsed. Õpilased astuvad vastavalt kokkuleppele kas ühele või teisele poole joont.</p> <p>Juhtumite lahendamine. Murdeeas toimuvate tunnete ja suhete muutumisega seotud juhtumite lugemine, mõistmine, lahenduste pakkumine. Õpetaja annab juhtumid, kus on tugevad ja noorele segadust tekitavad tunded ning suhted.</p> <p>Mõistekaart. Definitsioon. Murdeea temaatika mõistekaardi koostamine. Mõistekaardi alusel oma definitsiooni koostamine.</p> <p>Individuaalülesanne. Minu murdeea muutused. Õpilane valib loendist muutused, mis on temaga toimunud või toimumas.</p> <p>Hügieeni eest hoolitsemine juhend - voldiku koostamine. Voldiku koostamiseks annab õpetaja ette maatriksi, mille alusel hiljem seda hinnata saab.</p> <p>Lapse eostumist, rasedust ja sündi saab selgitada video abil.</p>
TEEMA: TURVALISUS JA RISKIKÄITUMINE	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused

<ul style="list-style-type: none">• toob näiteid elu ja tervist ohustavatest teguritest ja teab, kuidas neid vältida, hoidub riskikäitumises (dp 28, 29) <p><i>Riskikäitumine on käitumine, kui rikutakse teiste inimeste ja/või ühiskonnas kehtivaid reegleid ja norme nii, et sellise käitumise tagajärjed on kahjulikud inimesel endale (nt terviseriskid) ja/või teistele (nt vägivald)</i></p>	<p>Klassiarutelu mõistete avamiseks.</p> <p>Arutelu või rühmatöö. Kas ja millega noored riskivad.</p> <p>Tabeli täitmine. Turvaline käitumine kodus, tänaval, koolis.</p> <p>Tutvumine kooli kodukorraga. Millised punktid kodukorras aitavad tagada turvalisust (füüsiline, vaimne, sotsiaalne).</p> <p>Rühmatöö. Olukordade analüüs. Õpetaja annab olukorrad. Õpilased analüüsivad neis olevaid võimalikke ohtusid ning pakuvad viise kuidas ohutust suurendada. (koolitee, trenn, matkamine)</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Eesti keel - koostab teksti, definitsiooni, loeb tekste, kasutab korrektset keelt.</p> <p>Kunst - kujundab oma tööd.</p> <p>Liikumisõpetus - liikumispausid ja -mängud tunnis.</p> <p>Loodusõpetus - kasutab korrektselt inimese kehaga seotud mõisteid.</p>	
<p>Ainetevahelise ja pädevuste lõimimise ülesanne: liiklusohutuse või uimastite kasutuse vältimise teemalise lauamängu loomine rühmades.</p> <p>Film "Rüütlihahnu Martin" katab kogu teema käsitluse ja lõimib pädevused.</p> <p><u>Röövlirahnu Martin Jupiter</u></p>	

<ul style="list-style-type: none">• selgitab, miks on normid, sh liiklusseadus kohustuslik kõigile ning järgib neid	<p>Definitsiooni koostamine. Mis on reeglid, kokkulepped.</p> <p>Individuaalülesanne. Kooli kodukord. Mis selles üllatas, mis on kõige olulisem? Mis on puudu? Luua oma lühike reeglistik viiest punktist mida täidan alati. Kas on midagi mida (vahel) ei täida.</p> <p>Tutvumine liiklusseadusega jalakäija ja ratturi seisukohast. Isiklik turvalisuse seadustik - jalgratas, jalakäija, elektri töuks Millega pean arvestama kui olen ... Lühikese seadustiku koostamine.</p> <p>Individuaalülesanne. Korras jalgratas. Jalgratta joonisele kohustuslike ja soovituslike turvaelementide joonistamine.</p> <p>Rühmaarutelu. Miks peab reegleid ja seadusi järgima.</p>
<ul style="list-style-type: none">• toob näiteid meediaga seotud ohtudest• teab, mis on autoriõigused ja et need on seadusega kaitstud, miks peab autoriõigusi järgima ja mida võib endaga kaasa tuua autoriõiguste eiramine (dp 9)• otsib, leiab ja esitab usaldusväärsetest allikatest tervise teemalist infot, järgides autoriõigust (dp1)	<p>Klassiarutelu mõistete avamiseks.</p> <p>Rühmatöö. Kolmikutes. Kaks räägivad millestki. Kolmas teeb klassile kokkuvõtte. Rääkijad annavad hinnangu, kas kokkuvõtte on tõene ja ülevaatlik. Järgneb klassi arutelu kui lihtne/ raske on sellist kokkuvõtet teha.</p> <p>Rühmatöö. Meedia, s.h sotsiaalmeedia turvalise kasutuse reeglite koostamine. Näiteks mida jagan/ mida mitte, milliseid linke avan/ ei ava.</p> <p>Rühmatöö. Tervise teemalise sotsiaalreклаami koostamine. (plakat, video, raadioklipp).</p> <p>Artikli kohta kokkuvõtte tegemine. Ajakirjandusest või veebist tervise/ riskide/ ohutuse vms teemalise artikli kohta kokkuvõtte kirjutamine, Küsimustele vastamine: kes on autor, millal on ilmunud, millises väljaandes.</p> <p>Tutvumine veebilehega targaltinternetis.ee</p>

<ul style="list-style-type: none">kirjeldab tubaka, alkoholi ja teiste uimastite tarbimise kahjulikku mõju tervisele	<p>Rühmaarutelu mõistete avamiseks.</p> <p>Võistlusmäng rühmades. Miks on hea mitte tarbida uimasteid?</p> <p>Loovülesanne. Tabeli/ voldiku/ raamatukese koostamine millies selgitab alkoholi, tubakatoodete, sh e-sigareti, energiajookide ja narkootikumide mõju lapse/ noore tervisele.</p> <p>Mõistekaart. Uimastite mõju.</p>
<ul style="list-style-type: none">demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest, kasutades tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi (dp25, dp28)	<p>Klassiarutelu milline käitumine on tervist kahjustav.</p> <p>Rollimängud kaaslaste survele vastu seismiseks ja uimastitega seotud olukordades "ei" ütlemise harjutamiseks.</p> <p>Juhtumite arutelu. (Uimastid, kiusamine, vägivald, kaaslaste surve) Kuidas nendes olukordades käituda.</p> <p>Loovülesanne. Mina ütlen uimastitele ei! Õpilane valib ise ülesande väljundi.</p> <p>Individuaalülesanne. Õpetaja annab väited, kus õpilane peab midagi otsustama. Seejärel kirjeldab millised on otsuse võimalikud tagajärjed.</p> <p>Võistlusmäng rühmades. Rühmad nimetavad kordamööda millised inimeste omadused, tegevused ja käitumisviisid toetavad noort, et ta ei hakkaks tarvitama uimasteid ega kuritarvitama nutiseadmeid.</p> <p>Klassiarutelu. Milline käitumine avaldub kiusamisena. Kuidas kiusamist lõpetada ja sellele vastu seista.</p> <p>Loovülesanne. Meem kiusamise mittesobivuse kohta</p> <p>Loovülesanne. Koomiks kiusamise vastu võitlemise teemal</p> <p><u>Kuidas öelda ei</u></p>

	Klassiarutetus proovitakse leida veel lahendusi, kuidas vastata.
TEEMA: HAIGUSED JA ESMAABI	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">toob näiteid, kuidas enda käitumisega ennetada haigestumistdemonstreerib õpituatsioonis esmaabivõtteid, teab, kust otsida vajaduse korral abi (dp 1)	<p>Klassiarutetu mõistete avamiseks.</p> <p>Õpetaja selgitused esitlusega. Nakkuslikud ja mittenakkuslikud haigused.</p> <p>Kätlemise mäng. HIV ja teiste nakkuslike haiguste leviku mõistmiseks.</p> <p>Rühma- ja seejärel klassi ühine töö. Tervist toetavad ja haigestumist ennetavad tegevused.</p> <p>Praktilised ülesanded esmaabi andmisel. Nuku olemasolul elustamise harjutamine.</p> <p>Rollimäng. Abi kutsumine ja abi andmine õnnetuse olukorras.</p> <p>Individuaalülesanne. Esmase abi juhise koostamine.</p> <p>Klassi projekt kursuse kokkuvõtteks. Loovülesandena koostatakse ühine töö, milles tuuakse positiivses võtmes välja õppeaasta jooksul õpitu, rõhuasetusega tervise väärtustamisele.</p>
Valdkonnaülene lõiming	
Eesti keel - koostab teksti, loeb teksti, kasutab korrektset keelt.	
Kunst - kujundab oma töid.	

Liikumisõpetus - liikumispausid ja -mängud tundides.

Loodusõpetus - inimkeha tundmine.

Ainetevahelise ja pädevuste lõimimise ülesanne: rollimäng - abi kutsumine, abi andmine, enda ohutuse tagamine abi andjana.

5. klass. Ajalugu

dp 4, 8, 10, 11, 29, 32, 33, 34

Ajaarvamine ja ajalooallikad	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none">• kasutab ajaarvamisega seotud mõisteid asjakohaselt: eKr, pKr, sajand, aastatuhat, kümnend, ajajoon, Rooma number, araabia number• paigutab ajajoonele isikliku elu sündmusi, ajaloosündmusi ja -perioode, kasutades õigesti ajaühikuid; lahendab ajatelje abil	<p>Sajandite määramine ja ajajoonele kandmine. Ajajoon enda kohta. Töö tekstiga, ajaloo perioodidele iseloomulike tunnuste määramine.</p> <p>EIS:</p> <p>1) Ajalooajajoonid. Ajajoon https://eis.ekk.edu.ee/eis/lahendamine/2995</p> <p>2) Ajaperioodid. Ajaarvamine</p>

<p>ülesandeid</p> <ul style="list-style-type: none">• mõistab, et ajaloo jagamine on tinglik ning ajaloolased teevad seda selleks, et lihtsustada ajaloo uurimist• jagab ajalugu perioodideks (kujuneb arusaam ajaloolise keskkonna kujunemisest) esi- ehk muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu• dp 29, dp 32, dp 33	<p>https://eis.ekk.edu.ee/eis/lahendamine/3390</p> <p>3) Ajaloosündmuste dateerimine, testi ID 4621: https://eis.ekk.edu.ee/eis/testid/4621 (nõuab sisselogimist). Joonistab ajajoone, kannab sellele aastaarvud.</p> <p>Järjestab ajalooperioode; paigutab sündmused õigesse ajalooperioodi.</p> <p>Arvutab, palju aega on mingist sündmusest möödunud.</p> <p>Joonistab oma elu ajatelje ning kirjutab iga eluaasta kõrvale need sündmused, mida peab oma elus tähtsaks. Leiab kõrvale sündmusi Eesti või maailma ajaloost.</p> <p>Määrab sajandi ja aastatuhande Rooma ja araabia numbreid kasutades.</p> <p>Kui tundub, et õpilased oskavad sajandeid määrata võib teha tunnikontrolli, saab välja selekteerida, kellega on individuaalselt vaja tegeleda. Kaasõpilase tööd võib parandada ka teine õpilane. Õpetaja toetab ja abistab, kus vaja.</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Matemaatika: aja mõõtmine: arvkiire koostamine, sajandite määramine, arvutamine - kui palju aega on ühest sündmusest möödunud?</p> <p>Muusikaõpetus: regivärsiline rahvalaul.</p> <p>Kirjandus: muistendid, vanasõnad, legendid, müüdid.</p>	
<ul style="list-style-type: none">• teab, et ajalooallikad jagunevad suulisteks,	Suulise ajalooallika ilmestamiseks regivärsiline rahvalaul, legend, vanasõnad jm või intervjuuerida

esemelisteks, kirjalikeks ja audiovisuaalseteks ning toob nende kohta näiteid

- nimetab ja liigitab ajalooallikaid
- kasutab kontekstis ajalooallikatega seonduvaid mõisteid: kirjalik, suuline, esemeline ja audiovisuaalne allikas, muuseum, arhiiv
- iseloomustab erinevate allikatüüpide eripära, hinnates nende usaldusväärsust
- dp 29, dp 32

lähedasi mingi sündmuse teemal (kool nõukogude ajal, 20. august 1991, minu lapsepõlve mängud). Pärast saavad lapsed gruppides jagada mälestusi ja neid võrrelda. Mälestuste puhul tuleb meeles pidada, et teine inimene võis neid sündmusi näha teisest vaatenurgast.

Audiovisuaalne ajalooallikas näitena, nt Eesti Kultuurifilmi „Eesti algkool 1939“:

<https://www.youtube.com/watch?v=Oisf3jpllRE>

Esemelised ajalooallikad, nt “Vanad asjad”

<https://www.youtube.com/watch?v=gTlQdwioShQ>

Õpilased lisavad näiteid ajalooallikate kohta. Kus ajalooallikaid hoitakse ja kes nendega töötavad? Pilte muuseumist, arhiivist.

Ajalooallikate liigitamine, nt õigesse lahtrisse kas sedelitena või digitaalse harjutusena.

Ise ajalooourija: oma kodust ajalooallika leidmine ja selle tutvustamine klassikaaslastele.

Töö erinevate allikatega: nt fotoga, regilauluga jne.

Arhiivikool:

1) “Avastades fotot” <https://www.ra.ee/oppematerjal/avastades-fotot/?filters=>

2) “1905. aasta lendleht” <https://www.ra.ee/oppematerjal/1905-aasta-lendleht/?filters=>

3) Kooliolud ja koduõpetus 18. sajandil

<https://www.ra.ee/oppematerjal/haridusest-18-sajandil/?filters=>

4) Ajalugu - igauhe lugu <https://www.ra.ee/arhiivitund/ajalugu-igauhe-lugu/?filters=>

	<p>Paleograafia õpituba: nt "Millest jutustab Käsu Hans?" https://www.ra.ee/apps/paleograafia/test.php?test_id=2</p> <p>Ajalooallikate liigitamine erineval viisil, nt</p> <p>a) tabelisse sedelite asetamine, interaktiivsed võimalused, nt https://learningapps.org/display?v=pch9Ocxjj19</p> <p>b) suuline tagasiside mänguna: ütlen ajalooallika, sina pead ütleva, mis liiki see on (pall, hernekotike).</p> <p>Suuline arutelu ajalooallikate tähtsusest; ajalooallikate usaldusvärsus.</p> <p>Töö erinevate ajalooallikatega, fotod, rahvalaulud jne.</p> <p>Testide andmekogust (EIS: https://eis.ekk.edu.ee/eis), ülesanne <i>Suulised, kirjalikud ja esemelised ajalooallikad</i> (ID 19513 - nõuab EIS-i sisselogimist).</p> <p>Arhiivikool - Mida hoitakse muuseumis ja mida arhiivis? https://www.ra.ee/oppematerjal/muuseum-ja-arhiiv/?filters=</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Kunst: ehituskunst, maalid ajalooallikana; fotod.</p> <p>Kirjandus: muistendid, vanasõnad, legendid, müüdid.</p>	
<ul style="list-style-type: none">• kasutab perekonnanoo uurimisel eritüübilisi	Koostada ajajoon ning õpilane kannab ajajoonele oma sünniaja. Seejärel leiab internetist kuni

allikaid	oma praeguse vanuseni sündmuseid Eesti ja maailma ajaloost, mille kannab ajajoonel (valdkonnad majandus, kultuur, teadus, poliitika, sport jne).
Ajaloosündmused, ajaloolised isikud ja eluolu	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<p>Elu muinasajal</p> <ul style="list-style-type: none"> toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos ning isiklikus elus teab kodukohaga ja Eestiga seotud muinasaja asulaid ning kirjeldab selle/nende tekkimise ja kujunemise põhjuseid kirjeldab muinasaja inimese eluolu ja selgitab inimese sotsiaalse rolli kujunemist ühiskonnas nimetab mõnda avastust /leiutist ja selgitab selle/nende tähtsust dp 29, dp 32, dp 33 	<p>TTS-meetod: (tean, tahan teada, sain teada). Õpilased täidavad tabeli kaks esimest lahtrit teemal „Eestlaste eluolu muinasajal“: video: https://www.youtube.com/watch?v=Ri7UQmVMqvc</p> <p>Täidetakse tabeli viimane lahter „sain teada“ kahes osas: kahe videolõigu vahel ja viimase lõpus. Järgneb arutelu. Õpilased illustreerivad oma tabeli.</p> <p>Kodukohaga seotud muinasaja asustusega tutvumine (võimalusel õppekäik): õppematerjali iga maakonna muinasaja kohta leiab: “Eesti kultuurilooline õppematerjal” https://www.eays.edu.ee/%C3%B5ppematerjalid/ajalugu#h.3f41i6c8va5b (õpetaja valib jõukohased ülesanded)</p> <p>Kristo Siig videote põhjal võrdleva tabeli täitmine: kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg - ajastu iseloomustus, peamised uuendused. Arutelu iga video vaatamise järel.</p> <p>Töö kaardiga: selgitatakse, mis on ajaloo atlas, ning õpitakse, kuidas sellega tööd teha; miks on legend ja kuidas legendi koostada.</p> <p>Kontuurkaardi täitmine: kaardile kantakse Kunda, Pulli muinasasulad. Märgitakse ära, kus asub õpilase kodukoht ja mis ajast pärinevad esimesed jäljed inimasustusest õpilase kodukohas. Võimalusel märkida kaardile ka kodukohaga seotud muinasaegsed asulakohad.</p>

	<p>Pildianalüüs: pilt Eesti esimeste elanike asula paikadega, kuid pildil on vigu. Tuleb märkida asjad, mida 8000–9000 aastat tagasi siin elanud inimestel veel ei olnud.</p> <p>Näidata kivist, pronksist ja rauast, esemeid ning neid võrrelda. Püüda nt lõigata mõnda puu-ja/või juurvilja. Arutada, mis on ühe või teise materjali plussid ja miinused.</p> <p>Pildiülesanne: tuua välja igale muinasaja perioodile tehnoloogiline uuendus ning mõtestada koos õpilastega, mida see kaasa tõi ja miks oli oluline.</p> <p>Õpilane valib ühe muinasaja perioodi ja koostab lühijutukese ajastu kohta.</p> <p>Ajajoone koostamine muinasaja perioodidest (võib ka kanda tähtsamad sündmused/leiutised ajajoonele)</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Kunstiõpetus: õpilane illustreerib oma teadmiste põhjal eestlaste eluolu muinasajal.</p> <p>Loodusõpetus: kontuurkaardi täitmine, kaardile legendi koostamine.</p> <p>Arvutiõpetus: infootsing</p>	
<ul style="list-style-type: none">kirjeldab ajaloosündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost ja iseloomustab allikatüüpide eripära, hinnates nende usaldusväärsust	<p>Õpetaja annab võrdlemiseks erinevaid tekstilisi allikaid. Töö alliktekstiga. Teksti põhjal ülesannete lahendamine.</p>

Valdkonnaülene lõiming	
Loodusõpetus: Eesti haldusjaotuse muutumine aja jooksul.	
Eesti keel ja kirjandus: katkendi lugemine Läti Henriku "Liivimaa kroonikast".	
Eluolu keskajal	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist ja inimese sotsiaalsest rollist ühiskonnasteab ja selgitab, mis roll oli religioonil keskaja ühiskonnas ja kultuuriloostoob näiteid oma kodukoha ja/või Eesti ajaloomälestistest ja selgitab nende olulisust	<p>Õppekäik vanalinna - nt Niguliste muuseum, raeapteek, raekoda.</p> <p>Niguliste kirik: https://nigulistemuuseum.ekm.ee/niguliste-muuseum/psiekspositsioon/</p> <p>Vaadata lõike fimidest "Apteeker Melchior" (õpetaja valikul eakohased lõigud, mis ilmestaksid kiriku ja kloostri seotud teemasid): https://www.efis.ee/et/filmiliigid/film/id/20523</p>
Valdkonnaülene lõiming	
Kirjandus: Raamatu või katkendi J. Kross "Mardileib" lugemine ja analüüs.	
Eesti keel ja kirjandus: katkendite lugemine raamatust, digitaalsetest allikatest.	
Muusika: keskaja muusika kuulamine, selle iseloomustamine ja võrdlemine tänapäevaga.	
<ul style="list-style-type: none">kirjeldab joonise abil ajaloolist asulat, toob	Videode vaatamine: keskaegne linn, Eesti keskaeg

<p>näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu</p> <ul style="list-style-type: none">• kirjeldab keskaja inimese eluolu ja tegevusalasid• kirjeldab joonise abil ajaloolist asulat	<p>https://www.youtube.com/watch?v=ORfLgV6jpig ja https://www.youtube.com/watch?v=QhyUL3H2qqA</p> <p>Ideekaart: keskaegne linn; õpilased kannavad videos nähtud märksõnad skeemile.</p> <p>Töö kaardiga: kaardile märgitakse Eesti keskaegsed linnad ja eraldi värviga hansalinnad.</p> <p>Google maps kasutamine.</p> <p>Lühijutu koostamine: Tallinna keskaegse linna kaardi põhjal lühijutu koostamine, kus ette on antud lausete algused.</p> <p>Võrdlev tabel: mis olid linna ja maaelu head ja halvad pooled.</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Eesti keel ja kirjandus: lühijutu koostamine.</p> <p>Käsitöö ja kodundus: keskajale omase toidu valmistamine.</p> <p>Loodusõpetus: Eesti keskaegsete linnade ja hansalinnade märkimine kaardile.</p>	
<p>Eesti 16.-18. sajandi sõdade perioodil</p>	
<p>Õpitulemus</p>	<p>Õppesisu- ja tegevused</p>
<p><u>Eluolu uusajal</u></p>	<p>Ideekaart: rahvakalendri tähtpäevad tänapäeval ja vanasti – mida tähistame siamaani ja mis tähtpäevad on juurde tulnud.</p>

- toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu
- kirjeldab inimeste eluolu minevikus
- teab ja esitleb lugusid oma kodukoha minevikust
- leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid
- dp 29, dp 32

Venni diagramm: õpetaja annab talupoja rehielamu ja tänapäeva elamu pildid ning õpilane nimetab tunnused, mis iseloomustavad vanaaja ja tänapäeva inimese elamist (võrrelda saab ka talupoja ja mõisniku elamut).

Töö pildiallikaga: võrrelda toite, rõivastust, hooneid.

Õppekäik: vabaõhumuuseumisse, Tallinna linnamuuseumi filiaalid; Ajaloomuuseum

HEV õpilastele <http://ajalugueesti.weebly.com/teema.html>

Vabaõhumuuseum:

<https://evm.ee/haridus/haridusprogrammid/ringkaik-muuseumis>

ja <https://evm.ee/haridus/virtuaalprogrammid>

Eesti rahvarõivad: <https://rahvaroivad.ee/>

Rahvusarhiivi fotoinfosüsteem www.ra.ee/fotis (otsisõna: rahvariided, rahvarõivad)

Rahvakalender: <http://www.folklore.ee/Berta/kalender.php>

Kristo Siig. 5. klassi ajaloo kursus: video 14, Aadlike elu Eestis tsaariajal

<https://www.youtube.com/watch?v=qWnkgOrnAFO&list=PLH55BK1JEw-p28OMvUwzjFTROy-z4OCgi&index=20> ja video 15,

Talurahva elu tsaariajal

<https://www.youtube.com/watch?v=L7Dm9YDybel&list=PLH55BK1JEw-p28OMvUwzjFTROy-z4>

	OCgi&index=21
Valdkonnaülene lõiming Kirjandus: rahvakalendri tähtpäevad. Matemaatika: statistiliste andmete analüüs Eesti rahvaarvu muutuste kohta Kunstiõpetus: rehielamu ja/või mõisakompleksi joonistamine.	
<ul style="list-style-type: none">• kasutab narratiivi loomisel ajaloo mõisteid asjakohases kontekstis	Koostab lühijutukese kasutades ette antud märksõnu, pilti.
Valdkonnaülene lõiming Eesti keel: kirjaliku ja suulise eneseväljendusoskuse arendamine. Eesti keel ja kirjandus: lühijutu koostamine.	
Rahvuslik ärkamisaeg	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">• nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos• teab, kes olid Johann Voldemar Jannsen, Lydia	Pildianalüüs: Tegelased Eesti kroonilt: Hurt, Koidula, Jakobson. Eesti kroonide olemasolul tuua need kooli, näidata ekraanilt (Eesti krooni pangatähed: https://www.eestipank.ee/sularaha/krooni-pangatahed) või kutsuda kooli Eesti Panga rändnäitus

<p>Koidula, Carl Robert Jakobson, Jakob Hurt ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos</p> <ul style="list-style-type: none">• kirjeldab tähtsamaid ärkamisaja sündmusi• dp 29, dp 32	<p>(“Eesti raha margast kroonini” https://www.eestipank.ee/muuseum/kutsu-naitus-kulla).</p> <p>Mõistekaart: mis oli rahvuslik ärkamine?</p> <p>Lisa:</p> <p>Eestimaa kuulsad inimesed:</p> <p>Lydia Koidula: https://www.youtube.com/watch?v=qVL3fiKAP3Q</p> <p>Jakob Hurt: https://www.youtube.com/watch?v=tLcv1bZuHOs</p> <p>Carl Robert Jakobson: https://www.youtube.com/watch?v=mVm7XKj3eaQ</p> <p>Eestlaste perekonnanimed: https://www.ra.ee/apps/onomastika/index.php/et</p>
Eesti iseseisvumine	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<p><u>Iseseisev Eesti kahe maailmasõja vahel</u></p> <ul style="list-style-type: none">• toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos• kirjeldab ajaloosündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost	<p>Töö tekstiga:</p> <p>õpetaja annab ette ülevaate Eesti iseseisvumisest ja küsimused, millele vastata/iseseisvusmanifesti lugemine</p> <p>Faktipüramiid: koos pannakse kirja olulisemad märksõnad iseseisvumise kohta.</p> <p>Pildi- ja kuulamisülesanne: rahvussümbolika (lipp, vapp, hümn, nominaalid jne).</p> <p>Saade Eesti aja lood: https://arhiiv.err.ee/seeria/eesti-aja-lood/info/31</p>

<ul style="list-style-type: none">• nimetab Eesti iseseisvumisega seotud sündmusi ja isikuid:• teab, kes olid Konstantin Päts, Konstantin Konik ja Jüri Vilms ja põhjendab nende olulisust• teab, millal ja kus kuulutati välja Eesti Vabariik• teab vabadussõja põhjuseid ja tagajärgi• teab ja oskab selgitada võidupüha tähtsust Eesti kultuuriloos• p 29, dp 32	<p>Töö tekstiga: teksti põhjal sõja põhjuste ja tagajärgede sõnastamine, oluliste sündmuste väljatoomine.</p> <p>TTS meetod - suunatud lugemine (V - teadsin varem, + sain teada, ? - tahan teada).</p> <p>Erinevad ülesanded kaardiga - sõja alguse, oluliste lahingute leidmine, kontuurkaardile kandmine, Tartu rahu järgse ja tänapäevase Eesti kaardi võrdlemine.</p> <p>Ajatelg: vabadussõja alguse ja lõpu ning oluliste lahingute dateerimine, ajateljele kandmine.</p> <p>Film „Nimed marmortahvil“</p> <p>https://www.efis.ee/et/filmiliigid/film/id/4368</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Kirjandus: olulised inimesed Eesti kultuuriloos ärkamisajal.</p> <p>Muusika: “Mu isamaa, mu õnn ja rõõm” kuulamine, kaasa laulmine.</p>	
<p>Eesti ja Teine maailmasõda</p>	
<p><u>Nõukogude aeg</u></p> <ul style="list-style-type: none">• toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos ning isiklikus elus;	<p>Filmianalüüs: õpetaja valikul vaadatakse lühikesi filmilõike. Mida filmides nähti? Missugused emotsioonid tekkisid? Mida õpilased teavad nendest sündmustest?</p>

kirjeldab ajaloosündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost

- toob näiteid, kuidas Teine maailmasõda mõjutas elu Eestis
- teab, kes olid Jossif Stalin ja Adolf Hitler ning selgitab nende mõju Eesti ajaloole
- iseloomustab erinevatest valdkondadest ENSV eluolu
- toob näiteid ja teab mõnda lugu oma perekonnaloost ENSV ajal
- p 29, dp 32 dp 33

Ajaloolised fotod: www.ajapaik.ee

Pildikesi Eestimaal sündinud asjust: 7, Eesti rahvas Teises maailmasõjas, MRP sõlmimine, baaside leping, Eesti okupeerimine, dokumentaalkaadrid (min-st 3,07-8,25)

<https://arhiiv.err.ee/video/vaata/pildid-eestimaal-sundinud-asjust-eesti-rahvas-ii-maailmasojas>

Kogu Me Lugu: <https://www.kogumelugu.ee> (õpetaja valib eakohase ja sobiliku videoloo või lõigu)

Vestlus/intervjuu: õpilased uurivad kodus vanematelt, vanavanematelt ja/või perekonna tuttavatelt, missugune oli eluolu nõukogude ajal (kool, poes käimine, elamud, kultuur, meelelahutus jne). Kirjalikult või salvestada vestluse/intervjuu. Eelnevalt ette valmistada küsimused intervjuuks/vestluseks.

Nõukogudeaegne ese: Õpilased toovad võimaluse korral kooli kaasa ühe eseme, mis on pärit nõukogude ajast. Teavad eseme lugu.

Rühmatöö: õpilased esitlevad eset ning teevad kokkuvõtva plakati esemetest ja kodus räägitud lugudest. Esitluse võib teha ka digitaalselt.

Ajajoon rühmatööna. Õpilased kannavad esemed ajajoonele.

Filmi "Seltsimees laps" sobilike teemakohaste lõikude vaatamine:

<https://www.efis.ee/et/filmiliigid/film/id/18426>

Film "Vehkleja" teatud lõikude vaatamine kultuuri ja keskkonna visuaalseerimiseks:

<https://www.efis.ee/et/filmiliigid/film/id/17081>

Film "Elavad pildid" - osad, mis illustreerivad nõukogude aja eluolu:

	<p>https://www.efis.ee/et/filmiliigid/film/id/11719/sisukokkuvote</p> <p>Film "Disko ja tuumasõda" https://www.efis.ee/et/filmiliigid/film/id/11534 ja https://www.youtube.com/watch?v=Kmy1pR82YuO</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Eesti keel: kirjaliku eneseväljendusoskuse arendamine</p> <p>Kunstiõpetus: piltide analüüs.</p> <p>Matemaatika: esemete paigutamine ajaliselt õiges järgnevuses.</p>	
Iseseisvuse taastamine	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">• nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust; toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus• teab, kes oli Lennart Meri selgitab tema olulisust• teab, mis põhjustel sai Eesti iseseisvuse	<p>Visuaalne materjal: iseseisvuse taastamise kohta vaadatakse filmi. Küsimuste esitamine ja neile vastamine (küsimuste algused ette anda).</p> <p>Mälestused: uuritakse vanematelt ja/või vanavanematelt, mida nad mäletavad iseseisvuse taastamisest. Võimaluse korral tuuakse kodust kaasa pilte vms. Õpilane jutustab (nt paaristööna), mis talle kodus selle pildi või eseme kohta räägiti ning kuidas see on perekonnaga seotud. Mis on emotsionaalne väärtus?</p> <p>Mälestuste kogumine: kas on peres kedagi, kes Balti ketis osales? Uurida perekonnalugu ja pilte antud sündmusega seoses.</p>

<p>taastamine võimalikuks</p> <ul style="list-style-type: none">• teab mõnda perekonnalugu• p 29, dp 32	<p>Isamaaliste laulude kuulamine. Näiteks "Ei ole üksi üksi maa" - õpetaja selgitus, miks see laul ja kuidas on seotud fosforiidisõjaga; arutleda klassis, kuidas seostub iseseisvuse taastamisega.</p> <p>Balti kett: https://www.youtube.com/watch?v=D3EfVRywaa4</p> <p>„Laulev revolutsioon“: https://www.efis.ee/et/filmiliigid/film/id/11689/</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Eesti keel ja kirjandus: mälestuste jutustamine klassikaaslastele.</p> <p>Muusika: laulva revolutsiooni lugude kuulamine ja nende sisu üle arutlemine.</p>	

6. klass. Inimeseõpetus

TEEMA: MINA JA SUHTLEMINE	
Õpitulemused	Õppesisu- ja tegevused
<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none">• selgitab, kuidas	<p>Klassiarutelu mõistete avamiseks.</p> <p>Õpetaja selgitused esitlusega. Enesehinnang ja selle kujunemine.</p> <p>Enesehinnangu mõistekaardi koostamine - keha, välimus, tunded, suhted, suhtumine endasse.</p>

<p>enesehinnang kujuneb</p> <ul style="list-style-type: none"> • mõistab enesehinnangu olemust • saab aru, et enesehinnang on osa tema minapildist (dp8) 	<p>Individuaalülesanne. Minu enesehinnang. Mõistekaardi info alusel enda enesehinnangu kirjeldamine ja selles positiivsete külgede märkimine.</p> <p>Tähemäng. Tähestikuks on - Enesehinnangu kujunemine.</p> <p>Individuaalülesanne. Panna kirja 10 vastust küsimusele “milline ma olen”. Need näitavad suhtumist iseendasse. Joonida alla positiivsed. Mõelda kuidas muuta halvustavaid.</p> <p>Rühmaarutelu. Miks on toetav/ positiivne enesehinnang oluline? Mis/ kes mõjutavad enesehinnangut?</p> <p>Kursust läbiva meeskonnamängu “Üksikul saarel” I etapp: mida võtan kaasa, millised on minu omadused ja panus.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • mõistab oma võimalusi algatada ettevõtmisi ja toob näiteid ettevõtlikust tegutsemisest. (dp 1, dp 28, dp 29) • mõistab, et tema ise saab suunata oma tegevusi • seostab ettevõtlikkust tulevase tööeluga • õpib tundma oma 	<p>Ideekaart Ideepanga loomine. Väikestes rühmades ettepanekute koostamine kohalikule omavalitsusele kuidas luua juurde noortele sobivaid vabaaja tegevusi. Ettepanekutest koostatakse mapp ja antakse KOVile üle.</p> <p>Loovülesanne “unistuste kool”. Mida unistuste koolis õpetatakse, kes õpetavad, kes õpivad, milline on koolipäev.</p> <p>Viktoriin. Milline amet? Kirjelduse järgi tuleb ära arvata millise ametiga on tegemist. Märkida ära ametid, mis pakuvad huvi.</p> <p>Loovülesanne. Minu unistuste amet. Märksõnaline kujundatud töö sisaldab ametikirjeldust, töökohta, inimese omadusi, oskusi. Tutvustab tööd teistele. Analüüsib enda omadusi sellest ametist lähtuvalt.</p> <p>Võimalusel kohalike ettevõtete, raamatukogu jms külastused.</p> <p>Minifirma. Väikestes rühmades firma idee väljamõtlemine, tegevuse mõtlemine, võimalusel elluviimine. Arvestada tuleb kas on väljaminekuid, kuidas nee katta. Tegevus võib olla ka nt klassiüritus, koolis ürituse korraldamine jne</p> <p>Kursust läbiva meeskonnamängu “Üksikul saarel” II etapp: kuidas elu saarel alustame, kes mida teeb, millal, kuidas..</p>

huvisid ning seostama neid tulevikuga	
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Eesti keel: Õpilane valib ühe muinasjutu või õpetaja annab kõigile sama muinasjutu. Õpilane valib loost endale kõige sarnasema tegelase. Tabelis analüüsi tegelase positiivseid ja mitte positiivseid omadusi ning käitumisviise. Seejärel toob välja enda sarnasused tegelasega. Mitte positiivsete omaduste korral toob näiteid kuidas neid muuta.</p> <p>Ühiskonnaõpetus: ettepanekud kohalikule omavalitsusele. Loovülesanne "unistuste kool". Ettevõtete külastused.</p> <p>Kunst: kujundab oma töid.</p> <p>Liikumisõpetus: liikumispausid ja -mängud tundides.</p>	
<p>Ainetevahelise ja pädevuste lõimimise ülesanne:</p> <p>Kursust läbiva meeskonnamängu "Üksikul saarel" I etapp: mida võtan kaasa, millised on minu omadused ja panus.</p> <p>Kursust läbiva meeskonnamängu "Üksikul saarel" II etapp: kuidas alustame</p>	
TEEMA: SUHTLEMINE TEISTEGA	
Õpitulemused	Õppesisu- ja tegevused
• kirjeldab, millest	Ajurünnak. Miks me suhtleme? Kuidas me suhtleme?

<p>suhtlemine koosneb</p> <ul style="list-style-type: none">• mõistab suhtlemise olemust• toob näiteid suhtlemise komponentide kohta• eristab mitteverbaalseid ja verbaalseid suhtlemisvahendeid ning analüüsib nende vastastikuseid seoseid. (dp 28)• mõistab suhtlemise kompleksust	<p>Ideekaart. Suhtlemise olemus. Võib teha rühmas.</p> <p>Definitsioon. Ideekaardi järgi suhtlemise definitsiooni koostamine.</p> <p>Rühmatöö. Verbaalse ja mitteverbaalse suhtlemise osade/ näidete/ viiside leidmine. Võib teha digivahenditega.</p> <p>Õpetaja selgitused esitlusega. Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlemine. Suhtlemise komponendid</p> <p>Tähemäng. Sõnaks on <i>suhtlemine</i>.</p> <p>Küsimuste mäng. Üks mängijatest mõtleb ühe sõna/tegevuse. Teised püüavad kümne küsimusega ära arvata mis sõna see on. Esimeses ringis võib küsida ainult suletud kas-küsimusi. Teises ringis küsitakse avatud küsimusi - milline, kus, kuidas jne</p> <p>Alias. Kehakeele alias.</p> <p>Segaalias - lisaks selgitatava sõna kaardile tuleb mängijal võtta lisakaart, mis ütleb kas ta peab selgitama sõnadega, esitama kehakeeles või joonistama.</p> <p>Individaaltöö või paaristöö. Uudis. Õpilased kirjutavad ja kujundavad vastavalt kokkuleppele paberil või veebis uudise tegelikult toimunud klassi- või koolisündmuse kohta ja kujundavad selle. Tööst saab panna kokku ajalehe.</p> <p>Kuulujutu mäng. 4-5 õpilast lähevad ukse taha. Õpetaja loeb teistele ette ühe loo, milles on palju fakte. Seejärel tuleb üks õpilane ukse tagant sisse. Klassis olijad jutustavad talle kuuldud loo. Eksimusi faktides parandada ei tohi. Esimene siseneja jutustab loo edasi teisele sisenejale. Ülejäänud kaaslastel enam midagi öelda ei tohi. teine jutustab kolmandale jne. Viimane siseneja jutustab kuuldud loo kogu klassile. Seejärel loeb õpetaja tegeliku loo uuesti ette. Arutatakse miks tekivad valeuudised, kuulujutud, kuidas end arusaadavalt väljendada.</p> <p>Mäng. Telefon.</p>
--	---

	<p>Rühmaarutelu. Reklaamide mõju. Õpetaja annab küsimused ette: miks reklaame tehakse, kellele need on suunatus, miks inimesed ostavad reklaami mõjul, mida teie olete ostnud vastavalt reklaamitavale, miks on oluline uurida toote omadusi täpsemalt.</p> <p>Loovülesanne. Enesele sümbolite loomine, nt raamatu exlibris, lemmiktegevuste, -asjade jms kujutamine sümbolitega.</p> <p>Individuaalülesanne. Erinevate toodete omaduste sümbolite tähenduse väljaselgitamine.</p> <p>Mänguline ülesanne. Pimedate tähestikus/ viikingite tähestikus oma nime kirjutamine. Kurtide tähestiku abil oma nime viiplitamine.</p> <p>Individuaalülesanne. Venda Sõelsepp "Kuidas kurgil kurk haigeks jäi" - lugu mitmetähenduslikest sõnadest. http://raamatusobrade.blogspot.com/2016/09/kui-kurgil-jai-kurk-haigeks.html</p> <p>Õpetaja loeb loo ette/ õpilased loevad ise loo läbi.</p> <p>Loovülesanne. Lühijutu kirjutamine, kasutades selles üht mitmetähenduslikku sõna.</p> <p>Klassiarutelu. Kuidas inimesed üksteist mõjutavad? Õpetaja kirjutab tahvlile kahte tulpa (positiivsed ja negatiivsed), esialgu pealkirju panemata. Seejärel pannakse pealkirjad koos õpilastega ning arutatakse mille poolest kaks tulpa teineteisest erinevad.</p>
<ul style="list-style-type: none">• toob näiteid turvalisest suhtlemisest igapäevaelus, sh internetis ning lahendab õpituatsioonis	<p>Rühmatöö. turvalise internetikasutuse reeglite koostamine, sh pöörata tähelepanu just turvalisele suhtlemisele.</p> <p>Juhtumite analüüs. Õpetaja annab ette erinevaid suhtlemisolukordi. Õpilased otsustavad paaristööna kas selline käitumine on sobiv. Eitava otsuse korral pakuvad teisi käitumise viise selles olukorras. Juhtumid on erinevad, nt vabandamine, vestluse alustamine, jutule vahele segamine, meili saatmine jne</p>

<p>teemakohaseid probleeme (dp7)</p> <ul style="list-style-type: none">• mõistab enda vastutust erinevates suhtluskeskkondades	<p>Tähemäng. Sõna <i>Hoolimine</i>. Tuuakse välja hooliva käitumise viise.</p> <p>Võimalusel klassiprojekt "Hooliva suhtlemise päev/ nädal/ kuu/ aasta". 1)Õpilased kirjutavad väikestele paberitele igale paberile ühe hooliva/ viisaka käitumise viisi. 2)Iga õpilane saab ühe viisi, mida kasutab ühe päeva jooksul, järgmiseks päevaks saab uue jne. 3)Projekti lõpus analüüsitakse selle mõju klassi suhetele.</p> <p>Individuaalülesanne. Minu vastutus. Õpilased kirjutavad vihikusse mida nemad saavad teha erinevate suhteprobleemide ennetamiseks.</p> <p>Rühmatöö. Meie klassi kokkulepped sõbralikeks suheteks ja töörahuks.</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Eesti keel: jutukese kirjutamine mitmetähenduslike sõnadega, koostab definitsiooni, kasutab korrektset keelt, esitab küsimusi.</p> <p>Kunstiõpetus: exlibris, oma tööde kujundamine</p> <p>Kirjandus: sobivate kirjandusteoste või filmidega tutvumine.</p> <p>Liikumisõpetus: liikumispausid ja -mängud tundides.</p>	
<p>Ainetevahelise ja pädevuste lõimimise ülesanne:</p> <p>Kursust läbiva meeskonnamängu "Üksikul saarel" III etapp: grupireeglite koostamine.</p>	

TEEMA: SUHTED TEISTEGA	
Õpitulemused	Õppesisu- ja tegevused
<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none">toob esile arengulisi individuaalseid erinevusi, mõistab inimeste erivajadusinimetab inimeste erivajadusi	<p>Klassiarutelu. Mille poolest inimesed erinevad ja/või sarnanevad.</p> <p>Astu sisse. Õpilased moodustavad ringi, üks õpilane esitab ühe väite selle kohta, mis talle meeldib ning astub ringi sisse ja teised õpilased, kes nii arvavad astuvad ka. Kõik õpilased saavad öelda oma väite.</p> <p>Mäng. Mille poolest me sarnaneme ja erineb nt klassikaaslane, koer, pall, firmajuht jms</p> <p>Individuaalülesanne. Tuua välja mille poolest õpilane sarnaneb teistele klassis, mille poolest erineb. Tutvustada oma mõtteid teistele.</p> <p>Klassi ühistöö. Klassi väärtuste püramiid. 1)Iga õpilane kirjuta 5-6 tema jaoks olulist väärtust. 2)Need grupeeritakse teemade kaupa. 3)Koostatakse püramiid: alumisel astmel 5-6 baasväärtust, keskel 3-4 tegevusega seotut, ülemisel astmel 1-3 klassi õpilaste jaoks kõige olulisemat.</p> <p>Individuaalülesanne. Maslow vajaduste püramiid. Märkida püramiidile enda vastavad vajadused. Võrrelda neid kaaslastega.</p> <p>Klassiarutelu/ rühmatöö. Inimeste erivajaduste märkamine - milliseid erivajadusi inimestel võib olla - puuded, andekus. Kuidas puudega inimesi abistada ja kaasata.</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Eesti keel: loeb ja mõistab tekste, koostab tekste, kasutab korrektset keelt.</p> <p>Kunst: kujundab oma töid.</p>	

Liikumisõpetus: liikumispausid ja -mängud tundides.

Kursust läbiva meeskonnamängu IV etapp: minu võimalused abiks olla, koos tegutsemise viisid.

Kursust läbiva meeskonnamängu V etapp: ühised tegevused. kogu saare elanikkonna ühised kooselu reeglid, kuidas üksteist abistatakse, toetatakse.

Lõiming kunstiõpetusega: joonistus, millel on näha erinevaid tundeid, aga pole kasutatud tujukujusid.

Ainetevahelise ja pädevuste lõimimise ülesanne:

- demonstreerib õpituatsioonis, kuidas oma tundeid empaatiliselt ja suhteid tugevdavalt väljendada
- mõistab, et kõik tunded on normaalsed
- oskab oma tundeid väljendada ennast ja teisi kahjustamata (dp9)

Individuaalülesanne. Tutvuda erinevate tunnetega, arendada oma sõnavara. Kasutada tunnete kaarte või veebimaterjale.

Rühma- või klassitöö. Tunnete pada. Rühmades või klassi koostöös kirjutatakse suurtele paberitele erinevate tunnete nimetusi. Sarnased tunded koondatakse lähestikku.

Mäng. Emotsioonide alias. Mängida saab nii tundeid väljendavaid sõnu seletades kui kehakeele abil tundeid etendada.

Mäng. Tundetelefon. Mängijad seisavad üksteise taga. Mängitakse tagant ette. Teine mängija ravis pöördub esimese poole. Esimene mängija väljendab mingit tunnet kasutades selleks miimikat ja kehakeelt. Teine mängija koputab kolmandale õlale ning korda talle nähtut. Nii liigub tunne rivi lõpuni. Viimane mängija etendab nähtud tunnet ja ütleb mis tunne see tema arvates on.

Rühmatöö. Tunnete vulkaanid. Õpetaja annab ette tunde väljenduse, nt rõõm, viha, kadedus. ülesanne on kirjutada vulkaani kuju sisse millised tunded võivad olla nende väljenduste taga ehk mis tundega võib tegelikult tegu olla, kui me näeme, et inimene on nt vihane.

Rollimäng. Tunnete empaatiline väljendamine. Rollimängu käigus väljendatakse tunnet kehtestaval moel ilma teisi

	<p>ründamata. Õpetaja jagab rollimänguks igale mängijale tunde nimetusega kaardi, mille alusel õpilane peab rollimängus tunnet väljendama.</p> <p>Mäng tundekaartidega. Iga õpilane võtab ühe tundekaardi. Rühmas etendatakse kordamööda saadud tunnet ning arutatakse mis võivad sellist tunnet tekitada, mis on selle vastandtunne. Ebamugava tunde korral arutatakse kuidas tundega hakkama saada ehk seda muuta.</p> <p>Individuaalülesanne. Vajadus, tunne, käitumisviis. Õpilane saab tabeli. Esimesse veergu märgib oma hetkevajadused. Teise veergi iga vajaduse poolt tekitatud tunde. Kolmandasse veergu tundest tingitud käitumisviisi. Neljas veerg on negatiivsete tunnete ja käitumisviiside korrigeerimiseks (kuidas ma selle asemel võiksin toimida).</p>
<p>TEEMA: KONFLIKTID JA PROBLEEMILAHENDUS</p>	
<p>Õpitulemused</p>	<p>Õppesisu- ja tegevused</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● selgitab konflikti häid ja halbu külgi ● kirjeldab tõhusaid ja mittetõhusaid konfliktide lahendusviise (dp 28, dp 29) ● valib õpituatsioonis konflikti lahendamiseks sobiva käitumisviisi 	<p>Mänguline ülesanne. Iga õpilane kirjutab väikestele paberitele sõnu, mis seostuvad temal mõistega konflikt. Seejärel pannakse sarnased sõnad lähestikku. Lõpetuseks moodustatakse klassi definitsioon mõistele konflikt.</p> <p>Rühmatöö maailmakohviku meetodil. Konfliktide põhjused, tagajärjed, ennetusviisid, lahendamise viisid.. Konfliktide ennetamise võimalused. Konfliktide lahendamise viisid. Rühmatöö kujundatakse plakatina.</p> <p>Rollimäng. Erinevate konfliktolukordade esitamine ning neile lahenduste pakkumine.</p> <p>Rühmaarutelu. Konfliktide lahendamise viisid. Õpetaja annab ette erinevad konfliktidega toimetuleku viisid. Märgistada tõhusad kehtestavad viisid, põhjendada oma valikut.</p> <p>Õpetaja esitlus. Konfliktide lahendamise viisid - kilpkonn, hai, rebane, kaisukaru, öökull.</p> <p>Nurkade mäng. Õpetaja tähistab klassis kohad eelneva esitluse alusel. Õpilased valivad koha vastavalt enda peamisele</p>

	<p>konflikti lahendamise viisile. Rühmas arutatakse millised on nende ühis viisi eelised ja probleemid. Lõpetuseks klassiarutelu milline viis on parim. Ülesande võib teha ka väitlusena.</p> <p>Individaalülesanne. Kuulamise järgi joonistamine.</p> <p>Aktiivse kuulamise mäng. Paaristöö. Üks paariline räägib millestki (võib eelnevalt kokku leppida). Teine paariline kuulab. Algul etendab mittekuulamist. Seejärel aktiivset kuulamist. Seejärel arutavad mille poolest esimene kuulamine teisest erineb. Koostatakse kuulamise meespea. Tutvustatakse kaaslasele.</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Kunst: kujundab oma töid.</p> <p>Liikumisõpetus: liikumispausid ja -mängud tundides.</p>	
<p>Ainetevahelise ja pädevuste lõimingu näide: Kursust läbiva meeskonnamängu VI etapp: ettetulevad probleemid ja nende lahendamise võimalused.</p> <p>Kursust läbiva meeskonnamängu VII etapp: koostöö ja kooselu saarel.</p>	
<ul style="list-style-type: none">• näeb ühe probleemi lahendamise erinevaid võimalusi• nimetab erinevaid probleeme• toob näiteid erinevate tõhusate	<p>Klassiarutelu mõistete avamiseks.</p> <p>Lastega filosoferimine - valetamine, spikerdamine, teiste süüdistamine.</p> <p>Ajurünnak. Probleemide lahendamise viisid.</p> <p>Juhtumite analüüs. Õpetaja annab ette erinevaid probleeme (spikri kasutamine, kohustus jäi täitmata, kiusamine sh küberkiusamine, valetamine jne). Õpilased pakuvad kas üksi, paaris või rühmades neile lahendusi. Iga lahenduse korral otsustatakse kas see on tõhus või mittetõhus lahendus.</p> <p>Rollimäng. kõikidele rühmadele antakse samad olukorrad, millele tuleb leida erinevaid lahendusi. Arutelu</p>

<p>probleemilahenduste kohta</p> <ul style="list-style-type: none">lahendab loovalt ja koostöiselt probleeme ja toob esile erinevate lahenduste eelised ning puudused. (dp 28, dp 29)	<p>lahendusvariantide üle. Kuna kõigil on samad olukorrad, siis saab arutada ka selle üle, et igal olukorral võib olla rohkem kui üks lahendus.</p> <p>Probleemiaken. Õpetaja annab ette lood, mille alusel õpilased täidavad probleemi akna ja pakuvad probleemidele lahendused. Võib teha individuaalselt või rühmas.</p> <p>Individuaalülesanne. Probleemi lahendamine. Õpilane kirjutab välja ühe enda probleemi ning koostab õpitule toetudes selle lahendamiseks plaani. Järgib plaani ja analüüsib siis selle edukust. Vajadusel teeb plaani muudatusi.</p> <p>Rühmatöö. suhtlemise teemaline lauamäng.</p> <p>Mõelda välja mäng, reeglid, teha mäng valmis.</p> <p>Projektülesanne. Rühmades klassi ühise ürituse väljamõtlemine, plaani koostamine ning selle läbiviimine.</p> <p>Kursust läbiva meeskonnamängu VI etapp: koostöö ja kooselu saarel.</p> <p>Kursust läbiva meeskonnamängu VII etapp: ettetulevad probleemid ja nende lahendamise võimalused.</p>
<ul style="list-style-type: none">kirjeldab, kuidas kaaslased võivad mõjutada otsustamistnimetab mõjutamise viisetoob näiteid, milliste tagajärgedeni võivad erinevad otsused viia	<p>Klassiarutelu. millised tagajärjed võivad otsustel olla. Õpetaja märgib need tahvlile kahte tulpa. Pärast paneb õpilaste abil tulpadele pealkirjad, nt positiivsed - negatiivsed või konstruktiivsed - mittekonstruktiivsed või vastustatudlikud - kahjustavad.</p> <p>Juhtumite analüüs. Õpetaja annab olukorrad ette. Rühmades otsitakse neile lahendusi. Tuuakse välja iga lahenduse plussid ja miinused. Juhtumites tehakse midagi kaaslaste mõjutusel või mõjutamiseks.</p> <p>Individuaalülesanne. eneseanalüüs - millised on olnud minu otsused; suhe isikliku ja survestatud otsuste vahel.</p> <p>Individuaalülesanne. Minu vastutus. Õpilane paneb kirja mille eest ta vastuta, mille eest võiks vastutada, aga ei tee</p>

<ul style="list-style-type: none">mõistab enda vastutust oma otsuste ja tegude eest	<p>seda, mida peab tegema selleks, et nende eest ise vastutada.</p> <p>Rühmatöö. Välja mõelda erinevaid olukordade kirjeldusi erinevat tüüpi rühmades, mis võivad tekitada rühmaliikmetel soovi nõustuda. Rühmad omavahel vahetavad olukordi ning panevad kirja, kuidas peaks vastama, et saaks oma seisukohale kindlaks jääda.</p>
TEEMA: POSITIIVNE MÕTLEMINE	
Õpitulemused	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">toob näiteid enda positiivsete omaduste kohtamärkab ja toob esile enda ning teiste positiivseid omadusi	<p>Individuaalülesanne. Panna kirja 20 positiivset omadust enda kohta ja 10 positiivset omadust klassi kohta. Võrrelda oma tööd kaaslase omaga. Lõpetuseks tuua välja 5 positiivset omadust klassi kohta.</p> <p>Mäng tundekaartidega. Kaartide sorteerimine: positiivsed, mitte positiivsed. Enda omaduste märkimine kaartide abil.</p> <p>Rühmatöö. Plakati tegemine: "Positiivse mõtlemise ABC"</p> <p>Loovülesanne. Enesesisendus. Visuaalselt kujutada endale motod.</p> <p>Kompleksülesanne. Igaüks väärb lille. 1)Iga õpilane saab paberi mille keskele kujundab lille südamikuks oma nime. Lille õielehtedeks kirjutab kõigepealt ise 5 enda positiivset omadust. 2)Seejärel lähevad paberid klassis ringlema. Iga klassikaaslane peab igale klassikaaslasele kirjutama vähemalt ühe tema positiivse omaduse või oskuse. Tuleb jälgida, et ei korrataks kaaslasele juba kirjutatud omadusi</p> <p>Loovülesanne. Minu mina. Plakat paberil või veebis. Kokkuvõtva ülesandena kirjeldab enda omadusi positiivses laadis.</p>

Valdkonnaülene lõiming

Kunst: kujundab oma töid.

Liikumisõpetus: liikumispausid ja -mängud tundides.

Ainetevahelise ja pädevuste lõimimise ülesanne:

Kursust läbiva meeskonnamängu kokkuvõte: mida ma enda kohta õppisin.

6. klass. Ajalugu

dp 4, 8, 10, 11, 29, 32, 33, 34

TEEMA: Muinasaeg

Õpitulemus

Õppesisu- ja tegevused

Õpilane:

- teab, et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline, nimetab ajalooperioode ja sündmusi, mis on aluseks ajaloo periodiseerimisele, põhjendab oma valikut
- kasutab ajaarvamisega seotud mõisteid

Järjestab ajalooperioode; paigutab sündmused õigesse ajalooperioodi.
Arvutab, palju aega on mingist sündmusest möödunud.
Määrab sajandi ja aastatuhande Rooma ja araabia numbreid kasutades.
Ajaarvamine:
<https://eelmine.e-koolikott.ee/kogumik/27179-Ajaarvamine> ja
<https://e-koolikott.ee/en/oppematerjal/27179-Ajaarvamine/248981>
Sajandite määramine: <https://sisuloome.e-koolikott.ee/node/2195>

<p>asjakohaselt: eKr, pKr, sajand, aastatuhat, kümnend, ajajoon, Rooma number, araabia number</p> <ul style="list-style-type: none">• toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu• kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis• nimetab muinasaja perioode ja toob näiteid erinevate perioodidele iseloomulikest tunnustest, avastustest ja leiutistest• kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid• seletab ja kasutab mõisteid kontekstis• dp 28, dp 32, dp 33	<p>Ajaloo seotud mõisted: https://wordwall.net/et/resource/4723958/ajalugu/m%c3%b5isted-ptk-1-4-inimesed-ajas-5kl Ajaloollikad ja nende eesmärgid: https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/15907-Ajaloo-allikad-ja-eesmargid</p> <p>Ajajoone koostamine. Pildiülesanne. Eesti esimeste elanike asula paikadega, kuid pildil esineb vigu. Tuleb märkida asjad, mida 8000–9000 aastat tagasi siin elanud inimestel veel ei olnud. Töö tekstiga, ajaloo perioodidele iseloomulike tunnuste määramine.</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Matemaatika: aja mõõtmine: arvkiire koostamine, sajandite määramine, arvutamine - kui palju aega on ühest sündmusest möödunud? Eesti keel: kirjaliku ja suulise eneseväljendusoskuse arendamine. Matemaatikapädevus: kasutab matemaatikale omaseid sümboleid ja meetodeid. Õpipädevus: ajajoon kui oluline ajaloolane mõiste, selle kasutamine.</p>	

Digipädevus: koostab digivahendite abil ajajoone.

LÄBIVAD TEEMAD:

Teabekeskond ja meediakasutus: analüüsiioskuse arendamine.

TEEMA: muinasaeg Eestis

Õpitulemus

Õppesisu- ja tegevused

- teab mõnda inimeste ajaloolist asulat, kirjeldab selle tekkimise ja kujunemise põhjusi
- teab ja esitleb lugusid oma kodukoha minevikust
- kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid Eestis
- teab esimesi asulaid: Pulli ja Kunda Lammasmägi
- teab mõnda kodukohas asuvat muistist või kodukoha inimasustuse tekkelugu

Töö kaardiga (kontuurkaardi täitmine): kaardile kantakse Kunda Lammasmägi, Pulli asula. Lisaks kantakse kaardile õpilase kodukoht ja võimalusel tema kodukohaga seotud muinasaegne asulakoht ja inimasustuse tekkeaeg.

Õppekäik: noorema kiviaja hülgepüüdjate ja kalastajate laagripaik Tallinnas Vabaduse platsil.

Film "Välek Vibulane" <https://www.youtube.com/watch?v=6l8hKZOR7Y8>

Küsimused filmi kohta.

Valdkonnaülene lõiming

Loodusõpetus: Eesti kaart.

Kunstiõpetus: õpilane illustreerib oma teadmiste põhjal eestlaste eluolu muinasajal.

TEEMA: Vanad Idamaad	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">• toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus• nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsamaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsust• selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid• oskab näidata kaardil Mesopotaamiat, Egiptust	Töö kaardiga: esimeste tsivilisatsioonide paiknemine jõgede ääres Definitsioonikaardi koostamine mõiste TSIVILISATSIOON kohta (tunnused, näited, oma definitsiooni koostamine)
Valdkonnaülene lõiming Loodusõpetus: Euroopa ja Aasia kaart, jõed. Ühiskonnaõpetus: riigi tunnused (skeem riigi tunnuste kohta).	
TEEMA: Mesopotaamia	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">• toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna	Töö kaardiga - millised tänapäeva riigid asuvad muistse Mesopotaamia alal, jõed, looduslikud olud. Kontuurkaardi koostamine.

<p>areng mõjutavad inimeste igapäevaelu</p> <ul style="list-style-type: none">• nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos• teab, milline oli Mesopotaamia riiklik korraldus• teab, kes oli Hammurapi• mõistab Mesopotaamia kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ning oskab tuua näiteid• tunneb Mesopotaamia kultuuri- ja teadussaavutusi meditsiinis, matemaatikas, astronoomias• dp 29, dp 32	<p>Ajajoone koostamine. Töö tekstiga - ajalooalaste küsimuste koostamine ja neile vastamine paarilisega Töö ajalooallikatega - Hammurapi seadustekogu Rühmatöö: Mesopotaamia teaduste ja leiutiste kohta. Koomiksi joonistamine Gilgameši eepose põhjal.</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Ühiskonnaõpetus: mesopotaamlaste usund, linnriik kui ühiskonna valitsemise vorm, riigi tunnused Eesti keel: küsimuste koostamine teksti põhjal ja neile vastamine, funktsionaalse lugemisoscuse arendamine (allikatöö) Loodusõpetus: kaarditöö, looduslikud olud Lähis-Idas, maavarad, planeetide nimed Kirjandus: eepos "Gilgameš" Kunstiõpetus: eepos "Gilgameš" põhjal koomiksi joonistamine</p>	

TEEMA: Egiptus	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">• nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsamaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsust• nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos• kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis• teab, milline oli Egiptuse riiklik korraldus ning kes olid Thutmosis III, Ramses II, Tutanhamon• kirjeldab vanaaja elulaadi ja religiooni Egiptuse näitel• tunneb Egiptuse kultuuri- ja teadussaavutusi meditsiinis, matemaatikas, astronoomias• toob näiteid kujutatavast kunstist, teab mõnda Egiptuse püramiidi• dp 29, dp 32, dp 34	<p>Töö kaardiga: Egiptus, Niilus, olulisemad linnad Vana-Egiptuses, püramiidide asukohad, Ülem ja Alam Egiptus.</p> <p>Ajajoone koostamine Vana, Keskmise ja Uue riigi kohta.</p> <p>Lühiettekanded paaris- või grupitööna Egiptuse kultuuri- ja teadussaavutustest (õpetaja annab ette suunavad märksõnad ja/või küsimused).</p> <p>Ristsõna koostamine uute mõistete kohta.</p> <p>Uudise koostamine Vana-Egiptuse kohta. Teemad annab õpetaja ette (nt põlluharimise alguse kohta, religiooni teemadel). Heli salvestamiseks võib kasutada keskkonda www.vocaroo.com</p> <p>Lühijutu koostamine etteantud mõistete põhjal.</p> <p>Muinasjutu kirjutamine etteantud mõistete põhjal.</p> <p>Arutlemine klassis Vana-Egiptuse ühiskonna ja tänapäeva ühiskonna erinevuste ja sarnasuste üle.</p> <p>Teadus Vanas-Egiptuses: https://jupiter.err.ee/1608355700/ajalugu-viie-minutiga</p> <p>Tartu Ülikooli Kunstimuuseumi muumiakamber: https://muuseum.ut.ee/et/sisu/tartu-ulikooli-kunstimuuseumi-pusiekspositsioon</p> <p>Raamat "Vana-Egiptuse inimene" (2012)</p>

Valdkonnaülene lõiming

Ühiskonnaõpetus: väärtused ja kõlblus - orjapidamine antiikajal ja inimelu väärtus tänapäeval.

Eesti keel: kirjaliku eneseväljendusoskuse arendamine.

Kunstiõpetus: Egiptuse teemalise pildi joonistamine.

Kirjandus: muinasjutu tunnused, Egiptuse teemal muinasjutu koostamine

TEEMA: Vahemere idaranniku kõrgkultuurid: Foiniikia, Iisraeli ja Juuda riik

Õpitulemus

- toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ajaloos
- teab, et foiniiklased on head meresõitjad, võtsid kasutusele tähestiku
- teab, et Iisraelis tekkis monoteistlik religioon
- teab, mis on Vana Testament

Õppesisu- ja tegevused

Töö kaardiga: Foiniikia, Kartaago ja Iisraeli asukoht.
Töö tekstiga: ajalooalaste küsimuste koostamine ja neile vastamine.
Juutide ja egiptlaste usu võrdlemine
Töö allikaga: Vana Testament, kümme käsku, Piiblilood

Valdkonnaülene lõiming

Loodusõpetus: kaarditöö, looduslikud olud Lähis-Idas, maavarad, purpurpunase värvi saamine.

Ühiskonnaõpetus: judaism, Iisrael. Kaubandus jõukuse alusena (Foiniikia jõukad kaubalinnad).

TEEMA: Vana-Kreeka ja Vana-Rooma (Kreeta-Mükeene kultuur)

Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">• kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis• toob näiteid sündmustest ja protsessides maailma ajaloos• oskab näidata kaardil: Kreeka, Kreeta, Balkani poolsaar, Ateena, Sparta• teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreeta-Mükeene kultuurist• dp 29, dp 32	<p>Töö kaardiga: Interaktiivne kaart/seinakaart, kontuurkaart. Kontuurkaardile Vana-Kreeka piirkondade ja linnriikide märkimine. Magnetkaardid: õpilased leiavad õpetaja abiga tähtsamad märksõnad, mille alusel koostatakse koos teema kokkuvõte. Võrdlustabeli koostamine: Kreeta ja Mükeene võrdlus. Töö tekstiga: etteantud märksõnade põhjal sidusa jutukese koostamine.</p>
Valdkonnaülene lõiming	
Eesti keel: kirjaliku eneseväljendusoskuse arendamine, sidusate lausete moodustamine.	
TEEMA: Vana-Kreeka ja Vana-Rooma (Kreeka linnriigid)	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">• teab näiteid erinevatest ühiskonnaelu vormidest antiikajal ja kirjeldab nende erisusi	<p>Rühmatöö, Venni diagramm: Ateena ja Sparta võrdlus (sarnasused ja erinevused). Ristsõna, õiged/valed väited uute mõistete omandamiseks.</p>

<ul style="list-style-type: none">• kirjeldab joonise abil ajaloolist asulat• toob näiteid ajaloomälestistest ja selgitab, miks need on kultuuriloos olulised• kirjeldab Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust ja eluolu Ateena ja Sparta näitel, võrdleb neid kirjelduse põhjal• seletab ja kasutab järgmisi mõisteid: polis, rahvakoosolek, akropol, agoraa, türann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori	
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Eesti keel: funktsionaalse lugemis- ja kirjaoskuse arendamine. Ühiskonnaõpetus: demokraatliku ja aristokraatliku riigikorra tunnused.</p>	
<p>TEEMA: Vana-Kreeka ja Vana-Rooma (Vana-Kreeka kultuur ja teadus)</p>	
<p>Õpitulemus</p>	<p>Õppesisu- ja tegevused</p>
<ul style="list-style-type: none">• nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos	<p>Ideekaardi koostamine õpetaja abiga või paaris/rühmatöona. Teemaga seonduvate märksõnade leidmine ja nende täiendamine näidete ja/või iseloomulike tunnustega. Tabeli koostamine, nt TTS-meetod (tean, tahan teada, sain teada).</p>

<ul style="list-style-type: none">• teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist• iseloomustab erinevate allikatüüpide eripära, hinnates nende usaldusväärsust• toob näiteid Vana-Kreeka kultuuri- ja teadussaavutustest• oskab nimetada tähtsamaid kreeka mõtlejaid• jutustab olümpiamängudest ja kreeka kunstist• püüab vaadelda maailma minevikus elanud inimeste pilgu läbi ning mõistab Vana-Kreeka kultuuri mõju Euroopa ajaloole• dp 29, 32, 34	<p>Töö tekstiga, nt häälega lugemine ja arutelu ning teksti kohta küsimuste koostamine ja koostatud küsimuste kaasõpilastele vastamiseks suunamine.</p> <p>Võrdlustabeli koostamine: antiikaja ja tänapäevaste olümpiamängude kohta.</p> <p>Spordiülekande kommenteerimine: õpilased on gruppides ja valivad üks antiikolümpiamängude spordiala, mille kohta salvestatakse spordiülekande kommenteerimine. Salvestamiseks võib kasutada www.vocaroo.com</p> <p>Rühmatöö: plakati koostamine Vana-Kreeka teadussaavutuste kohta, selle esitlemine.</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Eesti keel: funktsionaalse lugemis- ja kirjaoskuse arendamine.</p> <p>Kirjandus: Ilukirjandustekst kui teabeallikas. Jelena Ozeretskaja raamat „Olümpiamängud” tekstikatkend õpikus. Vana-Kreeka jumalad raamat “Iidsete aegade lood I. Olümpose jumalad” Menelaos Stephanides.</p> <p>Kehaline kasvatus: olümpiamängud antiikajal ja tänapäeval.</p>	

TEEMA: Vana-Kreeka ja Vana-Rooma (Hellenism)	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">• nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos• toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ajaloos• teab näiteid erinevatest ühiskonnaelu vormidest antiikajal ja kirjeldab nende erisusi• teab, kes oli Aleksander Suur ja kirjeldab tema vallutuste tagajärgi• selgitab, mis on hellenism ning toob näiteid hellenismiaja kultuuri- ja teadussaavutustest• dp 29, 32, 34	<p>Töö kaardiga - Aleksander Suure vallutused. Pildiülesanne: tuua välja hellenismiaja olulisemad kultuurisaavutused. Võrdlev analüüs: Aleksandria ja Ateena linnaplaani võrdlemine.</p> <p>Rühmatöö. Õpilased koostavad esitluse hellenismiaja kultuuri- või teadussaavutuste kohta ning esitlevad seda. Ühine arutelu nende olulisuse üle.</p>
Valdkonnaülene lõiming	
Eesti keel: funktsionaalse lugemis- ja kirjaoskuse arendamine. Kunstiõpetus: vabal valikul hellenismiaja kultuurisaavutuse/vanaaja seitsme maailmaime kujutamine.	
TEEMA: Vana-Kreeka ja Vana-Rooma (Vana-Rooma tekkimine)	

Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">• toob näiteid sündmustest ja protsessides maailma ajaloo• nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos• kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis• paigutab ajatelejele ajaloosündmusi, kasutades õigesti ajaühikuid, lahendab ajateleje abil ülesandeid• näitab kaardil: Apenniini poolsaar, Vahemeri, Rooma linn, Tiberi jõgi, Alpi mäestik• teab Rooma riigi tekkelugu ning teab, kes oli Romulus ja miks on ta oluline Rooma kultuuriloos• paigutab ajatelejele Rooma linna asutamise aasta• selgitab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: Kapitolium, foorum, ladina keel	<p>Töö kaardiga Google Maps, ajalookaart, kontuurkaart Kontuurkaardi täitmine: õpilane kannab kaardile Itaalia ajaloo seotud olulised kohad või kirjeldab kaardi põhjal Itaalia geograafilist asendit. Ajajoone koostamine. Kolmeastmeline intervjuu - legend Romulusest ja Remusest tekstina ette anda Lünktekst Rooma linna tekkimise kohta Töö pildiga - Tiberi jõe kaldal seitse küngast, Kapitolium ja foorum, pildi põhjal lausete moodustamine asula kujunemisest, lünkteksti täitmine. Ristsõna mõistete kinnistamiseks Rooma riigi tekkimise kohta</p> <p>Paaristöö (sobib refleksioonifaasi): sedelid märksõnadega, paarilised võtavad vaheldumisi sedeleid ning koostavad saadud märksõnaga lauseid.</p>

<ul style="list-style-type: none">dp 29, 32, 33, 34	
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Loodusõpetus: Apeniini ps, Itaalia geograafiline asend ja loodusolud Matemaatika: Rooma linna vanuse arvutamine, kuningate ajajärgu pikkus.</p>	
<p>TEEMA: Vana-Kreeka ja Vana-Rooma (Rooma vabariik)</p>	
<p>Õpitulemus</p>	<p>Õppesisu- ja tegevused</p>
<ul style="list-style-type: none">kirjeldab ajaloosündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seostnimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisustselgitab Rooma vabariigi riigikordakirjeldab ja näitab kaardi abil Rooma riigi laienemistteab, kuidas said roomlased Vahemere maade valitsejateksseletab, miks ja kuidas lõppes vabariigi ajajärk	<p>Segipaisatud laused: Puunia sõja kohta. Puunia sõdade põhjuste ja tagajärgede sõnastamine Lünktekst: Rooma vabariigi kujunemine</p> <p>Töö alliktekstiga - teksti põhjal küsimustele vastamine.</p>

<ul style="list-style-type: none">• teab, kes oli Caesar ja ja põhjendab tema olulisust	
Valdkonnaülene lõiming	
Loodusõpetus: kaart. Hannibali teekond üle Alpide	
TEEMA: Vana-Kreeka ja Vana-Rooma (Eluolu Vanas-Roomas)	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">• teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist ja inimese sotsiaalsest rollist ühiskonnas• toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu• kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis• kirjeldab eluolu Rooma riigis• teab mõisteid: patriitsid, plebeid, rahvatribuun, gladiaator ja kasutab neid õiges kontekstis	<p>Võrdlev tabel patriitside ja plebeide õiguste kohta</p> <p>Vastastikune õpetamine - eluolu teemal (erinevad ühiskonnakihid, perekond, kooliharidus, gladiaatorid). Ekspertühmad koostavad kaks küsimust, kus küsivad kõige olulisemat oma alateema kohta. Nende põhjal teeb õpetaja pärast kodurühmades õpetamist enesekontrollitesti õpilastele.</p> <p>Lühijutu koostamine etteantud küsimuste abil: Üks päev Rooma linnas.</p>
Valdkonnaülene lõiming	

Eesti keel: funktsionaalne lugemine, lühidalt olulise kirja panemine, selgesõnaliselt oma mõtete edasi andmine, st oma teema õpetamine.

TEEMA: Vana-Kreeka ja Vana-Rooma (Kultuur ja religioon Vanas-Roomas)

Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">• teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist• toob näiteid ajaloomälestistest ja selgitab, miks need on kultuuriloos olulised• toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus• teab roomlaste usule iseloomulikke jooni• mõistab vanaaja kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos• teab, kes oli Jeesus Kristus ning mõistab tema olulisust kultuuriloos• kasutab uusi mõisteid õiges kontekstis• dp 29, 32	<p>Magnetkaardid uute mõistete õppimiseks materjalide põhjal</p> <p>Rühmatöö: materjalide põhjal lühikokkuvõtete koostamine Vana-Rooma kultuuri kultuuripärandist</p> <p>Plakati koostamine ja selle esitlemine Vana-Rooma kultuuripärandi kohta rühmas (nt ehitised, skulptuurid)</p> <p>Venni diagramm: Vana-Rooma ja Vana-Kreeka kultuuri ja religiooni põhijoonte võrdlus</p>

Valdkonnaülene lõiming

Eesti keel ja kirjandus: funktsionaalse lugemisoskuse arendamine ja küsimuste formuleerimine, nimede/terminite ortograafia.
Kunstiõpetus: plakati illustreerimine, arhitektuuriliste saavutuste kujutamine pildina.

TEEMA: Vana-Kreeka ja Vana-Rooma (Rooma keisririik)

Õpitulemus

- toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ajaloo
- teab, et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline, nimetab ajaloo perioode ja sündmusi, mis on aluseks ajaloo periodiseerimisele
- paigutab ajateljele ajaloosündmusi ja -perioode, kasutades õigesti ajaühikuid; lahendab ajatelje abil ülesandeid
- nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos
- selgitab Rooma keisririigi valitsemiskorda
- tunneb Rooma ühiskonna üldist arengut

Õppesisu- ja tegevused

Töö kaardi ja ajajoonega: Lääne- ja Ida-Rooma, provintsid, Konstantinoopol, hunnid, rahvasterändamine.
Teksti abil võrdleva tabeli koostamine Lääne- ja Ida-Rooma iseloomulike tunnustega.

keisririigi ajal

- teab, miks lõhenes Rooma keisririik
- teab, kes oli Augustus ja põhjendab tema olulisust
- teab, millal ja miks lagunes Rooma keisririik

Valdkonnaülene lõiming

Eesti keel: funktsionaalse lugemise kujundamine, küsimuste koostamine, selge eneseväljenduse arendamine.
Matemaatika: ajajoonele daatumite kandmine, Augustuse valitsemisaja arvutamine. Loodusõpetus: kaart.

6. klass Ühiskonnaõpetus

Valdkonnasisene lõiming

Inimeseõpetus: 2.kl. mina ja minu pere, mina ja Eesti, mina ja asjad; 3.kl. mina ja teised, teave ja asjad, Eesti, laste õigused; 5.kl. meedia mõju käitumisele, reklaami tähtsus igapäevases elus, seaduskuulekus; 6.kl. ettevõtlikkus ja tulevane elu, suhtumine endasse ja teistesse, suhtlemine erinevates keskkondades, teisi ja ennast väärtustav käitumine.

Ajalugu: 5. klass riigi tunnused, demokraatia ja autokraatia, usk, muinaseestlaste uskumused; 6.kl. riigi tunnused, demokraatia ja autokraatia, seadused, õigused ja kohustused lähtuvalt seadustest, tänapäevaste inimõiguste seos.

Teema: Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine

Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none">• teab Läänemere-äärseid riike ja näitab neid kaardilt• dp 4	<p>Seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõistet riik. Nimetab ja näitab kaardilt Eesti naaberriike. Oskab nimetada naaberriikide pealinnu. Oskab nimetada riigi tunnuseid. Oskab nimetada riigi sümboleid. Oskab kirjeldada EV sümboleid. Tunneb Eesti naaberriikide lippe. Oskab kasutada Vikipeediat vastuste leidmiseks.</p> <p>Põhimõisted: riik, pealinn, riigi tunnused, territoorium, rahvas, võim, monarhia, riigi sümbolid, lipp, vapp, hümn.</p>
<ul style="list-style-type: none">• esitab positiivseid ja negatiivseid näiteid riikidevahelisest koostööst või selle puudumisest• dp 4, 6	<p>Oskab nimetada rahvusvahelisi organisatsioone, mille liige Eesti on. Toob näiteid, kuidas riigid mõjutavad üksteist. Oskab tuua positiivseid ja ka negatiivseid näiteid. Oskab leida infot meediast aktuaalsete sündmuste kohta. Julgeb avaldada arvamust koos põhjendusega. Teab lühendeid: EL, NATO, ÜRO. Tunneb nende lippe ja teab tööpõhimõtteid. Eristab fakti arvamusest. Oskab kasutada Vikipeediat vastuste leidmiseks.</p> <p>Põhimõisted: rahvusvaheline organisatsioon, EL, NATO, ÜRO, fakt, arvamus.</p>

<ul style="list-style-type: none">• toob näiteid koostööst oma kogukonnas: kodanikuühendused ja-algatused, noorte organiseeritud koostöövormid.• dp 4, 6, 29, 31	<p>Selgitab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid kodanikuühendus, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus. Leiab interneti abil kodukohas tegutsevad kodanikuühendused ning millega seal tegeletakse- praktiline töö. Leiab interneti abil kodukohas tegutsevaid seltse, klubisid ja ühendusi ning kirjeldab nende tegevusi. Oskab kasutada KOV kodulehte ja leida vastuseid. Oskab nimetada kodukohas tegutsevaid noorteorganisatsioone ja kirjeldab nende tegevust. Võimalusel osaleb nende töös. Oskab nimetada linnaosa vanemat ja linnapead.</p> <p>Põhimõisted: kodukoht, kodanikuühendus, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus, kohalik omavalitsus, noorteorganisatsioon, kodanikuühiskond.</p> <p>II kooliastme lõpuks taodeldavad teadmised, oskused ja hoiakud:</p> <p>Teab ja toob näiteid kodukohas tegutsevatest kodanikuühendustest ja -algatustest.</p>
<ul style="list-style-type: none">• loetleb kodukohas lahendamist vajavaid probleeme ja pakub neile lahendusi	<p>Loetleb kodukohas lahendamist vajavaid probleeme ja pakub neile reaalseid/ teostatavaid lahendusi.</p> <p>Võimalusel kohtumine KOV esindajaga ning arutelu. Teab kodukohu kodanikualgatusi ja osaleb võimaluse korral. Osaleb kodukoha algatustes. Toob näiteid vabatahtliku töö kohta. Osaleb neis võimalusel. Pakub abi abivajajale. Hindab koostööd. Väärtustab koostööd ning märkab koostöö tulemusi. Rakendab teadmisi ja oskusi igapäevaselt. Mõistab kogukonnas tehtud töö väärtust. On nõus panustama talgutel.</p>

	<p>Põhimõisted: kodukoht, kodanikuühendus, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus, talgud.</p>
<ul style="list-style-type: none">• leiab eakohaseid võimalusi eneseteostuseks kogukonna liikmena	<p>Teab kodukoha kodanikualgatusi. Osaleb neis võimalusel. Osaleb rühmatöös: kodanikuaktsiooni plaani kavandamine. Pakub omapoolse algatuse klassile. Võimalusel viib läbi omapoolse algatuse. Osaleb ülelinnalistel või üleriigiliselt korraldatavatel talgutel.</p>
<ul style="list-style-type: none">• nimetab inimõigusi ja selgitab nende olulisust	<p>Tunneb Inimõiguste ülddeklaratsiooni põhimõtteid ning oskab nimetada 5 olulisemat. Seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõistet inimõigused. Austab inimõigusi ja rikkumiste korral oskab abi küsida. Mõistab õiguste, kohustuse ja vastutuse olulisust. Oskab tuua näiteid. Oskab koostada skeemi õiguste ja kohustuste tasakaalu kohta. Mõistab, et iga õigusega kaasneb ka kohustus. Oskab inimõigusega kaasnevat kohustust nimetada. Oskab nimetada seadusi, mida igapäevaselt täidab.</p> <p>Põhimõisted: deklaratsioon, inimõigused, sotsiaalne ebavõrdsus, vastutus, kohustus, võrdõiguslikkus, seadus</p>
<ul style="list-style-type: none">• nimetab lapse õigusi ja kohustusi, märkab laste õiguste rikkumist ja otsib vajaduse korral abi	<p>Tunneb ÜRO lapse õiguste konventsiooni põhimõtteid, nimetab vähemalt viis lapse õigust. Mõistab õiguste ja vastutuse tasakaalu. Teab, et iga õigusega kaasneb ka kohustus. Oskab loetleda enda kohustusi. Austab teiste laste õigusi. Märkab laste õiguste rikkumist ja otsib vajaduse korral abi. Oskab ise vajadusel abi küsida.</p> <p>Teab, kelle poole vajadusel pöörduda. Teab lasteabitelefoni.</p>

	<p>Põhimõisted: konventsioon, seadus, sotsiaalne ebavõrdsus, demokraatia II kooliastme lõpuks taodeldavad teadmised, oskused ja hoiakud: Teab lapse õigusi ja olulisemaid inimõigusi.</p>
<ul style="list-style-type: none">toob näiteid, kuidas inimeste õigused on seadusega kaitstud	<p>Seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõistet seadus..Eristab fakti arvamusest. Teab õigusi ning oskab nimetada ka vastavat seadust.Mõistab, et õigusega kaasneb ka vastutus. Teab, et kõik on seaduse ees võrdsed. Toob näiteid seaduskuuleka käitumise kohta. Mõistab, et seaduse rikkumise korral järgneb karistus. Oskab märgata seaduste rikkumist ning teab kuhu pöörduda. Oskab nimetada seadusi, mida igapäevaselt täidab.</p> <p>Põhimõisted: seadus, karistus, demokraatia, diktatuur, võrdõiguslikkus, kohus</p>
<ul style="list-style-type: none">kaitseb seisukohta, et keegi ei ole seadustest kõrgemal	<p>Seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõistet seadus.Toetab oma käitumisega seaduskuulekust. Märkab seaduste rikkumisi ning annab sellest teada.Oskab selgitada näidete abil seaduse rikkumise ja karistuse seost. Märkab seaduste rikkumist ning teab kuhu pöörduda.Kaitseb seisukohta, et keegi ei ole seadustest kõrgemal. Toob konkreetseid näiteid juhtumite kohta, mis võib juhtuda, kui keegi on seadusest kõrgemal.Oskab seostada õigusi ja kohustusi.Oskab arutleda jälgides teemat ja ei solva teiste tundeid.</p> <p>Põhimõisted:põhiseadus, seadus, karistus, demokraatia, diktatuur</p>

	<p>II kooliastme lõpuks taodeldavad teadmised, oskused ja hoiakud: Teab, et kõik inimesed on seaduse ees võrdsed ja peavad seadusi täitma.</p>
<ul style="list-style-type: none">• kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis, selgitades õpilasesinduse rolli koolielu kujundamisel• dp 1, 11	<p>Teab, mis on demokraatia ja selle toimimine koolis. Teab ja kasutab mõistet õpilasomavalitsus/ õpilasesindus. Võimalusel osaleb õpilasesinduse töös. Mõistab õpilasesinduse võimalust kujundada koolielu. Toetab oma suhtumise ja tegutsemisega koolidemokraatiat. Märkab ning arvestab erinevaid huve ja võimalusi ning on valmis koostööks ja kokkulepeteks.</p> <p>Põhimõisted: koolidemokraatia, kooli,kodukord, õpilasesindus, kandideerimine, valimised, demokraatia.</p>
<p>11. Osaleb oma klassi otsustusprotsessides demokraatia põhimõtteid arvestades.</p>	<p>Osaleb oma klassi otsustusprotsessides demokraatia põhimõtteid arvestades; Julgeb avaldada oma arvamust ning pakub omapoolseid lahendusi. Oskab põhjendada enda arvamust. Suhtub leplikult teiste poolt pakutud variantidesse. Tunneb kooli kodukorda ning täidab seda.Oskab teha ettepanekuid kooli kodukorra parendamiseks. Osaleb klassivanema valimistel. Julgeb avaldada arvamust kedagi solvamata ning seda ka põhjendada. Oskab anda enesehinnangut teema omandamisel.</p> <p>Põhimõisted: õpilasomavalitsus, kooli kodukord, demokraatia</p>

	<p>II kooliastme lõpuks taodeldavad teadmised, oskused ja hoiakud:</p> <p>Mõistab, kuidas demokraatia põhimõtted saavad toimida koolis; toetab oma käitumise ja osalemisega koolidemokraatiat.</p>
	<p>II kooliastme lõpuks taodeldavad teadmised, oskused ja hoiakud:</p> <p>Teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslikke institutsioone ja olulisemaid ametikohti.</p> <p>Seletab oma sõnadega ning kasutab kontekstis mõisteid demokraatia ja valimised. Tunneb EV juhtimisega seotud põhiseaduslikke institutsioone. Oskab nimetada tähtsamaid ametikohti EV-s. Oskab nimetada EV presidenti ning peaministrit. Teab nimeliselt eelnevaid EV presidente. Teab valimisõigust. Teab, kes saab olla EV kodanik. Mõistab, mis on õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal.</p> <p>Põhimõisted: põhiseadus, riigikogu, president, peaminister, valitsus, erakond, monarhia, kodanik</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <ol style="list-style-type: none">1. Klassijuhataja tund: klassivanema valimised2. Ajalugu: Euroopa tsivilisatsiooni kujunemine3. Võõrkeeled: riigid ja nende sümbolid4. Matemaatika: statistilised materjalid5. Inimeseõpetus: suhtlemine	

6. Kunstiõpetus: rahvuslik ornament 7. Muusikaõpetus: rahvalaulud	
Teema: Allikad ja autoriõigused	
12. Leiab ja võrdleb erinevatest allikatest pärit infot. dp1,428,29,31	<p>Oskab leida infot erinevatest allikatest. Oskab hinnata allikate usaldusväärsust. Tunneb Interneti võimalusi, kasutamise ohtusid ja informatsioonilise enesemääramise võimalusi. Oskab kontrollida saadud infot kasutades erinevaid allikaid. Arvamusloo koostamine kasutades usaldusväärseid allikaid ning korrektset viitamist. Leiab ja võrdleb erinevatest allikatest pärit infot. Oskab seada küsitavuse alla saadud infot. Oskab leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks. Jälgib viitamist ja autoriõigusi.</p> <p>Põhimõisted: fakt, arvamus, allikas, autoriõigused, viitamine.</p>
13. Selgitab fakti ja arvamuse erinevust, toob näiteid. dp1,428,29,31	<p>Eristab fakti arvamusest ning oskab põhjendada. Mõistab, et igal inimesel võib olla oma arvamus. Oskab hinnata allikate usaldusväärsust. Oskab määrata, kas tegu on arvamuse või faktiga. Oskab kontrollida kasutades erinevaid allikaid. Arvamusloo koostamine kasutades usaldusväärseid allikaid ning korrektset viitamist. Leiab ja võrdleb erinevatest allikatest pärit infot; Oskab seada küsitavuse alla saadud infot. Jälgib viitamist ja autoriõigusi.</p> <p>Põhimõisted: fakt, arvamus, allikas, autoriõigused, viitamine.</p>

	<p>II kooliastme lõpuks taodeldavad teadmised, oskused ja hoiakud: Eristab fakti arvamusest, teab, mis tunnuste alusel hinnata allikate usaldusväärsust.</p>
<p>14. Kasutab viitamist nõuetekohaselt.</p>	<p>Väärtustab teiste autorite tööd. Oskab viidata teiste autorite töödele. Tunneb vastutust enda töö eest. Oskab koostada viitekirja. Mõistab intellektuaalse omandi kaitse tähtsust. On omandanud teemat käsitlevad oskused.</p> <p>Põhimõisted: meedia, portaal, autoriõigused.</p> <p>II kooliastme lõpuks taodeldavad teadmised, oskused ja hoiakud: Teab, et autoriõigused on kaitstud seadusega ja autorile tuleb viidata.</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>1. Eesti keel: meedia ja selle kasutamine. Arvamus ja fakt. Teabekeskond 2. Arvutiõpetus: Turvaline käitumine Internetis. Internetisuhtlus. Autoriõiguste kaitse 3. Inimeseõpetus: Teisi austav käitumine</p>	
<p>Teema: Kultuur</p>	

<p>15. Tunneb ära ja toob näiteid kultuurikonfliktide ja kultuurilise diskrimineerimise kohta.</p>	<p>Oskab nimetada Eestis elavaid rahvusi ning teab nende kultuurilisi traditsioone. Mõistab, et erinevad rahvused kuuluvad erinevatesse religioonidesse. Oskab nimetada erinevaid religioone. Oskab lugeda diagramme ning leida vajalikku ning tõepõhist infot. Oskab vältida eelarvamusi. Nimetab Eestis esindatud peamisi usundeid ja kirjeldab nende usundite põhimõisteid. Oskab kaardi põhjal määrata suurimaid usundeid. Teab muinaseestlaste uskumusi ning kombeid. Oskab märgata kultuurikonflikte ning püüab leida lahendusi. Teab, kust abi leida. Vältib kultuurilist diskrimineerimist. Märkamisel otsib abi.</p> <p>Põhimõisted: põhirahvus, mitmekultuuriline ühiskond, religioon, kristlus, judaism, islam, hinduism, budism, munk, Toora, sünagoog, Koraan, mošee, minarett, Piibel, misjonär, kirik, kogudus, nirvaana, hiis.</p>
<p>16. Mõistab, et inimesed võivad näha maailma erinevalt.</p>	<p>Oskab nimetada Eestis elavaid rahvusi ning teab nende kultuurilisi traditsioone. Mõistab, et erinevad rahvused kuuluvad erinevatesse religioonidesse. Mõistab, et inimesed võivad näha maailma erinevalt. Suhtub tolerantselt teiste arvamustesse. Ei suru enda arvamust peale. Oskab põhjendada enda arvamust. Seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid sallivus ja võrdõiguslikkus. Suhtub sallivalt erinevustesse.</p> <p>Põhimõisted; kultuur, religioon, võrdõiguslikkus, sallivus, sooline võrdõiguslikkus</p>

	<p>II kooliastme lõpuks taodeldavad teadmised, oskused ja hoiakud: Teab, et inimesed on erineva kultuuritaustaga, saab aru, kui kedagi kultuurilise erinevuse tõttu diskrimineeritakse ja otsib vajaduse korral abi.</p>
<p>17. Toob näiteid erinevatest kultuurinähtustest, millega on kokku puutunud.</p>	<p>Oskab tuua näiteid kultuurilistest eripäradest erinevate rahvuste korral. On salliv erinevuste suhtes. Oskab tuua näiteid erinevate rahvaste kultuurist. Mõistab teiste rahvuste käitumist vastavalt nende kultuuriruumile. Ei halvusta ühtegi rahvust. Mõistab inimeste kultuurilist iseärasust. Väärtustab enda kultuuri. Toob näiteid erinevatest kultuurinähtustest, millega ta on kokku puutunud.</p> <p>Põhimõisted: ühiskond, rahvas, rahvus, põhirahvus, mitmekultuuriline ühiskond, perekond, suguvõsa.</p>
<p>18. Toob näiteid, milliste tunnuste põhjal saab inimene end kultuuriliselt määratlada.</p>	<p>Oskab nimetada tunnuseid, mille abil saab inimene end kultuuriliselt määratlada. Rakendab omandatud teadmisi ning kasutab igapäevaselt. Ei halvusta kedagi olenemata rahvusest ega usutunnistusest. Mõistab kultuurilist erisust. Oskab analüüsida pilti. Oskab koostada intrvjuud ja seda kaaslastele esitada. Toob näiteid erinevatest kultuurinähtustest, millega ta on kokku puutunud. Mõistab, et erinevad kultuurid on rikkus.</p> <p>Mõistab, et erinevatel rahvustel on õigus oma kultuurile. Väärtustab inimõigusi. Oskab leida viisi, kuidas suhelda erineva kultuuritaustaga inimestega. Väärtustab oma kultuuri. Püüab vältida konflikte erinevuste tõttu.</p>

	<p>Põhimõisted: rahvus, keel, rahvuslikud sümbolid, võrdõiguslikkus, tolerantsus, erinevad usundid, kombed, kultuuriline identiteet.</p> <p>II kooliastme lõpuks taodeldavad teadmised, oskused ja hoiakud: Teab, et iga inimene on käitumise, hoiakute ja panusega kultuurikandja ja -looja.</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <ol style="list-style-type: none">1. Eesti keel: rahvuslikud tunnused2. Ajalugu: Rahvuslikkuse kujunemine. Usundite kujunemine3. Muusikaõpetus: Rahvalaul4. Võõrkeeled: Rahvuslikud tunnused5. Kunstiõpetus: Rahvuslikkuse avamine omaloomingus. Matemaatika: Statistiliste materjalide analüüs.	
<p>Teema: Planeerimine ja tarbimine</p>	
<p>19. Toob näiteid isikut tõendavate dokumentide õigest ja valest kasutamisest. dp 1, 2</p>	<p>Teab, mis on isikut tõendavad dokumendid. Järgib dokumentide turvalist kasutamist. Mõistab turvariske. Oskab turvariske kirjeldada. On omandanud kasutatavad terminid. Teab, kuhu pöörduda eksimuse korral.</p>
<p>20. Loetleb tervise- ja turvalisuseohtusid, oskab ohu korral abi otsida.</p>	<p>Oskab loetleda vaimse tervisega kaasnevaid riske. Oskab nimetada</p>

<p>dp 4, 5, 6</p>	<p>turvalisusega seonduvaid riske. Teab ja oskab hinnata turvalist käitumist Internetis. Mõistab, kuidas meedia võib mõjutada vaimset tervist. Tunneb vaimse tervisega kaasnevat riski. Teab, kuhu pöörduda vajaduse korral. Julgeb vajadusel abi küsida.</p> <p>Põhimõisted: turvalisus, risk, portaal, sotsiaalmeedia</p>
<p>21. Nimetab ohtusid Internetis ja selgitab, kuidas end nende eest kaitsta. dp 4, 5, 6, 7, 8</p>	<p>Tunneb interneti võimalusi ja kasutamise ohtusid. Mõistab info tõesust ning ebatõesust. Mõistab infoga seonduvat enesemääratlust. Oskab leida tõesest teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks. Oskab abi otsida interneti põhise kiusamisi korral. Tunneb turvalisuse nõudeid.</p> <p>Mõistab turvariske ning oskab neid kirjeldada kasutades sobivaid ja omandatud termineid. Oskab ohutult suhelda sotsiaalmeedias. Ei riku kellegi inimõigusi. Teab, kellelt abi küsida. Julgeb abi küsida.</p> <p>II kooliastme lõpuks taodeldavad teadmised, oskused ja hoiakud: Tunneb tervise- ja turvariske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust abi otsida, kasutab turvaliselt dokumente ja pangakaarti.</p>
<p>22. Teab internetipanga ja pangakaardi kasutamisega seotud ohte;</p>	<p>Mõistab turvariske ning oskab neid kirjeldada kasutades sobivaid ja omandatud termineid.</p> <p>Oskab nimetada reegleid turvaliseks käitumiseks. Oskab anda enesehinnangut.</p>

<p>23. Oskab oma aega ja tegevusi planeerida.</p>	<p>Teeb vahet vajadustel, soovidel ja võimalustel. Oskab tegevusi tähtsuse järjekorda seada. Oskab aega planeerida. Koostab päevaplaani. Mõistab aja väärtust. Mõistab tegevuste tähtsust. Mõistab une tähtsust. Oskab planeerida aega puhkuseks ning huvialadega tegelemiseks.</p> <p>Põhimõisted: aeg, tegevused, kohustus, huvialad, päevaplaan, une tähtsus</p>
<p>24. Toob näiteid erinevatest seaduslikest rahateenimise võimalustest.</p>	<p>Teab rahateenimise võimalusi. Mõistab seaduskuulekust. Teab, millal saab tööle minna ning mõistab oma õigusi ning ka kohustusi. Oskab nimetada rikkumisi.</p> <p>Põhimõisted: tööandja, lapse õigused, tööaeg, vastutus, tööleping, palk.</p>
<p>25. Koostab eelarve etteantud piirides.</p>	<p>Koostab nädala eelarve. Mõistab vajaduste ja soovide erinevusi. Esitleb tööd rühmas.</p> <p>Põhimõisted: tulu, kulu, säästmine, finantsteenused, eelarve, intress</p> <p>II kooliastme lõpuks taodeldavad teadmised, oskused ja hoiakud: Oskab oma aega ja raha planeerida, võimeid ja võimalusi arvestada.</p>
<p>26. Kirjeldab säästmise võimalusi igapäevaelus, toob näiteid;</p>	<p>Nimetab erinevaid säästmise võimalusi. Mõistab säästmise vajalikkust ning jätkusuutlikku arengut. Mõistab taaskasutust ning teeb seda võimalusel. Oskab nimetada taaskasutuse võimalusi.</p>

<p>27. Selgitab näidete põhjal vajaduste, soovide ja võimaluste erinevusi.</p>	<p>Oskab tuua näiteid soovidest ning vajadustest ja ka neid põhjendada. Mõistab erinevaid võimalusi ega halvusta neid. Pakub lahendusi soovide täitmiseks. Ei häbene taaskasutust ning mõistab selle vajalikkust. Rakendab omandatud teadmisi ja oskusi igati. Enesehinnang tarbijana.</p> <p>II kooliastme lõpuks taodeldavad teadmised, oskused ja hoiakud:</p> <p>Käitub teadliku tarbijana.</p> <p>Oskab lugeda tooteinfot. Teab, kuhu kaebuse puhul pöörduda. Tunneb tarbija õigusi. Mõistab meedia mõju tarbimisele.</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <ol style="list-style-type: none">1. Eesti keel: reklaam ja tõesus2. Kunstiõpetus: reklaami tegemine3. Inimeseõpetus: Suhtlus.	

III kooliaste

7. klass. Inimeseõpetus

TEEMA: INIMESE ARENG JA MURDEIGA	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none">kirjeldab pärilike ja keskkonnategurite, nt elukeskkonna, ümbritsevate inimeste ja hariduse mõju inimese arengule ja otsustele, (dp 7, dp 14)seostab inimese kasvamist ja arengut pärilike ning keskkonnateguritega	<p>Peamiste mõistete avamine, elukaare ja murdeega seotud ülesanded.</p> <p>Sissejuhatus. Peamiste mõistete avamine: <u>viiu kokku</u> mõiste, selgitus ja näide.</p> <p>Ülesanne. "See olen mina" - kirjeldada iseennast võimalikult detailselt (oskused, välimus, hobid jne) ning anda hinnang, kas tegemist on pärilikkuse, keskkonna tegurite või inimese enda valikutega.</p> <p>Paaristöö. Kaaslase kirjeldamine. Mida tean kaaslasest lihtsalt teda vaadates? Mida saan teada, kui temaga vestlen?</p> <p>Ülesanne. Elukaare etapid: rühmades mõelda välja igale etapile moto. Teistele esitamine ja ära arvamine, millise elukaare etapiga on tegu.</p> <p>Töö helifailidega. Ööülikooli elukaare loengute põhjal esitluste koostamine, näiteks kasutades slaidiesitlus programmi või kujundades poster paberil või veebis.</p>
<ul style="list-style-type: none">selgitab inimese arengut murde- ja noorukieas ning eristab seda	<p>Keskendumine murdeea muutustega seotud teemadele. Peamiste mõistete avamine.</p> <p>Ülesanne. Minu senine arengukäik (elukaar). Õpilane kirjutab 10-15 sündmust, tegevust, olukorda oma</p>

täiskasvanueast, (dp 7, dp 9, dp 11)	<p>senisest elust, paneb need ajalisse järjekorda ning kujutab visuaalselt (kaarena, trepina vms)</p> <p>Ülesanne. Minu õpiharjumused. Analüüsib, milliseid õpimeetodeid kasutab, mis toimib, mis mitte, mida peaks/ võiks muuta.</p> <p>Võrdlus murdeeast. Vihikusse tabel kolme lahtriga: Murdeea muutused üldiselt/ tüdrukutel/poistel - Uus teadmine - Tekkis küsimus. Infoallikana kasutada õpikut või seksuaaltervis.ee lehte: <u>Murdeiga</u></p> <p>Tekkinud küsimustele proovivad õpilased rühmades vastused leida ja vastuseta küsimused kirjutatakse paberile õpetajale või arutatakse õpetajaga kohe klassivestluses.</p> <p>Joonis. Õpilased märgivad joonisele murdeega seotud muutused.</p> <p>Ülesanne. Primaarsed ja sekundaarsed sugutunnused.</p>
TEEMA: INIMENE, VALIKUD, ÖNN	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">• selgitab, mis on minapilt ja enesehinnang, (dp 11)• toob näiteid teguritest, mis kujundavad minapilti ja enesehinnangut, (dp 11)	<p>Enesehinnangu kujunemine ja muutumine. Peamiste mõistete avamine.</p> <p>Ülesanne. "See olen mina" ülesanne eelmises teemaplokis edasiarendus. Vaadata üle kirjutatud jutt ning märkida, mis kirjutatust on kirjeldav ja kas on ka kirja saanud hinnangulist osa.</p> <p>Komplimendi ülesanne. A4 paberile kirjutada keskele oma nimi ja võimalusel kaunistada, paber liigub edasi järgmise kätte. Iga rühma liige paneb kirja ühe lause, mis teeb sellest inimesest imelise inimese.</p> <p>Rühmatöö. Enesehinnang. Rühmades arutada millised olukorrad, tegevused jne võivad enesehinnangut</p>

	<p>madaldada. Seejärel millised tegevused, olukorrad jne aitavad enesehinnangut tõsta ja hoida. Neist koostada plakat. Tutvustada teistele.</p> <p>Eneseanalüüs Johari akna mudelit kasutades.</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Eesti keel: enesekirjelduse kirjutamine, komplimentide kirjutamine. Selge eneseväljendus probleemi kirjeldamisel ja selle lahendamise.</p> <p>Kunst: kollaaži tegemine; loovülesande kujundamine.</p>	
<ul style="list-style-type: none">• analüüsib ennast oma väärtuste, isikuomaduste, võimete ja huvide põhjal ning seostab seda valikutega elus; (dp 9, dp 11)• analüüsib inimese võimalusi ja vastutust oma elutee kujundamisel; (dp 11)	<p>Mitmekülgne eneseanalüüs ja oskus seada eesmärgid ja neid täita.</p> <p>Eneseanalüüs: oma iseloomujoonte, huvide, võimete ja väärtuste määramine.</p> <p>Loovülesanne. Minu mina. Visuaalsel moel kirjeldada enda huvisid, tegevusi, omadusi, väärtusi, lemmikuid jne nt minipildikestena või jutukesena/ ajakirja artiklina</p> <p><u>Tegevusplaani koostamine</u> ja kaasõpilase tegevusplaani hindamine etteantud <u>kontroll tabelit</u> kasutades.</p> <p>Arutelu: erinevad enesekasvatuse võtted</p> <p>Probleemi lahendamise ülesanne:</p> <p>1) Mõttele välja üks lahendamist vajav probleem. Kirjuta see vihikusse võimalikult täpselt 2) Vahtage pinginaabriga vihikud ja tutvuge kaaslase probleemiga. 3) Proovi lahendada esitatud probleem pannes kirja kolm punkti 1. Pane eesmärk 2. Kasutatav enesekasvatuse võtte 3. Kirjelda võimalikult täpselt, kuidas antud enesekasvatuse võtet saaks kasutada selle probleemi lahendamisel.</p> <p>Individuaalne kirjutamine. Õpilased panevad kirja olukorrad, kus nad on pidanud tegema ühe kindla valiku.</p>

	<p>Analüüsivad, kas tagant järgi on see valik olnud nende meelest õige või vale otsus? Kas oleks pidanud tegema teise valiku? Miks? Miks on tehtud otsus parim? jne</p> <p>Maailmahariduslik ülesanne. Kogumik "Naised õiguste eest: lood üle maailma" Malala Yousafzai lugu ja tunnikava: <u>Enese elutee kujundamine</u></p>
TEEMA: INIMENE JA RÜHM	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">• mõistab, et inimene on sotsiaalne olend, toob näiteid rühma kuulumise ja rühmas suhtlemise olulisusest; (dp 11)• toob näiteid erinevate rühmade normidest ja reeglitest, mis toetavad ühiselu toimimist; (dp 11)• analüüsib enda rolli, õigusi ja kohustusi erinevates rühmades, (dp 11, dp 14)	<p><u>Ülesanne.</u> Rühmatöö tööleht. Erinevad grupid, nende reeglid. Rühmatöö põhjal järgneb klassiarutelu.</p> <p>Arutelu. Miks kodus on suulised kokkulepped ja koolis kirjalikud? Miks peab osa reegleid kirja panema? Individuaalselt ja/või rühmas luua oma klassireeglid.</p> <p>Ülesanne. Minu rühmad. Tuua välja millistesse rühmadesse kuulub, sh sotsiaalmeedia rühmad. Valib 3 enese jaoks kõige olulisemat ja põhjendab miks need.</p> <p>Ülesanne.1) Panna kirja kõik enda hetke rollid elus 2) iga rolli juurde üks õigus ja üks kohustus, mis tuleb selles rollis täita 3) mõelda, kui kindlas rollis olles see õigus/kohustus puudub, siis missuguseks see muudab selle rolli õpilase jaoks 4) valida 1-3 lemmik rolli ja põhjendada, miks see nii on.</p> <p>Ülesanne: Minu õigused ja kohustused. Õpilane paneb kirja oma kohustused perekonnas, koolis, huviringis/trennis, sõprade seas, kodanikuna. Vähemalt 10 õigust. Iga õiguse juurde kirjutab sellest tuleneva kohustuse.</p>

<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Eesti keel: selge eneseväljendus probleemi kirjeldamisel ja selle lahendamisel.</p> <p>Ühiskonnaõpetus: lapse õigused ja kohustused</p>	
<ul style="list-style-type: none">kirjeldab rühma mõju käitumisele, sh sõltumatus ja autoriteedi olemust inimsuhetes, demonstreerib õpituatsioonid toimetulekut rühma survega, (dp 11, dp 16)	<p>Klassiarutelu. Mis põhjustel inimesed nõustuvad enamuse arvamusega? Vastused tahvlile kirja ja seejärel juhib õpetaja arutelu, täpsemate põhjuste selgitamiseks.</p> <p>Rühmatöö. Välja mõelda erinevaid olukordade kirjeldusi erinevat tüüpi rühmades, mis võivad tekitada rühmaliikmetel soovi nõustuda. Rühmad omavahel vahetavad olukordi ning panevad kirja, kuidas peaks vastama, et saaks oma seisukohale kindlaks jääda.</p> <p>Rühmatöö. Autoriteet, autoriteetne inimene. Koostada plakat vms vormis ülevaade millised omadused, tegevused jms kujundavad inimesest autoriteedi.</p> <p>Rollimäng. Lavastavad rühmas minietendused rühma survega toimetulekuks.</p>
TEEMA: TURVALISUS, TERVISE- JA RISKIKÄITUMINE	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">analüüsib tegureid, mis aitavad säilitada inimese vaimset heaolu, märkab ohte, oskab kaaslast toetada ja vajaduse korral abi	<p>Ülesanne. Tutvuda peaasi.ee lehel vaimse tervise vitamiinidega. Iga vitamiini kohta koostada endale kava kuidas seda vaimse tervise toetajat kasutada ja oma elus suurendada.</p> <p>Rühmatöö. Kiusamine vaimse tervise häirijana. Rühmatöös tuuakse välja kiusamine sh küberkiusamise põhjused, tagajärjed, ennetamise ja lõpetamise viisid.</p>

<p>otsida, (dp 11)</p>	<p>Vaikuseminutite harjutused.</p> <p>https://vaikuseminutid.ee/vaikuseminutite-harjutused/</p> <p>Ideekaart ja analüüsi kirjutamine. Paberi keskele kirja: "Millal mul on raske olla?". 1 min jooksul kirja kõik mõtted, mis tekivad. 1 min jooksul kirja ühele asjale, millal on raske erinevad lahendused, mida oskab õpilane välja tuua, et seda lahendada või ennetada. Nii veel 2 korda erinevate nähtustega. Pärast idee kaardi tegemist kirjutada lühiarutlus "Kuidas ma raskustega toime tulen?".</p> <p>Ideekaart. Millal tunnen ennast hästi?</p> <p>Vaikuseminutite harjutused</p> <p>Vaikuseminutite harjutused - Vaikuseminutid</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Ühiskonnaõpetus: lapse õigused ja kohustused</p> <p>Eesti keel: juhtumite lugemine ja analüüsi kirjutamine.</p>	
<ul style="list-style-type: none">• analüüsib uimastitega seotud riskikäitumise tagajärgi inimese toimetulekule ning sekkumise võimalusi indiviidi ja ühiskonna tasandil, (dp 11)	<p>Rühmatöö. Klass jagatud kuueks rühmaks. Koostada plakat etteantud teemal ja lisada juurde positiivseid tegevusi, mis noore tervist edendaks.</p> <ol style="list-style-type: none">1. Alkoholi lühiajaline mõju2. Alkoholi pikaajaline mõju3. Narkootikumide lühiajaline mõju4. Narkootikumide pikaajaline mõju

	<p>5. Tubakatoodete (sh e-sigaret) lühiajaline mõju 6. Tubakatoodete (sh e-sigaret) pikaajaline mõju 7. Energiajookide mõju.</p> <p>Mõistekaart. Rühmatööde põhjal koostada mõistekaart "Kuidas mõjutavad uimastid mind? ". TAI mäng ja info. Kuidas öelda ei Ülesanne. Kes mind mõjutab? (Uimastiennetuse õpetajaraamat põhikoolile, lk 200) Filmi "Mõtteinne" analüüs ja arutelu. Bingo. Õpilased koostavad bingoväljad, kuhu märgivad vaba aja tegevusi ilma uimastikasutuseta, sh nutiseadmeteta. Seejärel otsivad tegevustele klassikaaslaste nimed lahtritesse, kes vastavat tegevust teevad. Ajurünnak. Millised eelised on noorel, kes uimasteid ei tarvita. Filmi "Veipimissõltlased" vaatamine ja arutelu. Õppefilm "Mõtteinne" ja ülesanded.</p>
<ul style="list-style-type: none">toob näiteid seadustest, mis kaitsevad laste õigusi, tervist ja heaolu, ning analüüsib õiguste ja kohustuste seoseid, (dp 11)	<p>Lapse õiguste alusdokumendid ja lapse õigused: ÜRO lapse õiguste konventsioon, lastekaitseadus, lasteombudsman</p> <p>Ülesanne. Väärtuste jada. (Metoodiline juhend "Õigus olla laps" , lk 9). Sissejuhatus arutelu tekitamiseks lapse õigustega seotult.</p> <p>Ülesanne. Liikumatud pildid. (Metoodiline juhend "Õigus olla laps" , lk 15). Lapse õiguste konventsiooni artiklite tundma õppimine.</p>

Infootsing. Õpilased otsivad informatsiooni, kuhu on võimalik neil erinevate murede korral pöörduda. Võimalus teha individuaalselt tabel vihikusse või rühmades esitlused.

Filosoferimine lastega: õigus, õiglus, kohustus, nende seosed. Kas saab õigusi olla kohustuste ja vastutusega.

7. klass. Ajalugu

dp 1, 3, 4, 6, 11, 13, 21, 22, 29, 30, 31, 32, 33

TEEMA: maailm keskajal 476–1492 (keskaja periodiseering)

Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none">• iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode• toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid• nimetab sündmuse ja aastaarvu, millega	<p>Töö ajajoonega - kannab ajajoonele keskaja algust ja lõppu tähistavaid daatumid. Võib illustreerida perioodi iseloomustavate piltidega</p> <p>Töö tekstiga - täidab teksti põhjal tabeli nii Euroopas kui ka Eestis keskaja algust ja lõppu tähistavate sündmuste ja daatumitega.</p> <p>Õpilane kirjutab tekstist välja iga keskaja perioodi juurde nt kolm iseloomustavat joont; arutelu, mida see tähendab (kas see on pigem positiivne või negatiivne).</p> <p>Töö kaardiga – võrdleb Euroopat kaardi abil 5.-13. sajandil. Mis on muutunud?</p>

<p>tähistatakse kokkuleppeliselt keskaja algust Euroopas ja Eestis</p> <ul style="list-style-type: none">• nimetab keskaja kolm perioodi (vara- kõrg- ja hiliskeskajeg) ning toob näiteid iseloomulike joonte kohta igast perioodist• mõtestab ja sõnastab ajaloolise keskkonna kujunemist oma kodukohas, selgitab keskaegse muistise tähendust keskajal ja tänapäeval oma kodukohas (nt keskaegne linn)• võrdleb Euroopat 5. ja 13. sajandil kaardi alusel• dp 31	<p>Võimalusel külastada keskaegset linnust või mõnda muud keskaja muistist.</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Matemaatika: aja mõõtmine: arvkiire koostamine, sajandite määramine, arvutamine - kui palju aega on ühest sündmusest möödunud?</p> <p>Matemaatika: sündmuste paigutamine araabia numbritega ajajoonele.</p> <p>Kunst: kuidas kujutati inimesi, eluolu keskajal.</p> <hr/> <p>Õpipädevus (ajaloo) kaardiga töötamise oskuse arendamine: kaardilt riikide leidmine, muutuste nägemine ja sõnastamine.</p>	

Kultuuriline identiteet: väärtustab keskaegseid ajaloomuistiseid oma kodukohas.

LÄBIVAD TEEMAD: keskkond ja jätkusuutlik areng: külmaperiood, kuidas keskkond muutus, suure rahvasterändamise tulemused Lääne-Euroopa jaoks.

TEEMA: maailm keskajal 476–1492 (seisused, läänikord ja eluolu)

Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">• iseloomustab seisuslikku ühiskonda: nimetab seisused ja ülesanded, selgitab usu tähtsust keskaja inimese maailmapildis• iseloomustab läänikorda• kirjeldab feodaalset hierarhiat, selgitab seoseid• iseloomustab rüütli ja aadlidaami, kirjeldab nende elu, võrdleb tänapäevase inimesega• kirjeldab keskaegset linnust• analüüsib linnuselu vooruseid ja puuduseid keskaja inimese seisukohast• dp 29, 31	<p>Tabel keskaja seisuste ja nende ülesannete kohta teksti põhjal</p> <p>Rollimäng paarilisega: vasall ja senjör – kirjeldad, kes sa oled ja mis on sinu õigused ja kohustused.</p> <p>Töö skeemiga: feodaalne hierarhia, kirjeldada skeemi põhjal seoseid ja läänikorda.</p> <p>Töö tekstiga: ajalooalaste küsimuste koostamine ja neile vastamine teksti põhjal.</p> <p>Vastastikune õpetamine e siksak meetod: õpilased töötavad rühmades. Tekstiosad käsitletava alateema kohta (nt rüütli elu või aadlidaami elu). Iga rühm koostab kaks küsimust oma alateema kohta.</p>

Valdkonnaülene lõiming

Eesti keel: tekstist olulise leidmine ja selle arusaadavalt kaaslasele selgitamine.

Kunst: illustreeritud mõttekaart rüütlike, aadlidaami või linnuste kohta.

Õpipädevus: õpilane kasutab erinevaid õpistrateegiaid - skeemi koostamine nt linnus, feodaalse hierarhia või rüütlike elu kohta.

LÄBIVAD TEEMAD: kultuuriline identiteet: mõistab ja iseloomustab Jumala keskset rolli keskaja inimese maailmapildis.

TEEMA: maailm keskajal 476–1492 (ristiusk, kirik ja kultuur)

Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">iseloomustab kiriku rolli keskaja ühiskonna ja üksikisiku eluskirjeldab kiriku struktuuriSelgitab mõne näite põhjal, mil moel võivad ehitised, kunstiteosed ja muud esemed anda teavet keskaegse inimese maailmapildi kohtateeb kirjalike tekstide või kunstiteoste põhjal lihtsamaid järeldusi, hinnates autori taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstisnimetab erinevate kunstistiilide olulisemaid	<p>Teemakaart või mõistete paigutamine skeemi: õpilased koostavad teemakaardi, grupeerides mõisted. Teemad võib ka ette anda (nt kiriku hierarhia/vaimulikud, jumalateenistus, kirikuhoone, kloostrielu, kujutav kunst jms).</p> <p>Tartu Ülikooli muuseum. Muuseumiprogramm: Kirik ja keskaja inimene https://muuseum.ut.ee/et/sisu/kirik-ja-keskaja-inimene</p> <p>Töö tekstiga: ajaloolaste küsimuste koostamine ja neile vastamine teksti põhjal.</p> <p>Ristsõna koostamine uute mõistete kohta.</p> <p>Lühijutu koostamine etteantud mõistete põhjal.</p>

tunnuseid ja tunneb välise tunnuste järgi ära erinevate kunstistiilide arhitektuurinäiteid

- tunneb ära ja nimetab romaani ja gooti stiili arhitektuuris
- märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju
- selgitab ristiusustamise mõju kultuurile ja keskkonnale kirikuehituse näite kaudu;
- mõistab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel
- toob näiteid keskaja inimeste teadmistest ja uskumustest haiguste kohta
- toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist:
- Toob näiteid keskaja kirjandusest, kunstist ja muusikast;
- iseloomustab keskaja kultuuripärandit näidete põhjal
- dp 29, 31

Valdkonnaülene lõiming

Eesti keel: tekstist olulise leidmine ja selle arusaadavalt kaaslasele selgitamine.
Kunstiõpetus: tutvumine miniatuurmaalide ja keskaja kujutava kunstiga. Teksti illustreerimine.

Läbiv teema „Kultuuriline identiteet“

Käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumistaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.

TEEMA: maailm keskajal 476–1492 (Euroopa riigid varakeskajal)

Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">toob näiteid rahvastikurännetest, selgitades nende põhjusi ja tagajärgiselgitab suure rahvaste rändamise põhjuseid ja mõju Euroopalenimetab Lääne-Rooma riigi aladel tekkinud germaanlaste riikeanalüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel	<p>Töö kaardiga: germaanlaste riigid - kaardi abil rahvastikurände kirjeldamine, germaanlaste riikide nimetamine või kontuurkaardile märkimine, Frangi riik ja selle lagunemine.</p> <p>Mõttekaart Chlodovechi kohta</p> <p>Kolmeastmeline intervjuu: Karl Suur</p> <p>https://vara.e-koolikott.ee/h5p/embed/4307</p> <p>Ajalootund Raadio2-s. 1200 aastat tagasi krooniti Karl Suur keisriks</p> <p>Maret Aasa (magistritöö) "7. klassi ajalooõpiku pildid ajalooallikana".</p> <p>https://www.etera.ee/zoom/9884/view?page=62&p=separate&search=maret%20aasa&too</p>

- kirjeldab Frangi riigi tekkimist ning jagunemise põhjuseid ja tagajärgi (kolm tuumikala: Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa);
- mõistab, kus tekkis Frangi riik – kannab kontuurkaardile
- selgitab, milles seisnes ristiusu vastuvõtmise tähtsus Frangi riigi jaoks
- selgitab, kes on Merovingid, kes on Karolingid
- dp 29, 31, 33

[l=search&view=0,0,2480,3509](#)

Valdkonnaülene lõiming

Geograafia: keskaegse ja tänapäevase Euroopa riikide kaardi võrdlemine.

Muusika: keskaja muusika kuulamine, selle iseloomustamine ja võrdlemine tänapäevaga.

Õpipädevus: õpilane kasutab erinevaid õpistrateegiaid - kaardi abil info leidmine ja sõnastamine, mõttekaardi koostamine Karl Suure kohta.

Ettevõtlikkuspädevus - arutletakse selle, missugused omadused peavad olema inimesel, kes on kindlustanud endale koha ajaloos.

LÄBIVAD TEEMAD: Kultuuriline identiteet: tänapäeva Euroopa juured peituvad keskajas.

Teabekeskond: õpilane teadvustab, et ajaloolised pildid on ajalooallikad, mille abil saame hankida infot, seda analüüsida ja hinnata ning võrrelda

kirjalikes allikates oleva infoga.	
TEEMA: maailm keskajal 476–1492 (Linnad ja linnaelu)	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">• kirjeldab, kuidas on erineval ajal maailmas korraldatud inimeste heaolu• kirjeldab elu keskaegses linnas kasutades ajaloolaseid mõisteid õiges kontekstis• võrdleb elu keskaja ja tänapäeva linnas• teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis• toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist• toob näiteid, mis Eesti linnades on säilinud keskajast• märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju• selgitab hansakaubanduse mõju Eesti linnade arengule	<p>Ideekaart keskaegse linna kohta eelteadmiste väljaselgitamiseks või digikeskkonnas kasutada keskkonda Mentimeter https://www.mentimeter.com/</p> <p>TTS-meetod: õpilastele antakse lühitekst keskaegse linna elust. Võib kasutada allikana tekstilõike nt J. Le Goff raamatust “Keskaeg”, (lk 58-74).</p> <p>T-tabel: võrreldakse tänapäeva ja keskaja linna (inimeste arv, hoonete funktsioonid, tegevusalad jms).</p> <p>Töö kaardiga: kaardile märgitakse Eesti keskaegsed linnad ja eraldi värviga hansalinnad.</p> <p>Rollides kirjutamine (RAFT): nt õpipoisi kiri kodustele. Õpilane valib, millisesse keskaegsesse linna ning mis meistri töökotta ta õpipoisiks läks. Kirjeldab keskaegse linna olustikku ja oma kohustusi, kasutades vähemalt kümnet õpetaja poolt ette antud mõistet õiges kontekstis.</p> <p>Filmide “Apteeker Melchior” etteantud küsimustele vastamine linna eluolu, inimeste välimuse kohta jne.</p> <p>Skeem autute ametite kohta, Sissejuhatuses võib kasutada katkendit Indrek Hargla raamatust “Timuka tütar”</p> <p>Õppekäik kodukohas või selle läheduses, mis on seotud keskaja temaatikaga, nt Tallinna</p>

- dp 29, 31, 33

vanalinn

Valdkonnaülene lõiming

Loodusõpetus: Eesti keskaegsete linnade ja hansalinnade märkimine kaardile.

Eesti keel ja kirjandus: lühijutu koostamine.

Käsitöö ja kodundus: keskajale omase toidu valmistamine.

Muusika: keskaja muusika kuulamine, selle iseloomustamine ja võrdlemine tänapäevaga.

Digipädevus: internetist vajaliku info otsimine.

Ettevõtlikuspädevus: missugused omadused pidid olema kaupmehel, kuidas saadi meistriks, milliseid ametid tuli kauem õppida, miks?

Sotsiaalne ja kodanikupädevus: grupis töötamine, kodanikuõigused ja -kohustused keskaegses linnas.

LÄBIVAD TEEMAD:

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine: keskaegsed ametid, ametialane väljaõpe (meisteriks saamine).

Teabekeskond: õpilane teadvustab, et ajaloolised pildid on ajalooallikad, mille abil saame hankida infot, seda analüüsida ja hinnata ning võrrelda kirjalikes allikates oleva infoga.

TEEMA: maailm keskajal 476–1492 (Euroopa riigid kõrgkeskajal)

Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">• analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel• võrdleb riigi kujunemist Prantsusmaal ja Inglismaal• analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga• toob näiteid relvastuse arengust keskajal, nt Saja-aastase sõja käigus võeti kasutusele tulirelvad• dp 29, 31	<p>Töö allikaga: Bayeux vaip (nt mis allikaliik, mis sündmust kujutab, usaldusvääruse hindamine jne.</p> <p>Animeeritud Bayeux vaip</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=LtGoBZ4D4_E&t=7s</p> <p>Töö tekstiga: ajalooalaste küsimuste koostamine ja neile vastamine teksti põhjal.</p> <p>Ristsõna koostamine uute mõistete kohta.</p> <p>Lühijutu koostamine etteantud mõistete põhjal.</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Kunst: kuidas kujutati inimesi, lahingustseene keskajal, kunstitöö ajalooallikana.</p> <p>Inglise keel: Inglismaa ajalugu puudutava informatsiooni hankimine ja tõlkimine ja esitamine võõrkeeles.</p> <hr/> <p>Õpipädevus: hangib infot ja tõlgendab allikakriitiliselt visuaalset ajalooallikat. Koostab õpitu põhjal mõttekaardi või definitsioonikaardi (süsteemiseerib ja kinnistab õpitud).</p>	

LÄBIVAD TEEMAD:

Kultuuriline identiteet: Inglismaa ja Prantsusmaa kultuuride muutumine ajaloo vältel, väärtustab kultuurilist mitmekesisust.

Teabekeskond: õpilane teadvustab, et ajaloolised pildid on ajalooallikad, mille abil saame hankida infot, seda analüüsida ja hinnata ning võrrelda kirjalikes allikates oleva infoga.

TEEMA: maailm keskajal 476–1492 (Keskaegse Euroopa naabrid: araablased, Bütsants, viikingid, Vana-Vene riik)

Õpitulemus

- teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis
- Selgitab mõne näite põhjal keskaegse Euroopa suhteid naabritega
- teeb kirjalike või esemeliste allikate ja kunstiteoste põhjal lihtsamaid järeldusi
- arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda
- toob näiteid, kuidas suhted naabritega on mõjutanud eurooplaste maailmapilti, teadmisi,

Õppesisu- ja tegevused

Piltide otsimine ja pildi kaudu ühiskonna eripärade kirjeldamine.

Grupitöö. Ülesanne:

Otsige iga käsitletava kultuuri (Bütsants, araablased, Vana-Vene riik, viikingid) kohta üks pilt ühest eluvaldkonnast:

- religioon ja usuelu
- majandus ja kaubandus
- välisuhted ja sõjandus
- igapäevaelu ja olme
- kultuur, haridus ja teadus

Töö esitlemine. Teema süvendamiseks täidavad teised õpilased võrdleva tabeli esitluste põhjal.

<p>oskusi</p> <ul style="list-style-type: none">• teeb lihtsamaid järeltusi rahvaste ja kultuuride vastastikuse mõju kohta• dp 29, 31, 33	<p>Salme viikingid https://arhiiv.err.ee/video/vaata/salme-viikingid-4</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Geograafia: keskaegse ja tänapäevase Euroopa riikide kaardi võrdlemine.</p> <hr/> <p>Õpioskuste arendamine: info otsimise, süstematiseerimise, organiseerimise ja esitamise oskus. Võrdlemise oskus. Väljendus ja esinemisoskus. Seoste loomise oskus. Järeltuste sõnastamise oskus.</p> <p>Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri kujundamine</p> <p>Keskendub õpilase võimete, huvide, vajaduste ja hoiakute teadvustamisele, kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel. Õpilasi juhatakse mõtlema oma võimalikele tulevastele tegevusvaldkondadele ning arutlema, millised eeldused ja võimalused on neil olemas, et oma soove ellu viia.</p> <p>Õpipädevus: ajalookaardi ja allikate abil teadmiste hankimine ja sõnastamine.</p>	
<p>TEEMA: maailm keskajal 476–1492 (Ristisõjad)</p>	
<p>Õpitulemus</p>	<p>Õppesisu- ja tegevused</p>

- toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid
- toob allikate põhjal esile ristsõdade põhjuse-tagajärje seoseid
- selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu
- selgitab, miks algasid ristsõjad Läänemere ääres ning kuidas need mõjutasid Eesti ajalugu
- analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist
- kirjeldab Liivimaa ristiusustamise käiku ning paigutab selle sündmuse laiemasse ajaloolisse konteksti (ristisõjad Euroopas ja Liivimaal, keskaja algus Eestis)
- selgitab, kes oli Läti Henrik ja Lembitu ning miks nad on ajaloos olulised
- selgitab, miks on Henriku Liivimaa kroonika tähtis ajalooallikas

Töö kaardiga: leiab kaardilt infot ja selgitab kaardi abil, mis riikidest mindi ristsõtta, kus asub püha maa jne.

Töö ajajoonega: koosta ajajoon Liivimaa ristiusustamise tähtsamate sündmuste kohta

Venni diagramm ristsõdade kohta Lähis-Itta ja Läänemere äärde

Töö alliktekstiga - Henriku "Liivimaa kroonika".

Anti Selart ja Mihkel Mäesalu. Kas ristsõdijad arvestasid Liivimaa kohaliku ülikonnaga?

<https://www.ajakiri.ut.ee/artikkel/4016>

<ul style="list-style-type: none">dp 29, 31, 33	
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Geograafia: Euroopa kaardi kasutamine, Eesti haldusjaotuse muutumine aja jooksul.</p> <p>Eesti keel ja kirjandus: katkendi lugemine Henriku "Liivimaa kroonikast".</p> <hr/> <p>Õpipädevus: ajalookaardi ja allikate abil teadmiste hankimine ja sõnastamine.</p> <p>LÄBIVAD TEEMAD:</p> <p>Kultuuriline identiteet: eestlaste muinasusk ja ristiusu vastuvõtmine, elame kristlikus kultuuriruumis, austame loodust.</p>	
<p>TEEMA: maailm keskajal 476–1492 (Haridus, ülikoolid ja teadus)</p>	
<p>Õpitulemus</p>	<p>Õppesisu- ja tegevused</p>
<ul style="list-style-type: none">loetleb inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemise põhjuseid, toob näiteid selle tunnusjoontest, suuna esindajatest erinevatel ajastutel ning ühiskonnas toimunud muutustestselgitab näidete toel, kellel ja kuidas oli keskajal võimalik haridust saada	<p>Töö tekstiga. Tekst jagada osadeks valida lõigud ja teemad vastavalt õpilaste arvule ja võimetele.</p> <p>Paaristöö: INSERT-lugemine (teksti kõrvale märgitakse kokku lepitud märgid (nt v varem teada, - erineb teadaolevast, + uus lisainfo, ? tahan rohkem teada)</p> <p>Keskaja ülikoolid ja skolastika. Aquino Thomas.</p>

- toob näiteid keskaja teaduste: skolastika, alkeemia, astroloogia ja arstiteaduse uurimismeetoditest ja -tulemustest
- dp 29, 31, 33

<https://e-koolikott.ee/en/oppematerjal/18866-Keskaegne-linn-ja-kaubandus-haridus-ja-teadus-Euroopa/220605>

Töö tekstiga Aquino Thomas

<https://www.katoliku.ee/index.php/et/uudised/eesti/500-pueha-aquino-thomasest>

Teksti põhjal koostatakse faktide püramiid või kasutatakse magnetkaartide või teeviida meetodit. (Vt RITA meetodid lk 22

https://drive.google.com/file/d/1SyZapvyliwnnd15j76uaL1aTV408u_aU/view)

Tallinna Linnamuuseum. Rohtudest ja apteekritest. Retk apteeker Melhiori radadel.

<https://linnamuuseum.ee/linnaelumuuseum/haridus/pohikool-ja-gymnaasium/>

Õpioskused:

Uurige erinevate allikate põhjal, mida tähendab dispuut.

Kasutage teemaga haakuvat dispuudi meetodit leppides kokku reeglid või formaadi vastavalt grupi suurusele ja tasemele.

<https://mitteformaalne.ee/methods/dispuut/>

Läbiv teema „Elukestev õpe ja karjääri kujundamine“ taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutavas õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema sobivaid haridus- ja tööalaseid valikuid.

TEEMA: maailm keskajal 476–1492 (Eesti keskajal)	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseidarutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab sedaselgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajaluguselgitab muutusi Liivimaa valitsemises pärast Liivimaa ristiusustamistdp 29, 31	<p>Töö kaardiga - keskaegse Liivimaa valitsemine, täita saab kontuurkaarti või kirjeldada kaardi põhjal keskaegse Liivimaa haldusjaotust ning valitsemist.</p> <p>Faktipüramiid keskaegse Liivimaa kohta (võib teha nt paaristööna)</p> <p>Töö tekstiga: Seisused Vana-Liivimaal https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/19070-Seisused-Vana-Liivimaal-moisnikud-talupojad-ja-vaimulikud/222447</p> <p>Vaadata lõike fimidest "Apteeker Melchior" (õpetaja valikul eakohased lõigud, mis ilmestaksid kiriku ja kloostriga seotud teemasid): https://www.efis.ee/et/filmiliigid/film/id/20523</p> <p>Õppekäik nt, Niguliste kirikusse</p> <p>Niguliste kirik: https://nigulistemuuseum.ekm.ee/niguliste-muuseum/pusiekspositsioon/</p> <p>Õppematerjali iga maakonna keskaja kohta leiab: "Eesti kultuurilooline õppematerjal": https://www.eays.edu.ee/%C3%B5ppematerjalid/ajalugu#h.3f41i6c8va5b</p>
Valdkonnaülene lõiming Geograafia: Eesti haldusjaotuse muutumine aja jooksul.	

ÜLDPÄDEVUSED:

Õpipädevus: ajalookaardi ja allikate abil teadmiste hankimine ja sõnastamine.

LÄBIVAD TEEMAD:

Kultuuriline identiteet: õpilane toob esile iseloomulikke jooni elust keskajal Eestimaal.

TEEMA: Maailm varauusajal 1492–1600 (Maadeavastused)

Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">• selgitab Ameerika Ühendriikide kujunemislugu• selgitab Christoph Kolumbuse rolli Ameerika avastajana eurooplaste jaoks• toob näiteid hispaanlastest ja portugallastest kolonisaatorite eesmärkidest ja tegevusest Ameerikas.• toob näiteid kolonialismi majanduslikest, poliitilistest ja eetilistest aspektidest, annab kolonialismile hinnangu erinevast perspektiivist• märgib kaardile maadeavastajate retked. Kirjeldab retkesid oma sõnadega kasutades geograafia	<p>Rühmatöö: iga rühm saab maailma kontuurkaardi, seejärel allikateksid maadeavastuste eelduste, põhjuste, tagajärgede kohta. Lisaks on allikateksid erinevate maadeavastajate ja nende retkede kohta (nt Vasco da Gama, Ch. Columbus, Fernão de Magalhães vms). Rühmas on ülesanne koos allikad läbi töötada ja seejärel kanda eeldused, põhjused, tagajärjed kaardile, kaardile märkida erinevate värvidega avastusretkede suunad.</p>

<p>termineid</p> <ul style="list-style-type: none">• selgitab eurooplaste kolonialismi põhjuseid ja tagajärgi Uues Maailmas• toob näiteid hispaanlaste ja portugallaste tegevusest Uue Maailma avastus- ja vallutusretkedel• annab hinnangu eurooplaste kolonisatsioonile Uues Maailmas kolonistide, põliselanike ja tänapäeva seisukohast• dp 29, 31, 33	
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Geograafia: vahemaade mõõtmine, orienteerumine, asukoha määramine, geograafiline kaart, maadeavastajate teekondade kirjeldamine kasutades geograafia terminoloogiat (ilmakaarte nimetused, mandrid, saared, neemed, ookeanid, mered, väinad jms).</p> <hr/> <p>Õpipädevus: ajalookaardi ja allikate abil teadmiste hankimine ja sõnastamine</p>	
<p>TEEMA: maailm keskajal 476–1492 (Reformatsioon ja vastureformatsioon)</p>	
<p>Õpitulemus</p>	<p>Õppesisu- ja tegevused</p>

<ul style="list-style-type: none">• toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi• toob näiteid reformatsiooni eesmärkidest, levikust ja mõjust• nimetab vastureformatsiooni põhjuseid ja tagajärgi• analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel• uurib ja tutvustab mõne keskajal elanud inimese võimalusi ja valikuid Marthin Lutheri ja tema mõttekaaslaste näitel• dp 29, 31, 33	<p>Võrdlemine. Õpilased koostavad tabeli või skeemi reformatsiooni leviku ja mõju kohta (nt luterlus, kalvinism, anglikaanlus), tuues välja ka ühisosa.</p> <p>Uurige reformatsiooni mõju kunstile, muusikale, haridusele</p> <p>ETV saatesari Reformatsioon 500</p> <p>https://arhiiv.err.ee/video/vaata/reformatsioon-500-1</p> <p>Tekst. Martin Luther: https://sites.google.com/view/isikulood/martin-luther?authuser=0</p> <p>RAFT kirjutamine</p> <p>Martin Lutheri kiri või jutlus koguduse liikmetele;</p>
<p>Läbiv teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“. Tähtsal kohal on üksikisiku või huvirühma osalemis- ja mõjutamisvõimalused kohaliku ja ühiskonna tasandi otsuste tegemisel.</p> <p>Läbiv teema „Teabekeskond ja meediakasutus“. Õpilane õpib märkama, mõistma ja analüüsima meedia rolle ühiskonnas ajaloo sündmuste näitel (märkab kommunikatsiooni tähtsust ja kommunikatsioonivahendite muutumist ajas). Senisest olulisemaks muutub teabe usaldusväärsuse kriitiline hindamine, kuna õpilane kasutab leitud teavet järjest rohkem isiklike otsuste tegemiseks (nt õppimisvõimalusi valides).</p>	
<p>TEEMA: maailm keskajal 476–1492 (Renessanss ja humanism)</p>	
<p>Õpitulemus</p>	<p>Õppesisu- ja tegevused</p>

<ul style="list-style-type: none">• loetleb inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemise põhjuseid, toob näiteid selle tunnusjoontest, suuna esindajatest erinevatel ajastutel ning ühiskonnas toimunud muutustest• võrdleb skolastikat ja humanismi• toob näiteid humanistide, maadeavastajate ja renessansiajastu õpetlaste tegevusest ja selgitab nende tegevuse mõju teadusliku maailmapildi kujunemisele• selgitab ja toob näiteid, kuidas inimesed on erinevatel ajastutel loodusesse suhtunud• selgitab, kuidas teadusliku maailmapildi kujunemine hiliskeskajal on mõjutanud inimeste suhtumist loodusesse• dp 29, 31, 32, 33	<p>Arutelu uskumisest ja kahtlemisest. Mis olukorras on kahtlemine hea, mis olukorras halb?</p> <p>Poster või slaid.</p> <p>Esitage kahtlevaid küsimusi (uurimisküsimusi) ja otsige neile vastuseid. Näidake visuaalselt ja põhjendage valikuid, kuidas leidsite oma küsimusele vastuse.</p> <p>Koostage võrdlev tabel või skeem skolastika ja humanismi kohta.</p> <p>Uurige, mis on traktaat.</p> <p>Sõnastage üks teema, probleem või küsimus, millega tegelesid renessansiajastu õpetlased, kunstnikud, arhitektid, kirjanikud ja koostage traktaat, milles jäljendate renessansiajastu mõtteviisi.</p>
<p>Õpipädevus – suutlikkus organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas ning hankida vajaminevat teavet; planeerida õppimist ja seda plaani järgida; kasutada õpitud erinevates olukordades ja probleeme lahendades; seostada omandatud teadmisi varemõpitudga; analüüsida oma teadmisi ja oskusi, motiveeritust ja enesekindlust ning selle põhjal edasise õppimise vajadusi.</p> <p>Läbiv teema „Elukestev õpe ja karjääri kujundamine“ taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvus õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema sobivaid haridus- ja tööalaseid valikuid.</p>	

8. klass. Inimeseõpetus

Valdkonnaülene lõiming

Ühiskonnaõpetus: kriitiline infoallikate kasutamine ja äratundmine. Probleemidele lahenduste pakkumine KOV tasandil.

Eesti keel: olulise info väljatoomine tekstist. Kokkuvõtte kirjutamine. Korrektne keelekasutus esitlusel, palkatitel, soovitude kirjutamisel ja analüüsis. Asjakohased ja selged kokkuvõtted.

Kunst: plakatite kujundamine; Kokkuvõtte tegemine kasutades sümboloid ja pilte.

Kirjandus: arutluse kirjutamine.

Bioloogia: tervisenäitajate olemuse avamine.

Loodusõpetus: erinevate liikumisviiside keskkonnasõbralikkus.

Matemaatika: keskmiste arvutamine, tabelite ja graafikute lugemine. Tervisenäitajate vahemike hindamine.

Matemaatika: analüüsida rahvastiku andmeid erinevate riikide, piirkondade või vanuserühmade kohta ning arutada, kuidas need andmed mõjutavad ühiskonda.

TEEMA: TERVISE KÄITUMINE

Õpitulemus

Õppesisu- ja tegevused

<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none">• toob näiteid füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise vastastikustest seostest; (dp 11)• analüüsib tervisekäitumise mõju füüsilisele, vaimsele ja sotsiaalsele tervisele; (dp 9, dp 11, dp 16)	<p>Oluline rõhk terviseaspektide omavahelised seosed.</p> <p>Sissejuhatav rühmatöö. Ühisele paberile 4-5 liikmelistes rühmades ise kolmele tervise aspektile definitsiooni andmine ja kolme näite juurde toomine, mis tugevdavad seda aspekti. Seejärel erinevate aspektide juurde omavaheliste seoste loomine. Järgneb klassiarutelu.</p> <p>Rühmatöö sik-sak meetodil. Ekspertrühmad saavad erinevad õpetaja poolt valitud artiklid, mis käsitlevad füüsilist, vaimset ja sotsiaalset tervist. Pannakse kirja olulisemad teemapunktid ning liigutakse segarühmadesse, kus on esindatud erinevad terviseaspektide rühmaliikmed ning koos hakatakse otsima seoseid antud teemadel. Lõpuks liigutakse tagasi ekspertrühma, kus tehakse kokkuvõte, mille keskmes on nende esialgne terviseaspekti osa.</p> <p>Teksti mõistmise ülesanne. Järelduste tegemine Eesti inimarengu aruande 2023 peatüki "<u>Eluviisi ja vaimse tervise seosed inimese elukaarel</u>". Tekst jagada rühmade vahel ära, vajadusel selgeks teha uued mõisted, panna kirja olulisemad teemapunktid ning kolm olulist teadmist 8. klassi noorele.</p> <p>Fotoessee "Tervis". Individuaalselt või rühmas teha fotoessee kasutades vabavara pilte. Õpilased pealkirjastavad oma töö ise, kasutavad 8-10 fotot, kasutades interneti otsingumootorit. Esitluses on vaid pildid ja lood jutustavad õpilased ise juurde.</p> <p>Ülesanne. Õpilane valib ühe enda tegevuse ja analüüsib seda füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise seisukohalt - kuidas tegevus toetab ja/ või ei toeta tema tervise osasid.</p> <p>Unepäeviku täitmine ja selle analüüs.</p> <ul style="list-style-type: none">• tutvuda klassis "14 unevõtet päeval ja öösel, mida enda une parandamiseks teha" lk 36 <u>Minu unevihik noortele</u>• õpilaste kirjalik analüüs, mida juba teen ja mida mitte.
--	---

	<ul style="list-style-type: none">• unepäeviku täitmine lk 31 <u>Minu unevihik noortele</u> või <u>unepäevik</u>• kokkulepitud aeg õpetajaga.• seejärel analüüsida oma tulemusi, mida peaks muutma ja mis on hästi. <p>Plakati tegemine teemal:</p> <p>-“Une olulisus”</p> <p>-”Hea une nipid”</p> <p>Võimalus teha plakat paberil või kasutades veebikeskkonda.</p> <p>Enese ja kaaslaste jälgimine nädala jooksul, millised on enda ja kaaslaste halvad harjumused, miks ja mis on tagajärjed?</p> <p>Iseseisev kirjutamine “Soovitused sõbrale ... “. Õpilane paneb kirja erinevad soovitused, mida ta annaks omavanusele sõbrale, et olla hea tervise juures.</p> <p>Loovülesanne. Minu turvapaik. Joonistuse vormis tervist toetavate tegevuste, olukordade jms kujutamine.</p>
<ul style="list-style-type: none">• analüüsib kehalise aktiivsuse ja toitumise mõju tervisele (dp 16)	<p>Sissejuhatavad väited. Õpetaja koostab õiged ja valed väited, näiteks järgneva veebilehe põhjal: <u>Liikumine</u>. Õpilased peavad valed väited parandama ja õiged ära märkima. Järgneb klassiarutelu.</p> <p>Paaristöö. Õpilased vestlevad omavahel, millistes huviringides on nad osalenud/on osalemas/sooviksid osaleda ning proovivad reklaamida seda huviala kui maailma kõige paremat.</p> <p>Minuuring. Kehaline aktiivsus ja uni. Õpetaja koostab kasutades näiteks Google Formsi küsimustiku kehalise aktiivsuse teemal, <u>Minuuring. Kehaline aktiivsus - Google'i dokumendid</u></p> <p>Pärast uuringu läbiviimist saab õpetaja Google Formsi kaudu tulemused, mida saab jagada õpilastega sobivas</p>

	<p>keskkonnas. Forms koostab automaatselt graafikud.</p> <p>Pärast uuringu läbiviimist tuleb õpilastel teha kirjalik analüüs. Iseenda ja klassi käitumise kohta. Selleks on oluline, et õpilased enda käitumise kohta teevad ka eraldi märkmed vihikusse, et saaks võrrelda klassiga.</p> <p>Rühmatöö. <u>Situatsioonianalüüs.</u></p> <p>Ülesanne. Oma nädalase toiduvaliku analüüs. Paneb nädala jooksul kirja kõik, mida sööb/joob/näksib kas blogisse või tabelisse. Seejärel analüüsib vastavalt toitumissoovitustele (toitmine.ee) ja toidu valgusfoorile. Sõnastab järeldused. Koostab plaani oma toiduvaliku edasiseks parendamiseks.</p>
<ul style="list-style-type: none">• teab, mille põhjal ära tunda teaduslikku tervisealast infot (dp 16)• analüüsib ja hindab erinevate tervisealaste infoallikate, tervisetoodete ja ravivõtete usaldusväärsust (dp 7, dp 16)	<p>Vaata videot <u>Kuidas ära tunda teaduslikult tõestatud ja teaduslikuna näivat infot?</u> ERR portaalis <u>Meediataip</u></p> <p>Ülesanne eelnevast loengust/ artiklist: sisesta Google'i otsingusse sõnapaar "teaduslikult tõestatud". Ava esimesed kolm otsinguvastet ning hinda seal olevat infot nende soovitude alusel, mis eelnevas loengus antud.</p> <p>Infootsingu ülesanne otsida riiklikult tunnustatud organisatsioonidest usaldusväärset infot kirja panna 1) veebileht 2) teemad, mille kohta infot võib leida. Võib teha rühmatööna. Õpetaja jagab rühmadele veebilehed, ajakirjad jms, mille kohta rühm teeb ülevaate.</p> <p>Ülesanne tervise teemaline artikkel.</p> <p>Vihikusse kirja:</p> <p>1) pealkiri 2) autor 3) kust artikkel võetud veebileht/ ajakiri/ ajaleht 4) kirjuta kokkuvõtte. 5) pane kirja ühe lausega kõige olulisem mõte 6) kellele soovitaksid lugeda seda. 7) Millist tervise aspekti see käsitleb.</p> <p>Tunnis: Paarilisele oma tööst ülevaate andmine: paariline kirjutab 3 küsimust üles ja 3-5 märksõna --> gruppidesse</p>

	<p>jagunemine --> õpilane annab ülevaate kuulnud tööst, rühmakaaslased kirjutavad ühe märksõna kuulu kohta sõnapilve.</p> <p>Faktikontroll. Õpilased panevad iseseisvalt või rühmas kirja erinevad ravivõtted või meetodid, mida nad teavad. Seejärel otsitakse teaduspõhiseid allikaid nende kinnitamiseks või ümberlukkamiseks. Tulemuste esitlemine klassile.</p>
<ul style="list-style-type: none">• analüüsib tegureid, mis aitavad säilitada inimese vaimset heaolu, märkab ohte, oskab kaaslast toetada ja vajaduse korral abi otsida; (dp 1, dp 4)	<p>Olulisemate mõistete avamine vaimse tervise teemadel.</p> <p>Klassiarutelu: miks on vaimset tervist keerulisem hinnata?</p> <p><u>Peaasi.ee</u> veebilehel vaimse tervise vitamiinide <u>testi</u> tegemine ja tulemuse põhjal kokkuvõtte tegemine, mis on hästi ja mida peaks paremini tegema?</p> <ul style="list-style-type: none">- <u>testi oma vaimset tervist</u>- vaimse tervise <u>kriisiplaan</u> <p><u>Peaasi.ee</u> veebilehel <u>Koolistressi testi</u> tegemine ja tulemuse põhjal kokkuvõtte tegemine, mis on hästi ja mida peaks paremini tegema?</p> <p>Ajaplaneerimise nipid. Õpilased tutvuvad <u>Peaasi.ee</u> veebilehel erinevate <u>ajaplaneerimise abivahenditega</u>. Valivad välja enda jaoks sobilikud meetodid ning kavandavad nende kasutamist nädala jooksul ja analüüsitakse nende kasutamist, mis töötas nende jaoks ja mis mitte.</p> <p>Õpetaja juhitud klassiarutelu erinevate õppimisnippide kasutamiseks.</p> <p>Video vaatamine G.Arro "<u>Kuidas kodustes tingimustes efektiivselt õppida?</u>"</p> <p>Rühmatöö. Erinevate vaimse tervise teemaliste videote vaatamine ja ülevaate andmine sümbolite ja piltide kaudu.</p>

	<p>Infootsing, kuhu pöörduda vaimsete terviseprobleemide korral? Võimalus õpetajal ka määrata kindlad vaimse tervisega seotud küsimused, millele õpilased pakuvad lahendusi ja soovitusi kaasõpilastele.</p> <p>Iseseisev kirjutamine "Minu parimad tujutõstjad". Õpilased kirjutavad endale nimekirja, mis aitavad neid hoida positiivset meelt ja mida võiks veel lisaks edaspidi kasutada.</p> <p>Ülesanne. 1) õpilased kirjutavad väikestele paberitele stressi maandamise viise, 2) neist kujundatakse ühine plakat või kleebitakse klassi seinale.</p>
<ul style="list-style-type: none">• toob näiteid olulisematest tervisenäitajatest• analüüsib enda tervise seisundit tervisenäitajate põhjal ning kavandab vajaduse korral muudatusi eluviisis; (dp 4, dp 11)	<p>Ülesanne panna kirja olulisemad subjektiivsed ja objektiivsed tervisenäitajad. Leida objektiivsetele tervisenäitajatele normaalvahemikud ning põhjendused, miks on oluline erinevaid tervisenäitajaid jälgida. Määrata enda peamised tervisenäitajad, võimalus kaasata kooliõde. Analüüsida oma tervisenäitajaid ning vajadusel leida lahendusi nende parandamiseks.</p> <p>Subjektiivsete tervisenäitajad. Õpetaja viib läbi lühiküsitluse, kuidas õpilase ennast täna/sel nädalal/sel kuul tunnevad kasutades subjektiivsete tervisenäitajate näiteid. Õpetaja koostab erinevad väited, millele saab vastata, näiteks jah (püsti), nii ja naa (istudes) ning ei (kükitades). Sarnaselt võib kasutada veebipõhiseid küsitluskeskkondi. Võimalus lasta õpilastel selgitada, miks nii tuntakse ja pakkuda lahendusi enesetunde parandamiseks.</p> <p>Ülesanne. Uurida statistika ameti veebilehel Eesti elanikkonna tervisenäitajaid. Kirjutada välja kolm järeldust.</p> <p>https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/heaolu/tervis</p> <p>Uurida Eesti rahvastiku tervise arengukava 2020-2030. Kirjutada välja eesmärgid.</p> <p>https://www.sm.ee/rahvastiku-tervise-arengukava-2020-2030</p>

	<p>Arutelu. Miks just need on olulised eesmärgid?</p> <p>Õppekäik Tervisemuuseumi. Saab kasutada muuseumi virtuaaltuuri ja e-õpet.</p> <p>Kooliõe külalistund olulisematest tervisenäitajatest.</p>
<ul style="list-style-type: none">• analüüsib ja toob näiteid eluviisi, keskkonna ja pärilikkuse mõjust tervisele ning eristab tervislikke ja ebatervislikke otsuseid igapäevaelus; (dp 11)	<p>Rühmatöö ja klassiarutelu. Rühmades pakuvad õpilased välja erinevaid mõtteid, mis nende meelest seostub tervisliku ja ebatervisliku mõistega. Kokkuvõtted klassiarutelus.</p> <p>Individuaal- või rühmatöö. Milliseid tervislikke ja ebatervislikke valikuid olen viimasel ajal teinud? Mis põhjustel olen nii käitunud? Milliseid käitumisviisid oleks veel võimalikud? Mida peaksin jätkama ja millest loobuma? Miks?</p> <p>Eluviisi diagramm. Ringdiagrammi koostamine tervist mõjutavate tegurite (eluvii, keskkond, pärilikkus) osade kohta. Enesehindamine iga eluviisi aspekti kohta (toit, liikumine, uni, suhted, harjumused).</p> <p>Individuaalne kirjutamine: arutlus teemal „Minu tervislik eluviis“. Juhised SIIN</p> <p>Projektülesanne. Klassiprojekt. Tervist toetava tegevuse planeerimine ja läbiviimine. 1) mõeldakse välja tegevus, 2) analüüsitakse selle tervist toetavat mõju, 3) planeeritakse tegevuse läbiviimine, 4) viiakse tegevus läbi, 5) analüüsitakse tulemusi.</p>
<ul style="list-style-type: none">• toob näiteid keskkonnateadlikest tegevustest ning rakendab mõnda nendest enda kodukohas või koolis; (dp 4)	<p>Mõistete avamine.</p> <p>“Teeme ära” projekti mõtte kasutamine kodukohas või kooli ümbruses.</p> <p>Rühmatööna sotsiaalreklaami tegemine, et vähendada toiduraiskamist koolisööklas/ kodus:</p>

- joonistatud plakat iseseisvalt/rühmas.
- Stop-Motion animatsioon (1min)
- Video (1min)

Õpilased hindavad kaasõpilaste töid kasutades õpetaja koostatud kontrolltabelit.

Filmi vaatamine ja arutelu: "Homme saabub paradiis".

Liikumine ja keskkond.

Õpilased kaardistavad klassis, kuidas tulla kooli, näiteks ühistranspordiga, jala, rattaga, autoga jne. Ühiselt arutatakse, miks kasutatakse just "seda" liikumisviisi, kas seda on võimalik vahetada keskkonna- ja tervise sõbralikumaks.

Koolitee ja ohutus. Õpilased kaardistavad oma kooliteed, millised võimalikud ohukohad seal peituvad ja kas oskavad pakkuda lahendusi, mis teekonna turvalisemaks muudaks. Võimalusel teha pöördumine KOV-i.

Arutelu: Minu toidu teekond. Millist toitu eelistatakse ja, kust see pärineb. Ülesanne oma toidukorra erinevate komponentide päritolu kindlaks teha. Klassi kokkuvõtted suurele kontuurkaardile märkida. Miks võiks eelistada kodumaist toodangut?

Uurimus: biojäätmekäitlus ja kompostimine.

TEEMA: SUHTED JA SEKSUAALSUS

Õpitulemus

Õppesisu- ja tegevused

<ul style="list-style-type: none">• selgitab suhete loomise, säilitamise ja lõpetamise võimalusi ennast ja teisi kahjustamata; (dp 11)• kirjeldab ja toob näiteid erinevatest tunnete ja läheduse avaldumisviisidest, nt meeldimine, sõprus, armumine, armastus	<p>Arutelu: millised suhted on olemas? Ajurünnak. Õpetaja kirjutab tahvlile kahte tulpa nii, et eristuvad lähisuhted ja koostöised suhted. Seejärel saab arutleda nende erinevuse üle.</p> <p>Rühmatöö. <u>Mis on sõprus?</u></p> <p>Ülesanne: sõprus ja tsitaadid. Esitada sõprussuhete kirjeldamiseks viis tsitaati ning põhjendada, mis need on valitud. Rühmas või klassi ees esitamine.</p> <p>Võimalus ka võtta teemaks armastus.</p> <p>Ülesanne. Kuidas öelda, et keegi meeldib sulle? Rühmas mõelda välja erinevaid viise kuidas seda teha.</p> <p>Animatsiooni vaatamine <u>“Südameasi” / “In a Heartbeat”</u> ja mõtete jagamine kirjalikult või klassiarutelus.</p> <p>Saate vaatamine: <u>“Miks inimesed armuvad”</u>. Saate põhjal paarilisele/ klassile küsimuste esitamine.</p> <p>Loovülesanne: armastuse kujutamine visuaalselt, värvidega. Südame kujutist ei tohi kasutada.</p> <p>Ajurünnak, kuidas öelda, et keegi sulle meeldib.</p> <p>Mäng palliga. Lähisuhe on nagu pallimäng. Mängu käigus visatakse kordamööda palli kogu aeg samale kaaslasele vaatamata tema kohale ringis. Mängu käigus vahetavad mängijad kohti. Viskamise eel tuleb kaaslasele otsa vaadata ja nimetada tema nimi. Seejärel saab arutada lähisuhte loomise ja hoidmise üle.</p> <p>Arutelu, mis tegevused aitavad luua hea suhte? Milline on hea suhe?</p> <p>Rühmatööna panna kirja võimalikult palju hoolivuse näitamise viise.</p> <p>Rühmatöö: Miks armastus võib lõppeda? Kuidas lõpetada partneriga suhe? Millised tegevused võiksid aidata suhtest üle saamisel?</p>
--	--

	Arutelu "Suhte lõpp ja tunded" (<i>Seksuaalkasvatus II ja III kooliastmele, lk 91</i>)
<ul style="list-style-type: none">analüüsib suhtevägivalla avaldumisvorme ja põhjusi, teab, kuidas käituda lähisuhtevägivalla korral ning toob näiteid abi saamise võimalustest; (dp 11)	<p>Ülesanne. <u>Terved ja turvalised suhted</u>. Rühmades kirja märksõnad, mis iseloomustavad terveid ja turvalisi noorte käimissuhteid. Seejärel saavad kõik rühmad sõna ja õpetaja paneb need tahvlile kirja ning vajadusel täiendab neid.</p> <p>Ülesanne. <u>Soostereotüübid</u>.</p> <p>Ülesanne. <u>Kohtinguvägivalla vormid</u>. Õpilastele sedelid: <u>kohtinguvägivalla vormid ja vägivaldsed käitumisviisid</u>. (<i>Terved ja turvalised suhted. Metoodiline juhend</i>)</p> <p>Visuaalselt teema: "Märka kohtinguvägivalda!" ja "Selline on hea suhe!"</p> <p><u>Nõu ja abi</u></p> <p>(<i>Terved ja turvalised suhted. Metoodiline juhend</i>)</p> <p>Materjali "<u>Mida teha, kui oled kogenud kohtinguvägivalda</u>" koostada meelespea sõbrale.</p>
<ul style="list-style-type: none">selgitab seksuaalsuse olemust, inimese seksuaalset arengut ning selle individuaalsustmõistab erineva seksuaalse orientatsiooni ja soolise	<p>Sõnapilve koostamine rühmas teemal „Seksuaalsus”. Klassiarutelu tekkinud mõtetest, seejärel võimalus vaadata K. Part'i videoloengut „<u>Seksuaalsuse mõiste</u>“ (7min). Pärast videoloengut võimalus täiendada oma rühmatööd. (<i>Seksuaalkasvatus II ja III kooliastmele, lk 51</i>)</p> <p><u>Genderbread person eesti k soopräänik</u> - aitab avada sooidentiteeti ning sellega seotud mõisteid. Õpilased pakuvad esialgu märksõnu joonisele ning seejärel võtab õpetaja teema kokku ja vajadusel selgitab lisaks.</p>

<p>identiteediga inimeste õigust võrdsele ja lugupidavale kohtlemisele</p>	<p><i>Tunnikava: Seksuaalne areng: seksuaalsuse trepp. (Seksuaalkasvatus II ja III kooliastmele, lk 86). Inimese individuaalsuse rõhutamine.</i></p> <p><i>Rühmatöö. Õpilased saavad rühmades valida enda jaoks sobiva teema seoses seksuaalsusega, mis neid huvitab. Tehakse lühivideo, esitlus, animatsioon vms.</i></p> <p><i>Arutelu erinevatest seksuaalorientatsioonidest ja sooidentiteetidest.</i></p> <p><i>Tutvumine Eesti Vabariigi põhiseaduse § 12. Kõik on seaduse ees võrdsed. Kedagi ei tohi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu.</i></p> <p><i>Ühiselt arutada, mida see tähendab antud teema kontekstis.</i></p> <p><i>Tutvumine LGBT Ühingu Sõnastikuga. Millised mõisted on tuttavad ja millised mitte? Esmalt iseseisvalt, seejärel paaris/rühmas ning lõpuks ka klassiarutelus.</i></p> <p><i>Maailmahariduslik ülesanne. Töötuba "Küla ehitamine" mõjus rühma- või klassitegevus, mille jooksul saab osaleja kogeda uue kultuuriruumiga kohanemise keerukust ja tunnet, mida tähendab kuuluda kas ühiskonna kultuurilisse enamusse või (marginaliseeritud) vähemusse.</i></p>
<ul style="list-style-type: none">• toob näiteid turvalisest	<p>Ülesanded ja tegevused, mis annavad noorele ülevaate erinevatest võimalustest turvaliseks seksuaalkäitumises</p>

<p>seksuaalkäitumisest ja seksuaalõigustest</p> <ul style="list-style-type: none">• analüüsib turvalise seksuaalkäitumise ja abi saamise võimalusi	<p>väärtustades iga inimese individuaalsust.</p> <p>Paarisülesanne: tutvuda seksuaalõigustega ning igale õigusele lisada kohustus.</p> <p>Õpetaja juhitud arutelu, kui mõni õigustest puuduks loetelust, mida see tähendaks inimese jaoks?</p> <p>Seksuaalse enesemääramisõiguse mõiste avamine.</p> <p>Tunnikava: Esimene kord: millal on õige aeg? (<i>Seksuaalkasvatus II ja III kooliastmele, lk 93</i>).</p> <p>Võrdlev ülesanne. Õpilased tutvuvad erinevate rasestumisvastaste vahenditega ning koostavad ülevaatliku tabeli, kuhu kirjutavad:</p> <ul style="list-style-type: none">*vahendi nimetus*kasutamine*kui pikaajaline*plussid ja miinused*toimeaine*ligikaudne maksumus*kasutatud allikad. <p>Järgneb õpetajaga arutelu ja topeltmeetodi tutvustamine.</p> <p>Õppekäik <u>noorte nõustamiskeskusesse</u></p> <p>Praktiline ülesanne. Kondoomi kasutamine.</p>
--	---

	<p>Ülesanne. Tööleht nr 16 „<u>Turvaseksi BINGO</u>“. <i>Räägime tervisest! Juhendmaterjal Noorsootöötajatele, lk 147</i></p> <p>Ülesanne. Õpilastel meespea koostamine noorele, milline on turvaline seksuaalkäitumine.</p> <p>Ülesanne. Õpilased mõtlevad rühmas välja eksitavad juhtumid, kus tuleb kasutada oma teadmisi turvalisest seksuaalkäitumisest. Teisel rühmal tuleb lahendada olukord turvaliselt ning pakkuda välja ka vajadusel abi saamise võimalused. Vastused peavad toetuma usaldusväärsetele allikatele ning olema viidatud. Järgneb õpetaja juhendatud klassiarutelu.</p> <p>Lühivideod konkreetsetest seksuaalkäitumisega seotud küsimustest. Püstitatakse küsimus, mis õpilastele huvi pakub ning vastatakse sellele toetudes usaldusväärsetele allikatele.</p> <p>Õpetaja juhitud arutelu, kes vastutab turvalise seksuaalkäitumise eest?</p> <p>Ülesanne. <u>Kuidas öelda EI</u> (Räägime tervisest! Juhendmaterjal noorsootöötajatele, lk 97)</p>
<ul style="list-style-type: none"> toob esile seksuaalkäitumisega seotud müütide ja soostereotüüpsete hoiakute mõju inimese tervisekäitumisele; (dp 11) 	<p>Mõistete avamine. Õpilased selgitavad (tuletavad meelde) rühmas stereotüübi ja soostereotüübi mõiste.</p> <p>Rühmatöö. Õpilased panevad kirja võimalikult palju soo/stereotüüpe kui võimalik ning märgivad juurde, kas tegemist on stereotüübiga või soostereotüübiga. Seejärel analüüsitakse soostereotüüpide mõju inimese tervisekäitumisele, millised ohud ja piirangud need seavad.</p> <p>Tunnikava: <u>Meediakujundite analüüs</u>. <i>Räägime tervisest! Juhendmaterjal Noorsootöötajatele, lk 111</i></p> <p>Tunnikava: Seksuaalsuse kujutamine meedias (pornograafia). <i>(Seksuaalkasvatus II ja III kooliastmele, lk 53).</i></p>
<p>TEEMA: TURVALISUS, TERVISE- JA RISKIKÄITUMINE</p>	
<p>Õpitulemus</p>	<p>Õppesisu- ja tegevused</p>

<ul style="list-style-type: none">demonstreerib õpituatsioonis inimväärikust alandavale käitumisele reageerimise viise ja abi saamise võimalusi; (dp 4, dp 11)	<p>Mõistete avamine.</p> <p>Kiusamisjuhtumite analüüs. Õpetaja annab ette erinevad juhtumid seoses kiusamisega (kirjalikult, videod, pilt vms). Õpilased analüüsivad olukorda:</p> <ul style="list-style-type: none">* lühikirjeldus olukorrast* ohvri tunded* kiusaja tunded* kõrvalseisjate roll* lahendus <p>Rühmatöö: 1) Mida teha, kui mind kiusatakse 2) Mida teha kui näen kiusamist pealt? Järgmiste materjalide põhjal:</p> <ul style="list-style-type: none">• Kiusamisvabakool.ee abiks õpilasele ja• lasteombudsmani veebileht kool kiusamisest vabaks. <p>Infootsingu ülesanne, kuhu pöörduda kiusamise või vägivalla korral.</p> <p>Klassiarutelu mida teha, et koolis ei oleks kiusamist?</p> <p>Kiusamisvabakool.ee Tunnikava näidis - turvatunne ja kiusamise ära hoidmine.</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Eesti keel: selge asjakohane eneseväljendus. Korrektnete keelekasutus küsimuste koostamisel ja vastamisel ning infovoldiku tegemisel.</p> <p>Kunst: infovoldiku välimus.</p>	

<ul style="list-style-type: none">demonstreerib õpituatsioonis esmaabi osutamist ja oskab vajaduse korral otsida abi; (dp 1)	<p>Esmaabi põhimõtteid ja võtteid käsitlevad ülesanded.</p> <p>Arutelu õpilaste kokkupuuted esmaabiga; mida veel ei osata, aga sooviks; esmaabivahendid kodus.</p> <p>M. Liiger <u>esmaabivideod</u> ja Rapla Vesiroosi gümnaasiumi <u>video</u> esmaabist. Õpetaja valib sobivad videod, mille põhjal ülesanne tehakse.</p> <p>TTS meetod: 3 lahtrit: tean, tahan teada, sain teada. Koostöös rühmaga otsitakse vastuseid tahan teada lahtris olevatele küsimustele. Järgneb õpetaja juhitud klassiarutelu.</p> <p>Infovoldikute tegemine. Rühmades koostatakse erinevate ohuolukord jaoks meelespea voldikud: teema, sümptomid, käitumine olukorras.</p> <p>Õppekäik Tervisemuuseumi.</p> <p>Kooliõe või kiirabitöötaja külalistund.</p> <p>Esmaabi teemalise video loomine. Rühmadele jagatakse erinevad olukorrad, mille kohta luuakse videoõpetus.</p> <p>Praktilised esmaabi ülesanded. Elustamine, sidumine, püsiv küliliasend, Heimliche võte, esmane abi minestamise, astmahoo korral.</p>
--	---

8. klass. Ajalugu

dp: 3, 5, 13, 14, 15, 18

TEEMA: Uusaja mõiste, üldisloomustus, periodiseering ja ühiskond varauusajal.

Õpitulemused	Õppesisu- ja tegevused
<p>Õpilane:</p> <p>iseloostab põhitunnuste kaudu erinevaid ajaloo perioode</p> <p>määratleb ajaliselt (märgib ajajoonele) varauusaja ja uusaja piirid</p> <p>selgitab ajaloo periodiseerimise eesmärgi ja kokkuleppelisust</p> <p>seloostab seisuslikku ühiskonda ja Euroopa usuolu varauusajal</p> <p>toob näiteid muutustest, mis toimusid Euroopas ja maailmas varauusajal ja uusajal</p> <p>dp: 13, 14, 15, 18</p>	<p>Ajajoon koostamine: pöördepunktide, oluliste uusaja sündmuste ja nähtuste märkimine ajajoonel. Õpitakse kasutama õpikut, otsima infot veebist vms? Ühiselt pannakse paika ajastu piirid.</p> <p>Seisuste skeemi (püramiidi koostamine). Skeemil tuleb näidata erinevused seisuste sees.</p> <p>Põhimõisted: varauusaeg, uusaeg, periodiseerimine, ajaloo pöördepunkt</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Kunst, informaatika: olenevalt valikust, kas ajajoon koostatakse paberil või veebikeskkonnas võib ajajooni illustreerimise või piltide ja näitliku info lisamisega täiendada.</p>	
<p>TEEMA: Ususõjad. Prantsusmaa, Inglismaa, Saksamaa sisepoliitika varauusajal</p>	
Õpitulemused	Õppesisu- ja tegevused

- toob allikate abil esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid
- võrdleb allikate toel Prantsusmaa ususõdade, Inglismaa kodusõja ja kolmekümneaastase sõja põhjuseid ja tagajärgi
- analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist
- hindab allika usaldusväärsust eristades fakte ja arvamusest
- teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis

Sissejuhatuseks sobib Kristo Siigi video ususõdade kohta
https://www.youtube.com/watch?v=RHkZ_-lO82Q

Töö tekstiga ja pildiga :

1. Õpilane koostab vähemalt kahe riigi näitel võrdleva tabeli 16.-17. sajandi kodusõdade/ ususõdade põhjuste ja tagajärgede kohta ja sõnastab Kristo Siigi video, oma koostatud tabeli ja teksti toel omapoolse järelduse ususõdade tulemuste ja tagajärgede kohta.
2. Uurige, millal pilt on loodud, mis sündmust see kujutab, kas autor võis olla sündmuse tunnistaja, kas pidil kujutatut võib vastata tegelikkusele, mis positsioonil võib olla pildi autor toimuva suhtes, kas pildil on kujutatud ajaloolisi isikuid. Analüüsimiseks sobivad allikad:

Francois Dubois' Pärtliöö veresaun:

<https://www.mcba.ch/en/collection/the-saint-bartholomews-day-massacre/>

Põhimõisted: ususõda, kodusõda, protestandid, katoliiklased, hugenotid, luterlased, kalvinistid, anglikaanid, Vestfaali rahu

Valdkonnaülene lõiming

Eesti keel: sõnaveebist uurida sõnade ususõda, kodusõda, veresaun tähendusi ja lasta õpilastel neid mõisteid oma sõnadega seletada.

Võõrkeeled: allikaanalüüsi koostamiseks tuleb infot otsida võõrkeelsetelt veebisaitidelt.

TEEMA: Absolutism ja valgustus

Õpitulemused	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none"> • iseloomustab põhitunnuste kaudu absolutismiajastut • analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel • kujundab oma poliitilise eelistuse ja põhjendab seda • loetleb inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemise põhjuseid, toob näiteid selle tunnusjoontest, suuna esindajatest erinevatel ajastutel ning ühiskonnas toimunud muutustest 	<p>Kasutab https://sonaveeb.ee/ mõistete seletamiseks: monarh, monarhia, absolutism, absoluutne monarh, valgustatud , absolutism, valgustatud monarh.</p> <p>Mõistekaardid</p> <p>Õpilane koostab laiendatud mõistekaarte näidetega valitsejatest, valgustusfilosoofidest ja nende vaadetest ja tegevusest.</p> <p>Paaristöö: kirjavahetus kahe ajaloolise isiku (nt valitseja ja filosoofi vahel, kahe valitseja vahel vms).</p> <p>Põhimõisted: monarh, monarhia, absolutism, absoluutne monarh, valgustatud , absolutism valgustatud monarh.</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Eesti keel: sõnaveebi kasutamine ja kirjaliku ning suulise väljendusoskuse samuti esinemisoskuse arendamine.</p>	
<p>TEEMA: Ameerika iseseisvumine</p>	
Õpitulemused	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none"> • selgitab Ameerika Ühendriikide kujunemislugu 17.-18. sajandil • teab demokraatiale iseloomulikke jooni selle kujunemise ajal ja 	<p>Töö tekstiga ja sündmuste aegrivi koostamine. Paaristöö: Õpilastele antakse sedelid sündmustega Ameerika Ühendriikide kujunemislugu. Sedelid tuleb järjestada ja sündmuste sisu lahti kirjutada. Töö tulemusel võib valmida</p>

<p>tänapäeval ja toob näiteid demokraatia arengust antiikajast tänapäevani</p>	<p>elektroniline- või paberposter või -plakat teemal Ameerika ühendriikide loomine, mida klassikaaslastele tutvustatakse.</p> <p>Ülesanne dokumendiga: Ameerika Ühendriikide iseseisvusdeklaratsioon.</p> <p>https://vara.e-koolikott.ee/h5p/embed/2801</p> <p>Põhimõisted: koloonia, emamaa, iseseisvusdeklaratsioon, iseseisvussõda, põhiseadus, demokraatia.</p>
TEEMA: Prantsuse revolutsioon ja Napoleon	
Õpitulemused	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusiselgitab Prantsuse revolutsiooni Asutava kogu ja Napoleoni reformide (koodeksite) näitel ühiskonna ümberkorraldamise vajadust ja erinevaid võimalusitunneb ära äärmusluse ja populismi tunnused minevikus ja tänapäeval	<p>Töö karikatuuriga. Õpilane iseloomustab karikatuuride toel seisuslikku ühiskonda Prantsusmaal 1789, tuues välja ühiskonna ümberkorraldamise vajadused erinevate seisuste seisukohalt https://vara.e-koolikott.ee/node/2596</p> <p>Töö videoga. Õpilane lahendab video käigus ülesanded ja kirjutab välja revolutsiooni arenemise sõlmpunktid/ etapid.</p> <p>Prantsuse revolutsioon. Interaktiivne video. https://vara.e-koolikott.ee/node/1831</p> <p>Töö tekstiga</p> <p>Prantsuse revolutsiooni põhjalikumaks käsitlemiseks sobib Lauri Leesi koostatud materjal koos kordamisküsimustega https://tpl.edu.ee/wp-content/uploads/2021/09/Suur-Prantsuse-revolutsioon.pdf</p>

f aga ka vikipeedia artikkel Napoleoni koodeks
https://et.wikipedia.org/wiki/Napoleoni_koodeks

Töö mõistetega: õpilased koostavad üksi või paaristööna ristsõna teemaga seotud mõistetest, kas paberil või sobivas veebikeskkonnas
<https://puzzlemaker.discoveryeducation.com/criss-cross>, kasutades õpikut ja/või sõnaveebi <https://sonaveeb.ee/>

Uudisloo koostamine:

Louis XVI arreteerimine ja hukkamine. Uudisklipp.

<https://vara.e-koolikott.ee/node/2703>

Kokkuvõttev kordamine:

Riigikorra muutumine Prantsusmaal 1789-1804

<https://vara.e-koolikott.ee/node/1571>

Kogu teema käsitlemiseks sobivad keelekümbluse töölehed lk 39-49

<https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/12394-8-klass-Ajalugu-Keelekumblus-toolehed-25-49>

Töö karikatuuriga. Napoleoni sõjad.

<https://vara.e-koolikott.ee/node/2650>

Põhimõisted: seisused, generaalstaadid, reform, revolutsioon, Asutav kogu, äärmuslus, žirondiinid, jakobiinid, terror, koodeks.

TEEMA: Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus	
Õpitulemused	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">• selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu• võrdleb Eestit Rootsi ja Vene ajal• toob näiteid uusaja kultuuripärandist kodukohas ja Eestis• toob näiteid eestikeelse kirjasõna ja hariduselu edenemisest kodukohas ja Eestis, analüüsib hariduse tähtsust ühiskonna arengus	<p>Töö tekstidega, ajajoon</p> <p>http://entsyklopeedia.ee/artikkel/rootsi_aeg_eestis</p> <p>http://entsyklopeedia.ee/artikkel/vene_v%C3%B5imu_aeg_eestis_18._sajandi_l%C3%B5pus1</p> <p>Ülesanded Eesti 17. sajandil</p> <p>https://vara.e-koolikott.ee/taxonomy/term/2935</p> <p>Ülesanded Eesti 18. sajandil</p> <p>https://arhiiv.err.ee/video/vaata/vanad-ajad-pohjasoda</p> <p>Põhimõisted: Rootsi aeg, Vene aeg, reduktsioon, restitutsioon</p>
TEEMA: Kunst, kultuur ja teadus varauusajal	
Õpitulemused	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">• võrdleb põhitunnuste alusel (üldilme, detailid) barokstiili, klassitsismi arhitektuuris• tunneb ära ja iseloomustab allikate põhjal barokki, rokokoostiili,	<p>Mõistekaartide koostamine õppeteksti põhjal</p> <p>Näitus: Teadusrevolutsioon 17.-18. sajandil</p>

<p>klassitsismi kujutavas kunstis, toob näiteid kunstnike ja nende teoste kohta</p> <ul style="list-style-type: none">• analüüsib teaduse arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile varausaja teadusrevolutsiooni saavutuste näitel	<p>Õpilased valmistavad individuaalselt või paaristööna kokkulepitud formaadis (suurus, kujundus, alateemad jms) postrid ühe valitud 17 -18. sajandi teadussaavutuse kohta.</p> <p>Põhimõisted: barokk, rokokoo, klassitsism</p>
TEEMA: Viini kongress ja Euroopa uusajal	
Õpitulemused	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">• analüüsib Euroopa riikide arengut uusajal mõne riigi näitel	<p>Propagandapildid. Napoleoni võidud ja kaotused.</p> <p>Video: https://www.eays.edu.ee/%C3%B5ppmaterjalid/ajalugu/audiovisuaal-i</p> <p>Tööleht: https://drive.google.com/file/d/1wZOmxfQZDY6BLSVjnuWDB3jEchIY9dVC/view</p> <p>Kristo Siig video, Viini kongress: https://www.youtube.com/watch?v=q-442idzYcU</p> <p>Põhimõisted: kongress, restauratsioon, tagurlus</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Eesti keel: mõistete seletamine ja illustreerimine Viini kongressi näidetega.</p> <p>Geograafia: Euroopa kaardi loomine.</p>	

TEEMA: Tööstusrevolutsioon ja industrialiseerimine

Õpitulemused

- analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga
- toob näiteid uusaja tehnilistest leiutistest ja selgitab nende ellurakendamise tulemusel toimunud muutusi inimeste igapäevaelus ja ühiskonnas
- selgitab ja toob näiteid, kuidas inimesed on erinevatel ajastutel loodusesse suhtunud
- toob näiteid kuidas industrialiseerimise tulemusena on suurenenud inimkonna ökoloogiline jalajälg
- analüüsib linnastumise põhjuseid ja tagajärgi 19. sajandi Euroopa ja Ameerika Ühendriikide linnade näitel

Õppesisu- ja tegevused

Sissejuhatav ülesanne pildi ja artikliga

<https://forte.delfi.ee/artikkel/81419845/toostusrevolutsiooni-algul-toitusid-linlased-marksa-kehvemini-kui-koige-kaugema-nurga-maainimesed>

Mis mõtteid ja tundeid artikli päises olev pilt tekitab?

Mis on artikli sõnum?

Mis faktid toetavad sõnumi edastamist?

Tööstusliku pöörde käsitlemine Kärkla kalevivabriku näitel

Hiiumaa muuseumi töölehed

<https://www.muuseum.hiiumaa.ee/uploads/7-9klass.pdf>

Ülesanded tekstide ja piltidega

<https://vara.e-koolikott.ee/h5p/embed/7020>

Tööstusettevõtted Eestis 19. sajandil, ülesanded

<https://vara.e-koolikott.ee/h5p/embed/1708>

Põhimõisted: aurumasin, vabrik, automatiseerimine, linnastumine

Valdkonnaülene lõiming

Keemia: söe ja koksi erinevused, orgaanilised kütused jms

Füüsika: võimsus ja võimsusühikud, auru jõu demonstreerimine keeva vee poti abil

Geograafia: tööstusliku pöörde levik ja seos loodusvarada ja looduslike tingimustega (vt Hiiumaa muuseumi töölehed)

TEEMA: Poliitilised õpetused

Õpitulemused

- iseloomustab ja võrdleb liberalismi, konservatismi, natsionalismi ja sotsialismi etteantud kriteeriumide alusel, kujundab oma arvamuse

Õppesisu- ja tegevused

Kristo Siig, video, Uusaegsed ideoloogiad: liberalism, konservatism, sotsialism

<https://www.youtube.com/watch?v=kLqbtexx92g>

Keelekümbluse töölehed lk 75-76

<https://e-koolikott.ee/rest/uploadedFile/1692/Ajalugu75-90.pdf>

Põhimõisted: ideoloogia, liberalism, konservatism, sotsialism, rahvuslus, natsionalism, äärmuslus, kommunism

Valdkonnaülene lõiming

Eesti keel: mõistete selgitamine.

Kunst: stendi kujundus.

Ühiskonnaõpetus: arutelu mõne tänapäeva Eesti või kohaliku elu probleemi üle.

TEEMA: Euroopa rahvaste kevad

Õpitulemused

- arutleb märksõnade või küsimuste toel rahvosluse, Euroopa rahvaste vabadusliikumise ja 1848. aasta revolutsioonide põhjuste ning tagajärgede üle. Kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda

Õppesisu- ja tegevused

Töö pildiga

Philip Veit "Germania"

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/cd/Image_Germania_%28painting%29.jpg

Sissejuhatav arutelu klassis või kirjalik nn kaheosaline päevik. Mis mõtteid ja tundeid Philip Veiti "Germania" tekitab? Mis sümboleid märkad, mida kunstnik on pildil kasutanud. Mis sõnumit maali autor soovib edastada?

Paaristöö kaardiga

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a9/Revolutions_of_1848_in_Europe_%28pasopt_eng%29.svg

Õpilased koostavad kaardil kujutatut ja legendi põhjal lühikese kokkuvõtte (4-5 lauset) Saksamaa olukorrast 1848.aastal. Võimekamad õpilased võivad kirja panna tähelepanekuid ka teiste riikide kohta.

Kristo Siig, video Saksamaa ühendamise.

Põhimõisted: rahvuslus, rahvuslik vabadusliikumine, rahvusriik, kodanlus, liberalism, vabariik, põhiseadus

Valdkonnaülene lõiming

Eesti keel: mõistete seletamine

Inglise keel ja geograafia: kaardi ja legendi lugemine

Ühiskonnaõpetus: võitlus õiguste eest, eesmärkide seadmine ja vahendite valimine, ühiskondlik vastasseis ja kompromissid

TEEMA: Kolonialism ja imperialismi kujunemine

Õpitulemused

- Toob näiteid kolonialismi majanduslikest, poliitilistest ja eetilistest aspektidest Aafrikas, Aasias, Ameerikas, Austraalias
- annab hinnangu eurooplaste kolonisatsioonile kolonistide, põliselanike ja tänapäeva seisukohast
- analüüsib koloniaalvallutuste seost loodusressursside kasvava vajadusega

Õppesisu- ja tegevused

Õppematerjal: Ajalooõpetus ja pildid. Liivimaa avastamise legend (võrdlus Ameerika avastamisega).

Video: <https://www.eays.edu.ee/%C3%B5ppematerjalid/ajalugu/audiovisuaal-i>

Tööleht:

<https://drive.google.com/file/d/131rYgrscv1NOJqvkeE4agUfRtKWMtXRa/view>

Töö pildiga: Prantsusmaa toob Marokosse tsivilisatsiooni, rikkuse ja rahu (Ajakirja Petit Journal kaanepilt 1911)

Arutlege või tehke märkmeid Milliseid sümboleid ja kujundikeelt kasutatakse Prantsusmaa ja Maroko põliselanike kujutamiseks? Kuidas põhjendavad eurooplased kolonisatsiooni? Mis võisid olla eurooplaste peamised

koloniaalpoliitilised eesmärgid? Kas kolonistidel võis olla kõhklus oma tegevuse eetiliste külgede osas?

National Geographic, artikkel "Mis on kolonialism"

<https://www.nationalgeographic.com/culture/article/colonialism>

Dilemmaküsimus:

Kas kolonialism on õigustud lääneliku tsivilisatsiooni, demokraatia ja inimõiguste leviku ja laiendamisega?

või

Kas imperialismi kujunemine oli kolonialismi loomulik jätk?

või

Kas Hollandi kuninga vabandus riigi koloniaalmineviku pärast on õigustatud? (vt ERR artiklid ⇨)

Rühmatöö meetod probleemiaken (soovitav on moodustada neli rühma, iga rühm täidab kõik probleemakna ruudud). Akna ruutudesse kirjutada ühe või mitme riigi näitel:

1. kolonialismi ajalugu ja põhjused
2. kolonistide tegevus asumaadel (konkreetsed näited eri piirkondadest)
3. põliselanike olukord

	<p>4. tulemused, tagajärjed, mõju</p> <p>Probleemakende esitlemine (iga rühm esitleb üht akna ruutu, teised rühmad täiendavad).</p> <p>Järelduse sõnastamine:</p> <p>Lõpuks sõnastab iga õpilane järelduse individuaalselt, lähtudes püstitatud dilemmaküsimusest (vt õpitulemuste kontroll ja hindamine)</p> <p>Põhimõisted: koloonia, koloniseerimine, kolonialism, impeerium, imperialism</p>
TEEMA: Venemaa ja Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul	
Õpitulemused	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">• seostab Eesti omariikluse algust rahvusliku vabadusliikumise ja ärkamisaja sündmustega• nimetab Eesti omariikluse kujunemise majanduslikke, kultuurilisi ja poliitilisi eeldusi• nimetab Eesti omariikluse kujunemisele kaasa aidanud isikuid ja	<p>Näitus "Pärisrahvast priirahvaks" koos ülesannetega https://www.ra.ee/oppematerjal/naitus-parisrahvast-priirahvaks/?filters=</p> <p>Psühhodraama meetodid.</p> <p>Kuidas eestlased said endale perenimed (lk 140-143) https://drive.google.com/file/d/1mi32Q-PxMZJMxWFO9wlddioX6EagjSC/view</p>

<p>selgitab nende panust</p> <ul style="list-style-type: none">• seostab eestlaste perekonnanimede saamist pärisorjuse kaotamisega, toob näiteid perekonnanimede saamislugudest• toob näiteid estofiilide tegevusest ja panusest eesti kultuurilukku• toob näiteid ärkamisaja tegelaste ja nende panuse kohta eesti kultuuriloos	<p>Töö dokumendiga: 1905. aasta lendleht https://www.ra.ee/oppematerjal/1905-aasta-lendleht/ Põhimõisted: reformid, tagurlus, dekabristid, õigeusk, isevalitsus, slavofiil, venestamine, baltisakslane, estofiil</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Geograafia: esitluse käigus ajaloo kaardil toimuva jälgimine. Eesti keel: eestlaste perekonnanimede saamislugu.</p>	
<p>TEEMA: Esimene maailmasõja ja Eesti iseseisvumine</p>	
<p>Õpitulemused</p>	<p>Õppesisu- ja tegevused</p>
<ul style="list-style-type: none">• analüüsib Esimese maailmasõja põhjusi ning sõdivate poolte taotlusi ning Esimese maailmasõja tagajärgi ja mõju maailma arengule• nimetab I maailmasõja käigus kasutusele võetud sõjapidamise uuendusi, kirjeldab nende rolli, toob näiteid sõda käsitlevatest	<p>Töö kaardiga: ajalookaardi abil sõjaliste blokkide nimetamine, kontuurkaardile kandmine, sõja käigu kohta informatsiooni hankimine sõnastamine</p> <p>Töö allikatega: https://eelmine.e-koolikott.ee/kogumik/18841-Esimene-maailmasoda</p> <p>Esimese maailmasõja tehnilised uuendused: tank, tsepeliin, mürkgaasid, lennuk.</p>

<p>filmidest, raamatutest jms</p> <ul style="list-style-type: none">• nimetab Esimese maailmasõja aegseid sõjalise liite ning selgitab mis riigid ja miks sinna kuulusid, sõnastab sõja põhjuseid ja tagajärgi• seostab Eesti omariikluse kujunemist rahvusvaheliste sündmustega (uute rahvusriikide tekkimine esimese maailmasõja käigus, Vene revolutsioonid)	<p>Kuidas mõjutas sõjapidamist tehnilised uuendused? Leida tehniliste uuenduste kohta infot internetist.</p> <p>Manööversõja ja positsioonisõja võrdlemine.</p> <p>TTS meetod (aktiivne tekstiga töö). Võib paljundada teksti ja jagada osadeks paarilistele või rühmaliikmetele. Pärast annavad paarilised klassis ülevaate, mida nad teadsid varem, mida said tekstist teada või mida tahaksid veel teada. Rühmas töötades võib kasutada vastastikuse õpetamise meetodit, kus iga rühmaliige tutvustab enda osast saadud infot.</p> <p>Tekst nt https://diplomaatia.ee/100-aastat-esimese-maailmasoja-lopust-2/</p> <p>Põhimõisted: Antant, Kolmikliit, Keskriigid, atentaat, läänerinne, idarinne, maneöversõda, positsioonisõda, Compiègne'i vaherahu, veebruari- ja oktoobrirevolutsioon Venemaal, Lenin, kommunistid, Nõukogude Venemaa, iseseisvusmanifest</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Kirjandus: raamatud ja filmid, mis kajastavad Esimese maailmasõja sündmusi, nt Erich Maria Remarque "Läänerindel muutusteta" (miks nim sõjaegset põlvkonda "kadunud põlvkonnaks")</p> <p>Geograafia: kaardilt info hankimine, kontuurkaardi täitmine.</p>	

8.a klass. Eesti ajalugu

Valdkonnasisene lõiming

Ajalugu: 5., 6., 7. klass kõik eelnevalt õpitu.

dp:1, 3, 5, 7, 8, 13, 14, 15, 18

Sissejuhatus ainesse ja olulised mõisted	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none">• Tunneb olulisemaid mõisteid.• Teab, et ajaloo käsitlus võib ajas muutuda.• Eristab fakti arvamusest.• Kasutab ajaarvamisega seotud mõisteid asjakohaselt: eKr, pKr, sajand, aastatuhat, kümnend, ajajoon, Rooma number, araabia	<p>Tunneb ajaloos kasutatavaid põhimõisteid ning kasutab neid. Eristab fakti arvamusest ning oskab leida selgitust. Arvutab, palju aega on mingist sündmusest möödunud ning määrata sajandi. Määrab sajandi ja aastatuhande Rooma ja araabia numbreid kasutades. Ajajoone koostamine. Oskab leida infot fakti kohta (erinevad otsingumootorid). Koostab ajajoone enda elu 5 tähtsamast sündmusest koos selgitusega. Mõistab, et ajaloo käsitlus on ajas muutuv ning toob näiteid koos selgitusega.</p>

<p>number.</p> <ul style="list-style-type: none">• Oskab arvutada mitu aastat on sündmusest möödunud.• Oskab koostada ajajoont.• Paigutab ajajoonele isikliku elu sündmusi, ajaloosündmusi ja -perioode, kasutades õigesti ajaühikuid; lahendab ajajoone abil ülesandeid.• Seletab ja kasutab mõisteid kontekstis.• Kasutab narratiivi loomisel ajaloos kasutatavaid mõisteid asjakohases kontekstis.• Mõistab fakti ja arvamuse erinevusi.• dp 1,3, 5, 7, 8, 13, 14, 15, 18	<p>Põhimõisted: ajalugu, ajaloolane, arheoloogia, muistised, ajajoon, ajaarvamine, fakt, arvamus.</p>
--	---

Ajaloollikad	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused

<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none">• Oskab rühmitada ajalooallikaid.• Oskab tuua näiteid erinevate ajalooallikate kohta.• Oskab märgata ja leida ajalooallikaid ümbritsevast.• Mõistab, et ajalooallikate tõlgendamine võib olla erinev ja ajas muutuv.• Toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid.• Seletab ja kasutab mõisteid kontekstis.• dp 1, 3, 5, 7, 8, 13, 14, 15, 18	<p>Tutvumine erinevate ajalooallikatega. Oskab märgata erinevaid ajalooallikaid, neid nimetada ja leida nende kohta infot. Ajaloallikate rühmitamine ning seoste leidmine, selgitamine, miks need ajas võivad muutuda. Oskab koostada ennast puudutavat ajalooallikat kasutades vanemate küsitlemist. Oskab kirjutada meenutust. Töö erinevate ajalooallikatega. Ajaloallikate võrdlemine ja sobitamine ajalooperioodi. Sündmuste leidmine ajalooallikatest ning nende faktiline selgitamine. Arvamuse avaldamine koos põhjendusega. Oskab kasutada internetis leitud ajalooallikaid.</p> <p>Põhimõisted: ajalooallikad, fakt, arvamus, tõlgendamine.</p>
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Matemaatika: aja mõõtmine: arvkiire koostamine, sajandite määramine, arvutamine - kui palju aega on ühest sündmusest möödunud</p> <p>Kirjandus: muistendid, vanasõnad, legendid, müüdid, pärimus</p> <p>Kunst: sümbolid etnograafias</p>	

Ajaloo periodiseerimine	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none">• Mõistab, et ajaloo jagamine on tinglik ning ajaloolased teevad seda selleks, et lihtsustada ajaloo uurimist.• Jagab ajalugu perioodideks (kujuneb arusaam ajaloolise keskkonna kujunemisest) esi- ehk muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu.• Teab, et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline, nimetab ajalooperioode ja sündmusi, mis on aluseks ajaloo periodiseerimisele, põhjendab oma valikut.• Toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu lähtuvalt periodiseeringust.• Iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode.	<p>Ajalooperioodide nimetamine. Ajalooperioodide järjestamine; sündmuste paigutamine õigesse ajalooperioodi.</p> <p>Arvutab, palju aega on mingist sündmusest möödunud. Märksõnad perioodide kohta. Erinevate võimaluste kasutamine perioodide määramisel (lähtuvalt maailmast ja Eestist). Töö tekstiga, ajaloo perioodidele iseloomulike tunnuste määramine. Eestis kasutatav ajaloo periodiseering lähtuvalt võimust Eestis (muinasaeg, orduaeg, Rootsi aeg, Vene aeg ehk tsaariaeg, Eesti Vabariigi aeg, okupatsiooniaeg).</p> <p>Põhimõisted: ajaloo periodiseerimine, perioodide nimetused.</p>

<ul style="list-style-type: none">• Nimetab perioodide algus- ja lõppaasta koos sündmusega.• dp1, 3, 5, 7, 8, 13, 14, 15, 18	
Muinasaeg Eestis	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<p>Elu muinasajal</p> <ul style="list-style-type: none">• Toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos.• Nimetab muinasaja perioode ja toob näiteid erinevate perioodidele iseloomulikest tunnustest, avastustest ja leiutistest.• Teab kodukohaga ja Eestiga seotud muinasaja asulaid ning kirjeldab selle/nende tekkimise ja kujunemise põhjuseid.• Teab ja esitleb lugusid oma kodukoha minevikust.• Kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja	<p>Muinasaja jagunemine perioodideks.</p> <p>Kiviaeg. Kiviaja tähtsamad leiutised, elatusalad, tööriistad ja vanimad asulapaigad.</p> <p>Töö kaardiga: võrdlemine.</p> <p>Pildianalüüs: pilt Eesti esimeste elanike asula paikadega, kuid pildil on vigu. Tuleb märkida asjad, mida 8000–9000 aastat tagasi siin elanud inimestel veel ei olnud.</p> <p>Pildiülesanne: tuua välja igale muinasaja perioodile tehnoloogiline uuendus ning mõtestada koos õpilastega, mida see kaasa tõi ja miks oli oluline.</p> <p>Ajajoone koostamine muinasaja perioodidest (võib ka kanda tähtsamad sündmused/leiutised ajajoonele)</p> <p>Töö kaardiga (kontuurkaardi täitmine): kaardile kantakse Kunda Lammasmägi, Pulli asula. Lisaks kantakse kaardile õpilase kodukoht ja võimalusel tema kodukohaga seotud muinasaegne asulakoht ja inimasustuse tekkeage.</p>

tegevusalasid Eestis.

- Teab esimesi asulaid: Pulli ja Kunda Lammasmägi, Asva, Iru, Purtse
- Teab mõnda kodukohas asuvat muistist või kodukoha inimasustuse tekkelugu.
- Oskab selgitada mõistet majanduslik ebavõrdsus.
- Seletab ja kasutab mõisteid kontekstis.
- Teab erinevaid matmiskombeid.
- Teab olulisemat muinasusundist ning oskab nimetada näiteid, mis on tänaseni säilinud.
- Mõistab, miks on muinasusundi uurimine problemaatiline.
- Teab, millised allikad annavad teavet Eesti muinasajast.
- dp 1, 3, 5, 7, 8, 13, 14, 15, 18

Pronksiaeg. Pronksiaja, elatusalad, tööriistad ja vanimad asulapaigad. Missugune muutus on toimunud võrreldes kiviajaga? Kuidas jõudis pronks Eestisse?

Rauaaeg. Rauaaja, elatusalad, tööriistad ja vanimad asulapaigad. Missugune muutus on toimunud võrreldes pronksiajaga? Kuidas said eestlased raua ja miks oli oluline? Kaitse vaenlaste vastu. Suhtlus naabritega. Ühiskonnakorraldus. Miks ei käsitletud end ühtse rahvana?

Võrdleva tabeli koostamine.

Mis muutus ühiskonna korralduses muinasaja lõpul ja miks?

Leiab, kasutades infot, muinasusundiga seonduvad tähtsad paigad ja toimingud.

Leiab seosedid muinasusu ja praegu eksisteerivaga.

Toob näiteid, miks muinaseestlastele olid tähtsad, maa, tuli, vesi ja õhk.

Oskab selgitada rahvakalendri tähtpäevi kasutades erinevaid allikaid.

Koostab kirjelduse kommentest, mis on tänaseni säilinud ning lisab oma arvamuse, kuidas need on ajas muutunud.

Töö erinevate allikatega.

Põhimõisted: muinasaeg ehk esiaeg ehk eelajalooline aeg, jääaeg kivi-, pronksi- ja rauaaeg, eluviis, elatusalad, Kunda kultuur, nõorkeraamika, kivikirstkalme, tarandkalme, arheoloogilised allikad majanduslik ebavõrdsus, alepõllundus, põlluharimine, karjakasvatus, kaheväljasüsteem sõjaretked, maarahvas, ülikud, linnused, muinasusund, hiis, Taara, Peko, vägi, ohverdamine,

	panused, ohvrikivi, ohvriallikas, hing, religioon.
Muinasaja lõpp ja muistne vabadusvõitlus	
<ul style="list-style-type: none">● Teab millised allikad annavad teavet Eesti muinasajast.● Oskab kirjeldada muinasaja ühiskonna korraldust.● Teab Eesti haldusjaotust muinasaja lõpul.● Oskab nimetada tegevusalasid.● Oskab nimetada muinasaegseid maakondi.● Toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu.● Teab, et eestlased käsitlesid end rahvusena erinevalt.● Teab, et muistne vabadusvõitlus oli osa Liivimaa ristsõjast.● Teab, kes olid huvitatud Läänemere idakalda ristiusustamisest.	<p>Töö kaardiga. Eluolu võrdlemine rauaaja algul ja lõpul. Muistse vabadusvõitluse analüüsimine (aeg, põhjused, kelle vahel, tähtsamad lahingud, tulemus tagajärg). Oskab nimetada tähtsamaid lahinguid. Oskab nimetada eestlaste kaotuse põhjuseid. Ajajoone koostamine muistsest vabadusvõitlusest. Töö allikatega.</p> <p>Põhimõisted: muinasaeg, ühiskonna korraldus, maakond, kihelkond, linnus, põlispõld, maailmapilt, Liivimaa ristsõda, kirik, Maarjamaa, piiskop, ladgalid, Mõõgavendade ordu, sõda, lahing, misjonär, Dannebrog, Läti Henrik, Lembitu, Kaupo.</p>

- Oskab analüüsida sõda ning leida seoseid järgnevate sündmustega.
- Selgitab, miks algasid ristisõjad Läänemere ääres ning kuidas need mõjutasid Eesti ajalugu.
- Analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist.
- Selgitab, kes oli Läti Henrik ja Lembitu ning miks nad on ajaloos olulised.
- Selgitab, miks on Henriku Liivimaa kroonika tähtis ajalooallikas.
- Mõistab, miks on muinasusundi uurimine problemaatiline.
- Teab, mis roll oli katolikul kirikul Euroopas 12. sajandiks.
- Märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju.
- Oskab kirjeldada muutusi ühiskonnas peale

<p>muistset vabadusvõitlust.</p> <ul style="list-style-type: none">• Märkab vastuolusid võõrvõimu vahel.• dp 1, 3, 5, 7, 8, 13, 14, 15, 18	
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>Geograafia: Euroopa kaardi kasutamine, Eesti haldusjaotuse muutumine aja jooksul.</p> <p>Eesti keel ja kirjandus: katkendi lugemine Henriku "Liivimaa kroonikast".</p>	
<p>Keskaeg Eestis</p>	
<ul style="list-style-type: none">• Teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist ja inimese sotsiaalsest rollist ühiskonnas.• Teab ja selgitab, mis roll oli religioonil keskaja ühiskonnas ja kultuuriloos.• Iseloomustab kiriku rolli keskaja ühiskonna ja üksikisiku elus.• Oskab selgitada linna ja maalinna erinevust.• Oskab kirjeldada keskaegset linna.	<p>Arutelu, miks halvenes eestlaste olukord keskajal.</p> <p>Eestlaste elu võrdlemine muinasaja lõpul ja keskajal. Ajatelje koostamine tähtsamatest sündmustest.</p> <p>Töö allikatega.</p> <p>Õpilane kirjutab tekstist välja iga keskaja perioodi juurde nt kolm iseloomustavat joont; arutelu, mida see tähendab (kas see on pigem positiivne või negatiivne).</p> <p>Seisuste ülesanded.</p> <p>Võimalusel külastada keskaegset linnust või mõnda muud keskaja muistist.</p> <p>Videode vaatamine keskaegsest linnast.</p>

- Toob näiteid, mis Eesti linnades on säilinud keskajast.
- Selgitab hansakaubanduse mõju Eesti linnade arengule.
- Toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu kasutades ajalooliseid mõisteid.
- Leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid.
- Kirjeldab keskaja inimese eluolu ja tegevusalasid.
- Iseloomustab seisuslikku ühiskonda: nimetab seisused ja ülesanded, selgitab usu tähtsust keskaja inimese maailmapildis.
- Iseloomustab läänikorda.
- Selgitab mõne näite põhjal, mil moel võivad ehitised, kunstiteosed ja muud esemed anda teavet keskaegse inimese maailmapildi kohta.
- Teeb kirjalike tekstide või kunstiteoste põhjal lihtsamaid järeldusi, hinnates autori taotlusi ja

Töö kaardiga: kaardile märgitakse Eesti keskaegsed linnad ja eraldi värviga hansalinnad.

Google maps kasutamine.

Võrdlev tabel: mis olid linna ja maaelu head ja halvad pooled.

Jüriöö põhjused ja tagajärjed.

Põhimõisted: religioon, seisused, majanduslik ebavõrdsus, talupojad, mõis, läänikord, vasall, kirik, kuningas, maalinn, linn, maaisand, linnaõigus foogt, tsunft, gild, eesõigus, raad, baltisakslased, jüriöö ülestõus, ordumeister, sunnismaisus, Hansa Liit

veendumusi ajaloolises kontekstis.

- Märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju.
- Selgitab ristiusustamise mõju kultuurile ja keskkonnale kirikuehituse näite kaudu.
- Toob näiteid keskaja inimeste teadmistest ja uskumustest haiguste kohta.
- dp 1, 3, 5, 7, 8, 13, 14, 15, 18

Valdkonnaülene lõiming

Matemaatika: aja mõõtmine: arvkiire koostamine, sajandite määramine, arvutamine - kui palju aega on ühest sündmusest möödunud?, sündmuste paigutamine araabia numbritega ajajoonele, Rooma numbrid.

Eesti keel ja kirjandus: lühijutu koostamine, katkendite lugemine raamatust, digitaalsetest allikatest, tekstist olulise leidmine ja selle arusaadavalt kaaslasele selgitamine.

9. klass. Ajalugu

dp 4, 8, 10, 11, 29, 32, 33, 34

Teema: Esimese maailmasõja tagajärjed

Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none">• selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajalooos• teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis• arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda• toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid• toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi• teab, millised olid Esimese maailmasõja tagajärjed• teab, kuidas muutus Euroopa poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda• teab ja selgitab Rahvasteliidu Esimese maailmasõja järgset rolli• kasutab ajalookaarti ja analüüsib teemakohaseid allikaid• dp 29, 32, 33	<p>Töö kaardiga: kontuurkaardi täitmine - Euroopa kaart enne ja pärast Esimest maailmasõda. Mis impeeriumid lagunesid ja millised uued riigid tekkisid. Kasutada ajaloo atlast. Kaardile legendi koostamine.</p> <p>Töö teksti allikatega, karikatuuridega, piltidega - analüüs.</p> <p>Mõistekaart</p>

ÜLDPÄDEVUSED

Õpipädevus: etteantud ülesannete lahendamine.

Kultuuri- ja väärtuspädevus: Esimese maailmasõja rahulepingu tingimuste kontekstis õiguse ja õigluse vahekord.

LÄBIVAD TEEMAD

Keskkond ja jätkusuutlik areng: sõja mõju keskkonnale.

Teabekeskkond ja meediakasutus: töö allikatega ja piltidega.

Valdkonnaülene lõiming

Eesti keel ja kirjandus: töö allikatega, nende analüüsimine.

Geograafia: töö kaartidega.

Kunstiõpetus: töö karikatuuridega.

Inglise keel: karikatuuridel oleva teksti tõlkimine, videomaterjalist arusaamine.

Teema: Majandus maailmas kahe maailmasõja vahel

Õpitulemus

- analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ning negatiivset mõju ühiskonnale
- arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste

Õppesisu- ja tegevused

Põhjus-tagajärje seosed majanduskriisi näitel: miks ja millal algas, milline oli tulemus?

Empaatia ülesanne: õpetaja näitab suure depressiooni aegseid fotosid USAst,

üle, kujundab oma

- seisukoha ning põhjendab seda
- selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega
- arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda
- toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid
- teab, mis muutused tõi kaasa konveiermeetodi; kasutuselevõtmine
- teab, mis olid suure majanduskriisi põhjused ja tagajärjed
- dp 29, 31, 33

Saksamaast; õpilane valib ühe fotolt ühe isiku ning paneb tema loo kirja.

T-meetod

Ideekaart, töö pildiga

Arvutada tööaeg enne konveiermeetodi kasutuselevõttu ja pärast selle kasutuselevõttu.

Töö allikatega: graafikute põhjal järelduste tegemine.
TTS-meetod demokraatia ja diktatuuride kohta.

Õpipädevus: etteantud ülesannete lahendamine.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus: gruppides töötamine.

Ettevõtlikkuspädevus: mida toob kaasa majanduskriis ja hakkama saamine kriisi ajal.

LÄBIVAD TEEMAD:

Teabekeskond ja meediakasutus: töö allikatega ja piltidega.

Valdkonnaülene lõiming

Eesti keel ja kirjandus: töö allikatega, nende lugemine ja analüüsimine.

Ühiskonnaõpetus: riigi roll majanduse korraldamisel, tööaeg ja tööjaotus.

Geograafia: loodusressursside mõju riigi majandusele (Saksamaa Ruhri tööstuspiirkonna äravõtmine).

Matemaatika: andmete analüüs ja järelduste tegemine diagrammide põhjal; tööaja ja -mahu arvutamine.

Teema: Demokraatia ja diktatuurid 1920.-1930. aastatel

Õpitulemus

- iseloomustab erinevaid poliitilisi õpetusi ja nende peamisi toetusgruppe ühiskonnas
- analüüsib, mis on iseloomulik konservatismile, liberalismile ja sotsiaaldemokraatiale tänapäeval
- kujundab oma poliitilise eelistuse ja põhjendab seda
- tunneb ära äärmusluse ja populismi tunnused minevikus ja tänapäeval
- teab demokraatiale iseloomulikke jooni selle kujunemise ajal ja tänapäeval ja toob näiteid
- demokraatia arengust antiikajast tänapäevani

Õppesisu- ja tegevused

Võrdlemine: erinevad riigivalitsemise vormid-tunnused: demokraatia ja diktatuur.

Võrdlev tabel -ism'de (*fašism, kommunism, natsionaalsotsialism*) kohta: iseloomulikud tunnused.

Venni diagramm: erinevused ja sarnasused -isml.

Autoritarism ja totalitarism - erinevused ja sarnasused.

Võrdlev tabel Saksamaa, Itaalia, NSVL kohta: diktatuuride erinevused ja sarnasused.

Töö kaardiga: demokraatlikud riigid ja diktatuuririigid: miks, millal muutus riikide sisepoliitika ning miks jäi osa riike demokraatlikuks, osa mitte?

- iseloomustab ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism*
- teab, kes olid Benito Mussolini, Adolf Hitler, Jossif Stalin, Franklin D. Roosevelt ja iseloomustab nende tegevust
- võrdleb autoritarismi ja totalitarismi
- p 29, 31, 33

Paaris- või gruppides teemakohane arutelu. Grupitööd allikatega.

Ajajoon

Juhitud kujutus - lugeda teksti mõnest sündmusest, lasa õpilastel see lõpetada ja seejärel lugeda ette õige versioon.

Töö fotodega ja plakatitega nii demokraatlike kui diktatuuririikide kohta. Mis valdkonna või teema kohta pilt/plakat on? Kellele suunatud? Mis on sõnum? Mida on pildil/plakatil näha?

Õpipädevus: etteantud ülesannete lahendamine.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus: gruppides töötamine.

Ettevõtlikkuspädevus: mida toob kaasa majanduskriis ja hakkama saamine kriisi ajal.

LÄBIVAD TEEMAD:

Teabekeskond ja meediakasutus: töö allikatega ja piltidega.

Valdkonnaülene lõiming

Eesti keel ja kirjandus: töö allikatega, nende lugemine ja analüüsimine.

Ühiskonnaõpetus: riigi roll majanduse korraldamisel, tööaeg ja tööjaotus.

Geograafia: loodusressursside mõju riigi majandusele (Saksamaa Ruhri tööstuspiirkonna äravõtmine).

Matemaatika: andmete analüüs ja järelduste tegemine diagrammide põhjal; tööaja ja -mahu arvutamine.

Teema: Eesti vabadussõda

Õpitulemus

- analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis
- teab, kes olid Jaan Tõnisson, K.Päts, J.Vilms, K.Konik, Jaan Poska, Johan Laidoner ja Julius Kuperjanov ning selgitab nende tähtsust
- teab, millal toimus vabadussõda
- teab vabadussõja põhjuseid ja tagajärgi
- kasutab ajalookaarti sõja pöördeliste sündmuste selgitamisel
- teab ja selgitab vabadussõja rolli Eesti iseseisvuse kindlustamisel
- dp 29, 31, 32, 33

Õppesisu- ja tegevused

Vabadussõja toimumise aeg, põhjused ja tagajärjed. 23. veebruar - miks tähistatakse?

Töö kaardiga: sõja algus, pöördelised lahingud, rinde muutumine. Kasutada ajaloo atlast.

Pildianalüüs: kes on piltidel ja mille poolest olulised vabadussõja kontekstis:

Õppekäik kodukohas vabadussõja monumendi või lahingupaiga kohta.

Perekonnaloo uurimine

Töö allikatega. Rühmatöö: ajalehe artiklite otsimine vabadussõja kohta. Mida tollastes ajalehtedes sõja kohta kirjutati: <https://dea.digar.ee>

Rühmatöö esitlemine.

Kuldvillaku tüüpi mängu koostamine ja läbiviimine vabadussõja kohta: <https://jeopardylabs.com>

Videomaterjali analüüs ja esitlemine: gruppides anda vaadata erinevaid videosid vabadussõja kohta. Iga grupp esitleb kokkuvõtteid, täidetakse võrdlev

	tabel, mille põhjal tehakse teema kohta kokkuvõte. Vabadussõja monumentide kohta info leidmine ja selle esitlemine näitusena. Kanda Eesti kaardile või teha plakatina.
Õpipädevus - etteantud ülesannete lahendamine. Kultuuri- ja väärtuspädevus - eestlaste valikud sõjas, koolipoiste roll, Eesti vabadus ei ole iseenesest mõistetav, see saavutati võitluses ja seda tuleb kaitsta. Sotsiaalne ja kodanikupädevus - rühmas töötamine. LÄBIVAD TEEMAD: Teabekeskond ja meediakasutus - töö allikatega ja piltidega, internetist info leidmine. Kultuuriline identiteet - Vabadussõda kui Eesti omariikluse ja kultuuriloo oluline osa, lipupäevad.	
Valdkonnaülene lõiming Eesti keel ja kirjandus: töö allikatega, nende analüüsimine; ajalehe artiklite leidmine ja analüüsimine. Geograafia: töö kaartidega. Kunstiõpetus: töö piltidega. Ühiskonnaõpetus: info leidmine riigiportaalidest.	
Teema: Demokraatlik ja autoritaarne Eesti	
Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused

- toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide teel ja analüüsib nende mõju
- nimetab mõjukaid ühiskonnaelu tegelasi ja toob näiteid nende tegevusest
- selgitab ja toob näiteid mõistete *ideoloogia*, *reform* ja *revolutsioon* kohta
- kirjeldab ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastail ja vaikival ajastul
- kirjeldab ja võrdleb maailma ning Eesti majandusolusid kahe maailmasõja vahel
- dp 29, 31, 33

Rühmatöö: võrdleva tabeli koostamine demokraatliku ja autoritaarse perioodi kohta.

Harjutamiseks Demokraatlik ja autoritaarne Eesti (tunnuste äratundmine)
<https://learningapps.org/display?v=p91am7y6a22>

Video vaatamine Filmiarhiivist "Eesti Vabariigi 20. aastapäeva tähistamine (paraad ja Pätsi kõne).

Autoritarismi avaldumine vaikiva ajastu näitel Eestis - tunnused ja näited.

Töö allikatega: mida tollased ajalehed kirjutasid näiteks Pätsi riigipöördest või põhiseadustest.

Faktipüramiid Konstantin Pätsi ja Jaan Tõnissoni kohta: faktid nende elu kohta, tegevus ja mõju-tähtsus Eesti ajaloos.

Töö ajateljega: sündmuste paigutamine ajateljele

Kontuurkaart: Eesti haldusjaotus 1920-1940.

Artikkel "Jaan Tõnisson suure kriisi ajal (2008)

Õpipädevus: etteantud ülesannete lahendamine.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus: gruppides töötamine.

LÄBIVAD TEEMAD:

Teabekeskond ja meediakasutus: töö allikatega ja piltidega, internetist info leidmine.

Valdkonnaülene lõiming

Eesti keel ja kirjandus: töö allikatega, nende lugemine ja analüüsimine.

Geograafia: töö kaartidega.

Ühiskonnaõpetus: riigi korraldus ja juhtimine.

Teema: Kultuur kahe maailmasõja vahel maailmas ja Eestis

Õpitulemus

- teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel
- toob näiteid erinevate ajastute kultuurist
- analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile
- mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga
- märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju
- märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda

Õppesisu- ja tegevused

Võrdlev tabel:

muusika, kunsti, filmi, teatri, kirjanduse näiteid ja isikuid maailmast ja Eestist. Otsida infot internetist. Võrdlevas tabelis on ees suunised.

Töö piltidega: ära tunda kultuuriga seotud tegelasi maailmast ja Eestist ning selgitada nende tähtsust.

Võrdlemine: periood kahe maailmasõja vahel ja tänapäev: auto, raadio, meelelahutus, lennuk. Mida kaasa tõi kahe maailmasõja vahel ja mis roll on tänapäeval? Mida positiivset-negatiivset on antud tehnika arenguga kaasa toonud? Kellel on ligipääs?

- kirjeldab kultuuri arengut ja eluolu Eesti Vabariigis ning maailmas
- nimetab uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi
- nimetab mõnda kultuuritegelast maailmas ja Eestis ning selgitab tema olulisust kultuuriloos
- p 29, 31, 33

Sotsiaalne ja kodanikupädevus: gruppides töötamine.

Ettevõtlikkuspädevus: uute leiutiste ja avastuste tegemine, mida kaasa tõi ja kuidas muutis inimeste eluolu.

LÄBIVAD TEEMAD:

Teabekeskond ja meediakasutus: info otsimine ja uurimine kodukohaga seotud hoonete, isikute kohta.

Kultuuriline identiteet: kodukohas olevad hooned, mis osa erinevatest ajastustest; oma rolli mõistmine kultuurikandjana.

Valdkonnaülene lõiming

Eesti keel ja kirjandus: eesti kirjanikud ja luuletajad ja nende teosed.

Keemia, füüsika, bioloogia: tehnilised leiutised ja avastused.

Teema: Teine maailmasõda

Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">• toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid• arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda• teab, millal algas ja lõppes Teine maailmasõda• toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjused, sõja tulemused ja tagajärjed• seletab mõisteid <i>MRP, holokaust, ÜRO</i>• kirjeldab ajalookaardile tuginedes Teise maailmasõja sõjategevuse kulgu• analüüsib ja hindab inimõiguste rikkumise põhjuseid ajaloolises kontekstis• dp 29, 31, 33	<p>Klassi arutelu Töö kaardiga: erinevad sõjarinded.</p> <p>Töö karikatuuridega ja plakatitega sõja kohta.</p> <p>Võrdlev tabel: erinevate sündmuste toimumise aeg, põhjused- tagajärjed, osapooled.</p> <p>Sündmuste kandmine ajajoonele.</p> <p>Töö fotodega: mis konverents, kes osalesid, millised olid tulemused?</p> <p>Propagandaplakati analüüs: nt küsimused:</p> <ol style="list-style-type: none">1. mida kujutatakse plakatil?2. kes on tegelased?3. mis meeleolu püütakse plakatiga tekitada?4. kas pildi põhjal on võimalik öelda, mis riik (või mis poolel võidelnud riik) on, selle autor ja mis riigi sõdureid seal kujutatakse? <p>Mõistekaartide koostamine: ühel pool mõiste, aastaarv ja/või sündmus, isik ning teisel pool selgitus.</p> <p>Mõiste- või ideekaardid mõistete kohta: genotsiid, holokaust, inimsusevastane kuritegu, mõistete tähendus tänapäeval.</p> <p>Võrdlev tabel: Teise maailmasõja tulemused: võitja ja kaotaja riigid, tulemused?</p>

Üldipädevus: etteantud ülesannete lahendamine.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus: paaris või rühmades töötamine.

LÄBIVAD TEEMAD:

Teabekeskond ja meediakasutus: töö allikatega ja piltidega, internetist info leidmine.

Valdkonnaülene lõiming

Eesti keel ja kirjandus: töö allikatega, nende lugemine ja analüüsimine.

Geograafia: töö kaartidega.

Kunstiõpetus: karikatuuri analüüs.

Teema: Eesti teises maailmasõjas

Õpitulemus

- toob näiteid rahvastikurännetest, selgitades nende põhjusi ja tagajärg
- analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel
- analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika

Õppesisu- ja tegevused

Töö allikatega: eestlaste valikud Teises maailmasõjas.
Töö lugudega küüditamise kohta: millised olid/on inimeste mälestused 1941. ja 1944. a suur küüditamistest. Allikanäiteid:
<https://www.kogumelugu.ee/et/otsing?keys=Eesti+Teises+maailmas%C3%B5jas> (valida eakohased ja sobilikud lood). Erinevaid lugusid võiks kuulata rühmades, neid võrrelda: sarnasused ja erinevused.

sõnum sõltub autoripositsioonist

- selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos
- selgitab Eesti iseseisvumise kaotamise põhjuseid, tagajärgi, sündmuste käiku ja seoseid tänapäevaga
- selgitab mõisteid *MRP, küüditamine, baaside leping, okupatsioon*
- analüüsib eestlaste valikuid Teises maailmasõjas
- dp 29, 31, 33

Õppekäik Vabamu, Ajaloomuuseum, Sõjamuuseum

Uurida perekonnalugu: kas on perekonnas liiget/liikmeid, kes on küüditatud või põgenenud Teise maailmasõja ajal Eestist? Uurida mälestusi. Neid jagada klassis.

Õpipädevus: etteantud ülesannete lahendamine.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus: paaris või rühmades töötamine.

LÄBIVAD TEEMAD:

Teabekeskond ja meediakasutus: töö allikatega ja piltidega, internetist info leidmine.

Väärtus ja kõlblus: inimese võimalused ja valikud sõja ajal.

Valdkonnaülene lõiming:

Eesti keel ja kirjandus: töö allikatega, nende lugemine ja analüüsimine.

Ühiskonnaõpetus: inimõigused ja valikud ühiskonnas sõja kontekstis.

Teema: Maailm pärast Teist maailmasõda

Õpitulemus

- arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda
- selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajaloo
- iseloomustab külma sõja kujunemist ja olemust, toob esile selle avaldumise valdkonnad ja vormid
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *külm sõda, kriisikolle, raudne eesriie*
- dp 29, 31, 33

Õppesisu- ja tegevused

Kaart: konfliktid ja kriisikolled kaardil. Nende vaatlemine kaardil või kontuurkaardile kandmine.

Probleemiaken külma sõja kriiside kohta. Jagada rühmade vahel külma sõja kriisid. Rühmad täidavad tekstide ja videomaterjali põhjal probleemiakna (põhjused, osalevad pooled, olulisemad sündmused, isikud, probleemi, tagajärjed) ja esitlevad seda kas plakati või esitluse näol.

Töö ajajoonega - külma sõja kriiside järjestamine

Töö allikatega - õpetaja valib sobivad allikad, nt
<https://eelmine.e-koolikott.ee/kogumik/19129-Kulma-soja-puhkemine-Kahep-ooluseline-maailm>

Mõistete harjutamiseks ristsõna
<https://learningapps.org/display?v=pv92ohckj21>

ÜLDPÄDEVUSED:

Õpipädevus: rühmas probleemiakna täitmine, ajalookaardi abil teadmiste omandamine ja kinnistamine.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus: paaris või rühmades töötamine.

LÄBIVAD TEEMAD:

Teabekeskond ja meediakasutus: töö allikatega ja piltidega, internetist info leidmine, uudisloo koostamine tuginedes usaldusväärsetele allikatele.

Väärtus ja kõlblus: inimõiguste väärtustamine, allikatekstide põhjal arvamuse avaldamine.

Valdkonnaülene lõiming

Eesti keel ja kirjandus: töö allikatega, nende lugemine ja analüüsimine, uudise kirjutamine.

Geograafia: maailma poliitilise kaardi tundmine, kaardil orienteerumine.

Ühiskonnaõpetus: demokraatliku ja diktatuuri võrdlemine, näidete toomine.

Teema: Demokraatlik maailm pärast Teist maailmasõda

Õpitulemus

- analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel
- selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajaloo
- arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloo-sündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ja põhjendab seda

Õppesisu- ja tegevused

Vastastikune õpetamine e siksak meetod: ette anda allikad, küsimuste esitamine ja neile vastamine.

Juhtumi analüüs: kuidas näiteks liiguti mustanahaliste õiguste suunas - ette anda olnud juhtum(id) ja kuidas olukord lahendada.

Kaarditöö: jagatud Saksamaa. Poliitilised tingimused erinevates Saksamaa piirkondades.

- kirjeldab tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel
- teab, kes olid Martin Luther King, Margaret Thatcher ja Ronald Reagan ning iseloomustab nende tegevust
- iseloomustab erinevaid sotsiaalseid liikumisi ja toob näiteid
- kirjeldab Saksamaa poliitilist olukorda ajaloo kaardi toel
- dp 29, 31, 33

Pilditöö: pildid isikute ja sündmustega - märkida, sündmus isik pildil ning panna juurde tähtsus.

Valdkonnaülene lõiming

Kunstiõpetus: fotode/piltide äratundmine/analüüsimine.

Geograafia: töö kaartidega.

Ühiskonnaõpetus: naiste ja mustanahaliste õigused, võrdõiguslikkus.

Inglise keel: filmide, videode vaatamine.

Teema: Kommunistlikud riigid ja Eesti NSV

Õpitulemus

- analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode

Õppesisu- ja tegevused

Õppimine dokumentaalsate abil, lõigud valitud - juhitud vaatamine. Ajavaod: Sula või "sula"? (Stalini surm, Hruštsovi võimuletulek ja välispoliitika, Kuuba kriis Berliini müüri ehitamine), etteantud küsimustele vastuste leidmine

- nimetab NSVL liidreid (Stalin, Hruštšov, Brežnev, Gorbatšov) ning iseloomustab nende võimuperioodi
- toob esile kommunistlikule ühiskonnale iseloomulikke jooni (võimu koondumine, vastandumine läänele, propaganda jne)
- kirjeldab nõukogude võimu mõju Eesti ajaloole pärast Teist maailmasõda, toob välja iseloomulikud jooned näidete abil, kasutab mõisteid õiges kontekstis
- teab mõnda maailma ja Eesti tuntud kultuuritegelast ja selgitab nende tähtsust
- dp 29, 31, 33

saatest. <https://arhiiv.err.ee/video/vaata/ajavaod-sula-voi-sula>

Töö allikatega: õppematerjal "Tagasivaade minevikku - erinevad vaatenurgad",
Aeg ilma valikuteta: Läti ja Eesti NSV Liidu koosseisus

<https://drive.google.com/file/d/1TbEn499pwS8fkI3IgSmPkM5Ous-1wLSU/view>

Saatelõigust info leidmine ning analüüsimine: "Teisitimõtlejatega tegelemine"
(lk 81-82)

<https://www.etera.ee/zoom/9877/view?page=82&p=separate&search=aimar%20siliv%C3%A4lja&tool=search&view=0,0,2480,2126>

Rühmatöö, plakati koostamine: õpetaja jagab rühmade vahel pildil olevad teemad: isikukultus, vene värk, võõrad, pioneerid, repressioonid. propaganda. Iga rühm töötab läbi oma teema ning ülesanded ning tutvustab kokkuvõtte plakati abil klassile <https://ajalugu.haridusekraanil.ee/opetajale>

Mäng: isiku või popkultuuri kultus?

Sarnasuste-erinevuste leidmine, arutelu.

<https://ajalugu.haridusekraanil.ee/teoreetiline-osa/lugu-ajas>

Perekonnaloos uurida metsavendluse kohta.

Valdkonnaülene lõiming

Ühiskonnaõpetus: totalitaarne ühiskond, sise- ja välispoliitika.

Kunstiõpetus: plakati koostamine nõukogudeaegsete märksõnade tutvustamiseks, mõistete kujutamine piktogrammidega.

Teema: Kultuur ja eluolu 20. sajandi teises pooles maailmas

Õpitulemus

- kirjeldab, kuidas on erineval ajal maailmas korraldatud inimeste heaolu, tuues näiteid
- hariduse, tervishoiu, igapäevaelu ja turvalisuse korraldusest
- toob näiteid hariduse, tervishoiu, sotsiaal- ja igapäevaelu valdkonnast eri ajastutel
- märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda
- analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile
- mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga
- toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist
- iseloomustab kultuuri ja eluolu muutumist 20. sajandi teisel poolel
- teab mõnda maailma ja Eesti tuntud kultuuritegelast ja selgitab nende

Õppesisu- ja tegevused

Vestlus/intervjuu: õpilased uurivad kodus vanematelt, vanavanematelt ja/või perekonna tuttavatelt, missugune oli eluolu nõukogude ajal (kool, poes käimine, elamud, kultuur, meelelahutus jne). Kirjalikult või salvestada vestluse/intervjuu. Eelnevalt ette valmistada küsimused intervjuuks/vestluseks.

VÕI

Nõukogudeaegne ese: õpilased toovad võimaluse korral kooli kaasa ühe eseme, mis on pärit nõukogude ajast. Teavad eseme lugu.

Rühmatöö: õpilased esitlevad eset ning teevad kokkuvõtva plakati esemetest ja kodus räägitud lugudest. Esitluse võib teha ka digitaalselt.

Ajajoon rühmatööna. Õpilased kannavad esemed ajajoonele.

Teha lühiettekandeid nõukogude aja Eesti muusikute, sportlaste, kirjanike, näitlejate, teadlaste jt kohta (õpetaja võib anda valiku ette, võimalusel esitleda kodukandiga seotud isikuid, organisatsioone): nt Georg Ots, Paul Keres, spordiselts "Kalev", Jaak Uudmäe, Ants Antson, Jaan Kross, Ellen Niit, Uuno Naissoo, Gustav Ernesaks, ansambel "Laine", Eve Kivi, Lia Laats, Ervin Abel jne.

<p>tähtsust</p> <ul style="list-style-type: none">• dp 29, 31, 33	<p>Võib ka teha segamini läänemaailma kultuuritegelaste kohta (näitlejad, muusikud, kirjanikud, sportlased): nt Aretha Franklin, Rolling Stones, Elvis Presley, Marilyn Monroe, Andy Warhol, Albert Camus, the Beatles, Queen” jne.</p>
<p>Teema: Eesti iseseisvuse taastamine ja maailm 1990ndatel</p>	
<p>Õpitulemus</p>	<p>Õppesisu- ja tegevused</p>
<ul style="list-style-type: none">• teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis• selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu• kirjeldab Eesti iseseisvuse taastamist ja Eesti Vabariigi arengut• seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>perestroika</i>, <i>glasnost</i>, <i>Balti kett</i>, <i>laulev revolutsioon</i>• nimetab võtmeisikuid Eesti iseseisvuse taastamise protsessis ja annab hinnangu nende tegevusele ajaloolises kontekstis• mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga• toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja	<p>Ideekaart: Koostatakse ideekaart nt Lennart Meri kohta. Sama meetodit võib kasutada ka teiste võtmeisikute kohta.</p> <p>Visuaalne materjal: iseseisvuse taastamise kohta vaadatakse filmi. Küsimuste esitamine ja neile vastamine (küsimuste algused ette anda).</p> <p>Mälestused: uuritakse vanematelt ja/või vanavanematelt, mida nad mäletavad iseseisvuse taastamisest. Võimaluse korral tuuakse kodust kaasa pilte, esemeid vms. Õpilane jutustab (nt paaristööna), mis talle kodus selle pildi või eseme kohta räägiti ning kuidas see on perekonnaga seotud. Mis on emotsionaalne väärtus? Miks on seda pilti või eset alles hoitud?</p> <p>Kontuurkaart: Balti kett kandmine kontuurkaardile ning selgitamine, miks see toimus, kus ja millal.</p> <p>Mälestuste kogumine: kas on peres kedagi, kes Balti ketis osales? Uurida perekonnalugu ja pilte antud sündmusega seoses.</p>

tagajärjed

- teab ja näitab muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastatel
- analüüsib kriitiliselt mineviku tõlgendusi ja nende mõju iseenda ning kogukonna olevikule ja tulevikule
- dp 29, 31, 33

Isamaaliste laulude kuulamine. Näiteks "Ei ole üksi üksi maa" - õpetaja selgitus, miks see laul ja kuidas on seotud fosforiidisõjaga; arutleda klassis, kuidas seostub iseseisvuse taastamisega. Miks on olulised iseseisvuse taastamise kontekstis nt öölaulupeod või 20. augusti muusikalised rahvaüritused?

Lünktekst: ette on antud märksõnad ja tuleb paigutada sõnad, mõisted õigesse lünka.

Mõiste kaartide koostamine: ühel pool mõiste, nimi, aastaarv ja/või teisel pool selgitus.

Ajajoon: Euroopa Liidu ja NATO laienemine: millal ühines Eesti EL ja NATO-ga? Mis ajal võttis Eesti kasutusele euro?

Valdkonnaülene lõiming

Eesti keel ja kirjandus: mälestuste jutustamine klassikaaslastele.

Muusika: laulva revolutsiooni lugude kuulamine ja nende sisu üle arutlemine.

Keemia, füüsika: fosforiit, selle kaevandamine, keemilised ja füüsikalised omadused, kus leidub?

Eesti keel ja kirjandus: allikatekstide lugemine ja analüüsimine.

Geograafia: Euroopa riigid pärast NSVL lagunemist.

Ühiskonnaõpetus: rahvusvahelised organisatsioonid.

9.a klass. Eesti ajalugu

Valdkonnasisene lõiming

Ajalugu: 5., 6., 7., 8. klass kõik eelnevalt õpitu.

dp: 3, 5, 13, 14, 15, 18

TEEMA: Vana-Liivimaa	
Õpitulemused	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">• Iseloomustab põhitunnuste kaudu keskaega.• Selgitab näidete toel, kellel ja kuidas oli keskajal võimalik haridust saada.• Toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje	<p>Keskaja põhitunnuste loetlemine.</p> <p>Töö erinevate allikatega.</p> <p>Pildi kirjeldamine.</p>

seoseid.

- Arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda.
- Selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu.
- Selgitab muutusi Liivimaa valitsemises pärast Liivimaa ristiusustamist.
- Selgitab Vana-Liivimaa poliitilist jagunemist.
- Oskab nimetada seisusi Vanal-Liivimaal.
- Teab, millised olid eestlastest maarahva kohustused.
- Iseloomustab eestlastest maarahva eluolu.
- Teab, kes oli Balthasar Russow ja tema rolli ajaloos.
- Iseloomustab eestlastest maarahva vaimuelu.
- Toob näiteid Vana-Liivimaa seotusest Euroopaga.
- Toob näiteid reformatsiooni eesmärkidest, levikust ja mõjust.
- Oskab analüüsida Liivi sõda.

Töö kaardiga - keskaegse Liivimaa valitsemine, täita saab kontuurkaarti või kirjeldada kaardi põhjal keskaegse Liivimaa haldusjaotust ning valitsemist.

Faktipüramiid keskaegse Liivimaa kohta (võib teha nt paaristööna).

Töö tekstiga: Seisused Vana-Liivimaal .

Kloostri eluolu kirjeldamine.

Filmi katkendi vaatamine.

Martin Lutheri kiri või jutlus koguduse liikmetele.

Liivi sõja analüüs- aeg, põhjus, kelle vahel, tähtsamad lahingud, tulemus, tagajärg.

Põhimõisted: Vana-Liivimaa, Liivi ordu, orduriik, ordumeister, foogt, piiskop, piiskopkond, vasall, rüütliturniirid, pärisorjus, maapäev, pühak, reliikvia, pildirüüste, klooster, luterlus, usupuhastus, Ivan Julm, katk.

<ul style="list-style-type: none">• dp 3, 5, 7, 8, 13, 14, 15, 18	
<p>Valdkonnaülene lõiming</p> <p>eesti keel: jutukese koostamine, teksti mõistmine, pildi kirjeldamine geograafia: töö kaardiga</p>	
<p>TEEMA: Rootsi aeg Eestis</p>	
<p>Õpitulemused</p>	<p>Õppesisu- ja tegevused</p>
<ul style="list-style-type: none">• Iseloomustab põhitunnuste kaudu uusaeg.• Seletab ja kasutab mõisteid kontekstis.• Teab muutusi rahvastikus peale Liivi sõda.• Teab eestlaste eluolu Rootsi võimu all.• Teab, milline oli Rootsi poliitika Balti provintssides.• Teab muutusi majanduses peale Liivi sõda.• Selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu.• Oskab kirjelda õppimist ja hariduse tähtsust XVII sajandil.• Oskab selgitada nõiaprotsesside olulisust Eestis ning selgitada kiriku rolli selles.• Toob näiteid uusaja kultuuripärandist kodukohas ja Eestis.	<p>Märksõnade kasutamine kontekstis.</p> <p>Arvamuse avaldamine ja põhjendamine.</p> <p>Töö tekstidega, ajajoon.</p> <p>Põhjused, miks rahvastik võib muutuda.</p> <p>Töö allikatega.</p> <p>Talupoegade eluolu kirjeldamine.</p> <p>Muudatused majanduses (mõisade haldamine).</p>

- Toob näiteid eestikeelse kirjasõna ja hariduselu edenemisest kodukohas ja Eestis, analüüsib hariduse tähtsust ühiskonna arengus.
- Teab põhjasõja põhjuseid ja tagajärgi ning seostab neid Euroopas toimunud muudatustega.
- dp 3, 5, 7, 8, 13, 14, 15, 18

Muutused maailmas.

Hariduse tähtsus uusajal. Erinevad õppimisvõimalused.

Luterliku kiriku võimu kindlustamine.

Nõiaprotsesside olulisus eestlaste eluolus.

Arvamuse avaldamine ja põhjendamine.

Õppimine Tartu ülikoolis ja ülikooli mõju haridusele.

Bengt Gottfriedi Forseliuse roll tarurahva harimisel.

Pildi analüüs.

Filmist katkendi vaatamine.

Põhjasõja analüüs.

Põhimõisted: Gustav II Adolf, rüütelkond, reduktsioon, ikaldus, manufaktuur, kodukariõigus, nõiaprotsess, J. Skyttel, Tartu ülikool, Academia Gustaviana, Bengt Gottfried Forselius, gümnaasium, seminar, nõiaprotsessid, libahunt Vana Testament, Heinrich Stahl, näljahäda, nakkushaigused, Suur nälg, "vana hea

	Rootsi, aeg" põhjasõda, Karl XII, Peeter I
Valdkonnaülene lõiming	
Geograafia: Eesti haldusjaotuse muutumine aja jooksul, näljahäda Eesti keel: "Libahunt", teksti analüüs	
TEEMA: Eesti Vene tsaaririigi koosseisus	
Õpitulemused	Õppesisu- ja tegevused
<ul style="list-style-type: none">● Teab, mis muutus talupoja jaoks Vene võimu alla minnes võrreldes Rootsi ajaga.● Teab, kuidas mõjutasid Põhjasõja tagajärjed baltisaksa aadlikke.● Oskab selgitada mõistet Balti erikord.● Oskab selgitada, milline oli Eestimaa ja Liivimaa olukord.● Teab Peeter I seotud kohti.● Oskab selgitada muutusi Eesti rahvastikus.● Teab talurahvaseaduseid ning oskab selgitada, miks need põhjustasid segadusi.● Teab, kuidas hernhuutlus mõjutas talupoegade vaimuelu.	<p>Võrdleva tabeli koostamine Rootsi ja Vene tsaaririigi kohta.</p> <p>Erisuste nimetamine eestlast talupoja ja baltisaksa aadlike elu muutuste kohta.</p> <p>Töö allikatega.</p> <p>Balti erikorra mõju ühiskonnas.</p> <p>Eestimaa ja Liivimaa elukorralduse võrdlemine.</p> <p>Video vaatamine Peeter I-ga seotud paikadest.</p> <p>Rahvastiku analüüs koos selgitustega.</p> <p>Hernhuutlusega seoses toimunud muutuste positiivsed ja negatiivsed tagajärjed..</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Teab valgustusajastu mõju Eesti arengule. • Oskab kirjeldada talupoja igapäevaolu XVIII sajandil. • Oskab kirjeldada kultuurilisi muutusi XVIII sajandil. • Teab, millised olid talupoja kohustused XIX sajandil ja oskab neid kirjeldada. • Oskab selgitada, miks toimus massiline usuvahetusliikumine. 	<p>Valgustusajastuga kaasnevad muutused.</p> <p>Arutelud.</p> <p>Mõisnike huvid uuendustest.</p> <p>Pärisorjuse kaotamise positiivsus, aga ka pooliklikkus.</p> <p>Hariduselu muudatused XIX sajandil.</p>
--	--

9. klass. Ühiskonnaõpetus

TEEMA: Ühiskond ja sotsiaalsed suhted: kuidas ühiskond toimib ja kellest koosneb

Õpitulemus

Õppesisu- ja tegevused

1.1. Teema: Ühiskonna institutsiooniline struktuur – kuidas avaliku sektori, äri-(era)sektori ja kolmanda sektori/vabakonna koostöös tagatakse hästi

1. Arutlev vestlus kasutades eelistatud – arvatava tuleviku metoodikat. Kirjutage kasti sisse oluline teema nt “Eesti elu murekohad”, (vm teema, milles näete probleemi, mis on ühiskonnas hetkel aktuaalne vms). Seejärel joonistage paremale suunduv ajaliin ja lisage kaks uut kasti. Esimesse kasti

toimiv ühiskond Põhifookus: erinevate sektorite roll ja koostöö ühiskonnas.

Õpilane:

- teeb vahet riigi-, era- ja kodanikusektoril, toob näiteid nende tegevusest ja koostööst ühiskonnas ja üksikisikute kokkupuudetest ja/või võimalusest osaleda riigi-, era- ja kodanikusektoris
- mõistab ühiskonnasektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas

kirjutage tulevik, mille hetkeolukord tõenäoliselt kaasa toob, ning teise kasti kirjutage, millist tulevikku selle probleemiga seoses näha sooviksite. Arutlege õpilastega saadud tulemuste üle.

2. Pildivaatlus - pilt põgenikest (nt täiskasvanu ja laps). Arutelu, millised on nende inimeste kokkupuuted erinevate sektoritega? Arutelu võib toetada ka improjutu koostamisega rühmas. Jutu alguspunktiks on nt lõik ajalehe artiklist, mis kajastab põgenike saabumist Eestisse. Improjutule võib ette anda ka pidepunktid nt (elukohta, töö leidmine, arsti või psühholoogilise abi saamine; haridustee jätkamine jms).
3. Töö allikatega - meediast näidete otsimine erinevates sektorites tegutsevate inimeste ja organisatsioonide tegemiste kohta. Allikate põhjal saab kokku panna ka kas interaktiivse/füüsilise postri, kus on esitatud nii sektori iseloomustus kui ka elulised näited.
4. Mini-ettekande koostamine kaaslastele - intervjuu lähedasega, et välja selgitada, millises sektoris intervjuueeritav on tegev ning mis on tema tööülesanded ja mis on selle organisatsiooni eesmärgid.

Valdkonnaülene lõiming

Matemaatika: õpilased võivad uurida statistilisi andmeid erinevate sektorite kohta (nt SKT lõikes) ning arutleda, kuidas hinnata eri sektorite panust ühiskonda – kas ainult majandusliku kasu lõikes või peaks arvestama ka muid faktoreid? Kui siis milliseid?

Tundides arendatakse süstemaatiliselt järgmisi digipädevusi: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 24, 17,18.

1.2. Teema: Ühiskonna sotsiaalne struktuur: mõistmine, et ühiskond on mitmekesine, sh ebavõrdne.

Põhifookus A: sotsiaalsete rühmade määratlemine

1. Töö rahvastikuandmetega: Statistikaameti lehelt tutvuda:
 - a. rahvaloendus 2021 andmetega ning lasta koostada rühmadel esitlus, mis tutvustaks Eesti rahvastikku ja ühiskonda läbi paari aspekti ; ja/või
 - b. rahvastikupüramiidiga ning lasta koostada andmeanalüüs, mis võrdleks aastaid 20.saj I poolest ja II poolest ning 21. sajandi alust.

Õppija mõistab, et ühiskond koosneb mitmetest vastanduvate huvidega rühmadest nt iga; sugu; terviseseisund; elukoht; kultuuriline, religioosne ja rahvuslik identiteet jm. Oskab analüüsida peamiseid rahvastikunäitajaid ning mõistab, milliseid järeldusi on nende andmete alusel võimalik ühiskonna kohta langetada või milliseid tulevikuprognoose teha.

- teab, kuidas kaasaja ühiskondi mõjutab ränne ning milles erinevad/sarnanevad kodaniku õigused ja kohustused mittekodaniku õigustest ja kohustustest. Oskab avaldada põhjendatud arvamust teemal, kes on hea kodanik ning kuidas selleks saada.
- teab võimalusi, kuidas nii kodanikud kui ka mittekodanikud saavad mõjutada ühiskonna toimimist
- oskab kasutada allikaid õppetöös, viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt
- toob näiteid oma õigustest ja kohustustest ühiskonnas, selgitades õiguste ja

- Arutlev vestlus kasutades eelistatud – arvatava tuleviku metoodikat. Kirjutage kasti sisse oluline teema nt “Eesti rahvastik”, (vmt teema, milles näete hetkel probleemi). Seejärel joonista paremale suunduv ajaliin ja lisage kaks uut kasti. Esimesse kasti kirjutage tulevik, mille hetkeolukord tõenäoliselt kaasa toob, ning teise kasti kirjutage, millist tulevikku selle probleemiga seoses näha sooviksite. Arutlege õpilastega saadud tulemuste üle.

4. Mondo Rändekooli materjalide toel tutvustada rände mõju üksikisikule, sihtriigile ja lähteriigile. Nt lasta õpilastel täita ideekaart rände põhjuste ja mõjude kohta, edasi vaadata ühiselt mõni teemakohane video sarjast Rändekool või Jagatud teekonnad

5. Töö põhiseadusega: kodaniku kohustused ja õigused versus igaühe õigused ja kohustused

6. Ajurünnak paarides: kas EV kodanikuks on lihtne või raske saada? Õpilased pakuvad oma teadmiste alusel põhjendusi mõlema väite kasuks. Arvamuste tõesuse kontrolliks tööleht: EV kodanikuks saamine. Õpilased tutvuvad kodakondsuse saamise tingimustega PPA kodulehelt ning püüavad põhjendada iga nõude vajalikkust. Arutlev vestlus, kas nende arvamused ühtisid tegelikkusega, mis neid mõtlema pani selle teema juures.

7. Ideekaart kordamiseks: kodakondsus (meenutatakse nii õiguseid/kohustusi; kodanikuks olemise tähendust; kodanikuks saamise eripära).

8. Töö tekstiga: head kodanikud (Kodanikupäeva aumärgi saajate tutvustused). Arutlev vestlus, mis ühendab väljapaistvaid kodanikke. Vaba kirjutamine: Kes on hea kodanik? Projektõpe: Kodanikupäeva korraldamine koolis. Valida õpilastega teemad ja tegevused kodanikupäeva tähistamiseks.

kohustuste omavahelisi seoseid

- loetleb demokraatliku ühiskonna tunnuseid, selgitab, mille poolest erinevad demokraatlik ühiskond ja diktatuur
- märkab kultuuride ja sotsiaalsete rühmade mitmekesisust, diskrimineerimist, sekkub oma võimaluste kohaselt

Valdkonnaülene lõiming

Ajalugu: rahvastiku langust/kasvu ja rännet põhjustanud tegurite ajaloolise tausta leidmine.

Geograafia: Eesti ja Euroopa rahvastik. 9.kl (rahvaloendus, rahvastikuregister, sündimus, suremus, loomulik iive, rahvastikupüramiid, rahvastiku vananemine, ränne, sisseränne, väljaränne, riigisisene ränne, pendelränne, pagulased, rahvuslik koosseis).

Tundides arendatakse süstemaatiliselt järgmisi digipädevusi: 1, 3, 4,5,8, 11, 24, 17,18.

1.2. Teema Ühiskonna sotsiaalne struktuur: mõistmine, et ühiskond on mitmekesine, sh ebavõrdne.
Põhifookus B: erinevate sotsiaalsete rühmade sidus kooseksiteerimine

1. Projektöpe: Meie klassi juured. Iga õpilane uurib oma perekonna lugu ja koostab lühireferaadi leitud rahva (või ka piirkondliku murde) kultuuritraditsioonides ning tutvustab seda kokku lepitud viisil (esitlus, fotokollaaž, plakat, video vm) kaaslastele. Külla võib kutsuda ka vanemaid, kes tutvustaksid mõne rahva kombeid; tutvustada rahvuskööke vms.
2. Esitluse loomine: subkultuuridest ja nende tutvustamine klassile. Rollimäng, kus iga õpilased

Õppija mõistab, miks on hästi toimiva ühiskonna jaoks oluline arvestada inimeste erisustega. Kuidas nii avalik-, era- kui ka kolmas sektor saab kaasa aidata sotsiaalselt õiglasema ühiskonna loomisele, et vähendada sotsiaalset tõrjutust ja sellest tulenevaid probleeme. Teab, milline tähtsus on identiteedil inimese elus ning kuidas ühiskond mõjutab selle kujunemist. Mõistab koostöövõimaluste otsimise vajalikkust kultuuriliste/maailmavaateliste (poliitiliste) erimeelsuste puhul. Õppes pööratakse rõhku järgmistele väärtuste arendamisele nagu sallivus, õiguspõhisus, solidaarsus, vastutustundlikkus ja sooline võrdõiguslikkus.

- oskab läbi näidete toomise selgitada soorollide ja soostereotüüpsete hoiakute mõju inimese valikutele ja võimalustele
- võrdleb tõekspidamisi, tavasid ja praktikaid erinevate kultuuride ja subkultuuride näitel
- mõistab koostöövõimaluste otsimise vajalikkust kultuuriliste erimeelsuste puhul

loosivad endale subkultuuri esindaja rolli ja püüavad neid jäljendada kokku lepitud olukordades nt laadal, bussipeatuses, meeleavaldusel.

3. Tööleht: üleilmastumise ohud ja võimalused, iga õpilane leiab esmalt ise näiteid mõlema väite juurde. Edasi arutatakse väiksemates rühmades ja lõpuks klassis ühiselt teema läbi.
4. Paaristöö: Õpilane saab sedelid väidetega identeedi, religioossete traditsioonide ja rahvukultuuride jms kohta ühiskonnas ning peab otsustama, mis kasti ta sedeli paneb, st kas väide kehtib alati, enamasti või ainult mõnel juhul (mänguvälja metoodika). Paarilised arutavad, miks nad otsustasid nii nagu otsustasid. Antud meetodit saab teha ka liikumismänguna, kus astutakse samm edasi või tagasi või seistakse paigal.
5. Lugemisülesanne: vaidlen autoriteediga meetodil nt kasutades teksti: Subkultuuridest on tänapäeval kadunud stiilikohustus - tuleb leida argumente, kas autori arvamuse poolt või vastu.
6. Tegevusülesanne. Sildistava suhtumise ja eelarvamuste märkamise erinevate religioossete rühmade kogemuse näitel. Vaata ülesande kirjeldust usundiõpetuse III kooliastme ainekava sisukirjeldusest

- märkab diskrimineerimist ja oskab analüüsida konkreetset juhtumit ning pakkuda välja lahendusi
- selgitab, miks on oluline tunda kultuuripärandit
- toob näiteid kultuurilaenude ja -mõjutuste kohta eesti kultuuris
- mõistab identiteedi määratlust, selgitab näidete varal, mis on sotsiaalne, kultuuriline- ja rahvuslik identiteet ning mitmikidentiteet
- märkab kultuuride ja sotsiaalsete rühmade mitmekesisust, diskrimineerimist, sekkub oma võimaluste kohaselt

Valdkonnaülene lõiming

Kunst, emakeel ja /või võõrkeeled: koomiksrite koostamine kultuuridevahelise suhtluse teemadel. Metoodika:

<http://www.comix4equality.eu/pdf/toolkit/comix4equality-toolkit-ee-web.pdf>

Tundides arendatakse süstemaatiliselt järgmisi digipädevusi: 1, 3, 4,5,8, 11, 24, 17,18.

1.3. Ühiskonnaliikmete õigused vs kohustused ning vastutus on omavahelises seoses.

Põhifookus Mina õiguste ja kohustuste teostajana, märkajana, sekkujana

Õppija teab, millised on peamised inimõigused (s.h lapse õigused) ning kus need on sätestatud. Oskab märgata vägivalda ja kuritarvitamist enda ümber ning tunneb lihtsamaid sekkumise võtteid/võimalusi. Analüüsib oma lähiümbrust märgates puudusi väärikas käitumises inimeste vahel ning oskab välja pakkuda lahendusi selliste olukordade ennetamiseks, lahendamiseks. Mõistab, et elu toob kaasa kriise, kuid teab, et nendeks on võimalik valmistuda. Teab, mida enda ja lähedaste kaitsmiseks peab kriisiolukordades esmajoonel tegema ja kuhu abi saamiseks pöörduma. Arutleb, millal muutub sõna ohtlikuks ja kust läheb sõnavabaduse piir. Teema avamisel on oluline roll väärtuskasvatusel (võrdõiguslikkus, märkamine, hoolivus, austus, vastutus).

- toob näiteid erinevatest võimalustest, kuidas käituda demokraatia põhimõtteid järgides

1. Töö põhiseadusega: Tabeliharjutus: Otsusta, kas põhiseadus paragrahvides toodud õigused kuuluvad põhiõiguste, kodanikuõiguste, sotsiaalõiguste, majanduslike õiguste või kultuuriliste õiguste kategooriasse. Märki tabelisse õigesse kohta vastav paragrahvi number.
§45 §49 §29 §16 §37 §20 §28 §39
2. Klassiruumi on paigutatud kolm posterilust, igaüks neist esindab üht põhiõigust: sotsiaal-majanduslikud, poliitilised, kultuurilised. Klass jagatakse kolmeks (kuueks) rühmaks. Iga rühm peab kujundama posterit näidetega vastava õiguse rikkumise kohta kaasaegses maailmas, kasutades infot viimaseaja ajalehtede, digiplatvormide või sotsiaalmeedia postituste kuvatõmmiseid. Rühmad esitlevad oma posterit suures ringis.
3. Lugemise-loomise ülesanne: Õpilased tutvuvad virtuaalnäitus: Inimõiguste kujunemislugu: <https://naitused.humanrightsestonia.ee/inimoiguste-kujunemislugu/old-home.html> Õpilane valib endale huvipakkuva loo ning koostab kaaslastele selle teemalise miniettekande.
4. Vaidlen autoriteediga: "Paar aastat tagasi ilmus tänu eelmisele presidendile (Kersti Kaljulaid) meie avalikku ruumi loosung "sõna on vaba". Ilus ajakirjandust kaitsev loosung, kuid "sõna on vaba" reegel töötab ainult siis, kui sellel on jätk "sõna on tegu" ja "tegu on vastutus". Ainult nii." Link tsitaadile. Õpilased teevad harjutuse, kus
 - a) Tõlgenda - kuidas sina öeldut mõistad?
 - b) Nõustu/Vaidle tsitaadi keskse mõttega
 - c) Täienda tsitaadi keskset mõtet omalt poolt
5. Töö tekstiga: Sissejuhatuses lasta õpilastel tutvuda leheküljega Lasteabi.ee - arutlev vestlus, kas ja miks vajab ühiskond sellist keskust? Töö tekstiga Noortr silmis süütuna näiva.... Kasutada kolmeastmeline intervjuu meetodikat: I etapp – teksti lugemine; II etapp – õpilane koostab loetud teksti põhjal intervjuuküsimused, mille vastused annavad edasi teksti peamise mõtte/sisu; III etapp – õpilane usutleb küsimustega kaaslast, kaaslane teda. Üks paariline esitab küsimusi ja paneb vastused kirja ning vastupidi; IV etapp – vahetatakse paarilisi ja räägitakse edasi, mida eelmine

- toob näiteid oma õigustest ja kohustustest koolis, perekonnas ja ühiskonnas, selgitades õiguste ja kohustuste omavahelisi seoseid
- oskab läbi näidete toomise selgitada soorollide ja soostereotüüpsete hoiakute mõju inimese valikutele ja võimalustele
- märkab diskrimineerimist ja oskab analüüsida konkreetset juhtumit ning pakkuda välja lahendusi
- toob näiteid stereotüüpide, vaenukõne ja sallimatuse kohta ning mõistab nende ohtu ühiskonnale
- analüüsib riske, teeb ettepanekuid nende maandamiseks, demonstreerib õpitu olukorras ohuolukorra asjakohast lahendamist, selgitades oma käitumist
- seostab demokraatiat inimõiguste kaitsega
- märkab kultuuride ja sotsiaalsete rühmade mitmekesisust, diskrimineerimist, sekkub oma võimaluste kohaselt

paariline kõneles, toetudes seejuures kirjutatud märksõnadele või vastustele. Kokkuvõtteks sõnastada ühiselt probleemi olemus ja võimalikud lahendused.

6. Töö videoga: Klassis vaadata ühiselt video Suurim julgus https://youtu.be/SdAZX_FZmNI Video järgselt püüda ühiselt teha probleemi sõnastamise nt koolikiusamine on levinud nähtus. Probleemiakna meetod: aknal on erinevad ruudud: põhjused, probleemi olemus, tagajärjed ja ületamise võimalused. Aknaid võib täita üksinda, paaris või väikestes rühmades. Ideedeks anda võimalus tutvuda leheküljega suurimjulgu.ee.
7. Rühmatöö: Tegutsemine kriisides. Rühmad otsivad vastuseid küsimustele: Tuletage meelde, milliseid ohutuskampaaniaid te tead? Millised ohutuskoolituse oled Sina läbinud? Millisel telefoninumbri pead helistama, kui oled sattunud ohtu või märkad, et keegi teine vajab abi? Arutage rühmas, kas sul või su kaaslastel on vaja olnud kutsuda abi? Mis on juhtunud? Pane kirja näiteid. Helistad hädaabi numbril. Päästekorraldaja vajab täpset ja selget ülevaadet sellest mis on juhtunud. Pane kirja, millist infot peaksid talle kindlasti andma ja kuidas edasi tegutsema? Lõpuks kontrollida vastuseid Häirekeskuse kodulehelt
8. Projektöpe: Õpilased viivad kodus läbi uuring, kui valmis on minu kodu ja lähedased kriisilukordadeks. Täida saada info põhjal tabel: *hästi on ...; parandamist vajaks...* Arutada tunnis ühiselt saadud tulemuste üle.
9. Töö põhiseadusega: Arutleda põhiseaduse § 130-st lähtuvalt, milles seisnevad need õigused ja vabadused, mida ei tohi mingil juhul (ka eriolukorras) piirata. Miks?

- analüüsib tervise- ja turvariske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust vajaduse korral otsida abi

Valdkonnaülene lõiming

Ajalugu: Õpilased tutvuvad virtuaalnäitus: Inimõiguste kujunemislugu looga nr 2 Põhiõigused Eestis:

<https://naitused.humanrightsestonia.ee/inimoiguste-kujunemislugu/2-pohioigused-eesti-pohiseaduses-ja-noukogude-okupatsiooni-ajal.html> RATT/RAFT (roll-adressaat-tekstivorm-teema) meetod - jagunetakse erinevatesse kümnenditesse, valitakse isiku roll ning teksti vorm ning kkirjutatakse kümnendi olusid silmaspidav tekst.

Ajalugu: https://www.humanrightsestonia.ee/tegevus/oppematerjalid_naitus/oppematerjalid/

Tundides arendatakse süstemaatiliselt järgmisi digipädevusi: 1, 3, 4,5,8, 11, 24, 17,18.

TEEMA: 2. Meedia ja teave: kuidas toimida infopaljususe kontekstis

Õpitulemus

Põhifookus: informatsiooni kaudu mõjutamise märkamine

Õppija teab, milles seisneb sõnumite võimendamine ja mullistumine. Mõistab, millistes olukordades mõjutamine toimub ning oskab märgata enda ümber erinevat liiki

Õppesisu- ja tegevused

1. Arutlev vestlus: mõtteharjutus: mis on mõjutamine ja mis eesmärgil seda kasutatakse? Kas mõjutamine on ainult halb? Ideekaardi koostamine sel teemal.
2. Töö meedia-allikatega: iga õpilane otsib kolm näidet sotsiaalmeediast, uudistest (võib olla ka veebiuudised) ja tänavapildist, kuidas inimesi mõjutatakse. Kirjeldab lühidalt, mis võib olla video/postituse/pildi/artikli eesmärk ja milliseid meetodeid kasutatakse ning millised tajuvead (järelused/eeldused) võivad tekkida. Töö vormistada kirjalikult. Iga näite juures peab olema pilt ja selgitus minimaalselt viie lausega.

turunduskommunikatsiooni kui ka poliitilist propagandat. Mõistab, mis on infosõda ning kuidas kasutatakse vastandumist jm infomüra, et mõjutada demokraatliku arutelu.

- oskab allikatest leida asjakohast infot oma arvamuse kujundamiseks;
- tunneb ära valeuudise ja propaganda ja teab, miks need võivad olla ohtlikud;
- mõistab koostöövõimaluste otsimise vajalikkust erimeelsuste puhul;
- märkab diskrimineerimist ja oskab analüüsida konkreetset juhtumit ning pakkuda välja lahendusi;
- toob näiteid stereotüüpide, vaenukõne ja sallimatuse kohta ning mõistab nende ohtu ühiskonnale;
- Hindab infoallikaid kriitiliselt ja kujundab oma arvamuse, järgib autoriõiguse ja intellektuaalse omandi kaitse põhimõtteid

3. Rühmatöö: Miks-miks-miks ahela koostamine (metoodika) teemal infomullis/kajakambris elamine on ohtlik. Mikside leidmise järel arutada ka lahenduste üle, kuidas aidata inimest, kes on jäänud infomulli.
4. Digiõpe mõiste omandamiseks: Siksakmeetod/mosaiikmeetod (meetodi kirjeldus lk 60-61) mõistest *demagoogia* aru saamiseks - õpilased jagunevad 5 rühmadeks, iga ekspertrühm saab tutvumiseks kaks demagoogiavõtet tutvustavat Väitlusseltsi video ja teksti. Ekspertrühmas tutvustab iga õpilane uutele rühmakaaslastele oma kodurühmas käsitletud teemat. Teised teevad märkmeid. Kui kõik õpilased on oma teemad tutvustanud, minnakse kodurühmadesse tagasi. Kui ekspertrühmad on oma töö lõpetanud, pöördub iga ekspert tagasi oma kodurühma ja õpetab materjali vastavat osa teistele kodurühma liikmetele.
5. Süvavõltsing märkamine: Leida meediast pilte, mille ehtsust võiks üle kontrollida. Google'i pildiotsingus Google Image piltide guugeldadmise harjutamine
6. Distantõppe võimalus: Tutvuda õppekeskkonnaga IREX Veryverified ning teha sobivaid harjutusi meediakirjaoskuse veebikursusest. Sobib kasutamiseks ka tunnis, näiteks klassis ühiselt vaadata video Mis on meedia? <https://youtu.be/82R-jnYi6bO> seejärel saavad õpilase lahendada keskkonnas olevaid virtuaalülesandeid.

Ajalugu: ajaloost leida sarnaseid näiteid teemadest, nähtustest, millesse suhtumine on ajas muutunud.

Läbi aegade on poliitikud kasutanud lihtsustatud stereotüüpe, läbi mille ütlevad, et keegi või miski on paha. Leida sobivaid näiteid ajaloost, arutleda, miks see nii on olnud, milliseid võtteid on kasutatud oma sõnumi edastamiseks ja avalikkuse mõjutamiseks.

Inimeseõpetus: 8.kl Tervisekäitumine. Teab, mille põhjal ära tunda teaduslikku tervisealast infot; analüüsib ja hindab erinevate tervisealaste infoallikate, tervisetoodete ja ravivõtete usaldusväärsust;

Ka meedia võib kohata pahatihti pooliku tõega mängimist - uudise pealkiri ja sisu ei pruugi minna kokku või tekitatakse lööva pealkirjaga lugejas soov klikata. Leida paarides näiteid tervise-teemalistest pealkirjadest, kus nii on tehtud. Klassi arutelu näidete üle, miks seda tehakse ja millised võivad olla sellise tegevuse tagajärjed nii üksikisikule kui ka ühiskonnale laiemalt. Arutleda õpilastega, millised tervise alased teadmised ja uskumused on muutunud. Arutleda, miks jätkuvalt levivad kahtlase väärtusega tervisesoovitused.

Tundides arendatakse süstemaatiliselt järgmisi digipädevusi: 1, 3, 4,5,8, 11, 24, 17,18.

TEEMA: 3. Demokraatlik riik ja valitsemine - kuidas demokraatlikud väärtused aitavad tagada kodanike heaolu ning õigusriigi toimimist

Õpitulemus

Õppesisu- ja tegevused

3.1. Teema: Demokraatia toimimine igapäevases elus. Põhifookus: demokraatlik otsustusprotsess kogukonnas ja selles osalemine

Õppija teab, millised on demokraatia aluspõhimõtted ja väärtused osates märgata demokraatia toimimist või selle puudumist nii oma suhtlusringis, perekonnas, koolis kui ka laiemalt kogukonna ja ühiskonna tasandil.

1. Töö piltidega: Tahvlile panna erinevate Eesti erakondade logod ilma nimedeta. Arutlev vestlus: mida võib logode pealt nende maailmavaate kohta välja lugeda? millistele erakondadele need logod kuuluvad? Kuidas logo (sümbolid, värvid jms) võiks peegeldada erakonna maailmavaadet? Meenutada ajaloo tunnist, millised maailmavaated ollakse õppinud. Kirjalik harjutus: koostada iga meenuva maailmvaate kohta mõistekaart (nt mida väärtustab? kelle huve esindab? millal tekis? jms). Arutlev vestlus: Milliste ideede alusel on erakondasid jagatud parem- ja vasakpoolseteks? Õpilastel võib lasta tahvil olevaid logosid teljele jaotada lastes neil oma valikuid põhjendada. Kui erakondade poliitiliste lubaduste hulgas on üheaegselt nii vasak- kui ka parempoolseid ideid, siis mille järgi otsustada, kas erakond on parem- või vasakpoolse maailmavaate esindaja? Kas seda on

Väärtustab demokraatliku otsustusprotsessi teades, milline on üldiselt vabade valimiste protseduur ning millistest põhimõtetest see lähtub. Saab aru, miks on oluline teadlik hääletamine ja maailmavaatelistel eelistustel omamine.

- Tunneb huvi ühiskonnas toimuva vastu ning saab aru, kuidas riigis või kogukonnas langetatavad otsused võivad mõjutada tema tulevikku.
- Tunneb demokraatlike sekkumisvõimalusi otsustusprotsessidesse (nt: allkirja andmine petitsioonile või rahvaalgatusele; osalemine miitingutel ja marssidel; toodete teadlik boikoteerimine; streikimine; ühiskonnakriitika avaldamine; osalemine erakonna tegevuses; hääletamine valimistel ja referendumitel).
- Väärtustab ja oskab rakendada demokraatliku käitumist s.h arutelukultuuri rühmas. Õpe saab toetada koolidemokraatia edendamist nt läbi kooli kaasava eelarvestamise, õpilasesinduse tegevuse koolielu korraldamisel.

üldse vaja teha? Selgita oma seisukohta.

2. Projektöpe: (valimis)debati korraldamine koolis. Kui on tegemist perioodiga vahetult enne valimisi, siis esmalt koos õpilastega tutvuda erakondade peamiste (valimis)lubadustega. Valida koos õpilastega välja 2-3 olulist valdkonda, mis õpilasi huvitaks ning milles tuleks välja erakondade erinevad suhtumised teemasse. Kutsuda kooli erinevate erakondade/valimisliitude esindajad nende teemade üle debateerima. Valimiste vahelisel ajal võib debatt toimuda hetkel kogukonnas/ühiskonnas olulistel teemadel. Anda õpilastele erinevad rollid (moderaatorid, kes debatti juhivad; faktikontrollid, kes jälgivad, et ei kasutataks valeväiteid ja ilmset demagoogiat; tehniline tugi, ajakirjanikud/fotograafid, kes sündmust jäädvustavad; kommunikatsiooni spetsialistid, kes sündmust koolis reklaamivad). Debati järel teha ühine analüüs kogu protsesist.
3. Projektöpe: Koolidemokraatia edendamine - nt kooli kaasava eelarve projekti käivitamine koolis; koostöö õpilasesindusega nt mingile õpilaste jaoks olulisele koolielu küsimusele lahenduste otsimine kasutades maailmakohviku meetodit, küsitluse korraldamise, allkirjade kogumise vm meetodit. Jagada projekti osalistele kindlad rollid.
4. Töö piltidega: Diktatuurne ühiskond- otsida pilte, kus ilmnevad diktatuursele võimule iseloomulikud valitsemise jooned. Kasutada kadreerimise; mis jääb akna taha?; pilti sisenemine; juttumullid metoodikat.
5. Arutluse kirjutamine: Üheks globaalseks probleemiks on pagulastega seotud ränne, mida kliimakriis lähiaastatel ilmselt veelgi suurendab. Ühe probleemi lahendusena on välja pakutud müüri ehitamist Euroopa piirdele. Kas oskad nimetada veel mõnda keerulist probleemi, millele on pakutud välja pealtnäha lihtne lahendus? Arutle, kas sellised lahendused saavad ka päriselus toimida.
6. Töö meediaga: Valimistekampania jälgimine kasutades Väitluseltsi metoodikat suslikujaht ja/või valimis-bingo
7. Liftikõne demokraatlikule ühiskonnale. Tavapärasel tähenduses on nn liftikõne on hästi

läbimõeldud, sisutihe ja korduvalt läbi harjutatud lühike (kuni 1 minut pikk - kuna liftiga jua reeglina kauem ei sõida) ülevaade inimese enda kohta, rõhuasetusega sellel, mis on sinus head ja mil viisil sinust kasu saaks olla. Aga liftikõne vormi võib kasutada ka mitte ainult enda vaid ka mõne idee n-ö mahamüümiseks. Ülesanne: Kujutle, et sõidad liftis ühe kõikvõimsa olendiga, kelle määrata on inimühiskonna edasine saatus. Ülesanne on talle maha müüa idee demokraatiast kui parimast võimalikust valitsemisviisist. Kasuta [liftikõne skeem.pdf](#)

Valdkonnaülene lõiming

Geograafia: Nimeta 3–5 demokraatlikku ja 3–5 mittedemokraatlikku riiki. Millistes maailmajagudes Sinu nimetatud riigid asuvad? Kus on neid kõige enam? Näita neid kaardilt.

Tundides arendatakse süstemaatiliselt järgmisi digipädevusi: 1, 3, 4,5,8, 11, 24, 17,18.

3.2. Teema: Eesti valitsemiskord: kuidas rakendub võimude lahususe ja tasakaalu põhimõtte ellu ning millised on kodaniku võimalused poliitika kujundamisel osaleda Põhifookus: demokraatliku riigi toimimine (sh EL kontekstis)

Õppija mõistab, milles seisneb võimude lahususe printsiip ning miks ja kuidas seda demokraatlikus ühiskonnas rakendatakse. Oskab eristada võimu harusid saades aru nende ülesannete erinevustest, kuid samas omavahelisest vastastikusest seotusest. Nimetab (põhiseaduse

1. Skeemi koostamine: õpiku teksti toel koostada [voimude lahususe skeem.pdf](#)
2. Juhtumiuuring (rühmatöö): Õpilased otsivad meediast näiteid (võib lisada ajalise piirangu – nt viimase 3 aasta näited või õpetaja jagab gruppidele konkreetsed näited) , kus võimude lahususe põhimõtet on mõnes riigis rikutud. Õpilased analüüsivad gruppides probleemi (probleemi kirjeldus; faktid, mis tõestavad probleemi olemasolu; probleemiga kaasnevad ohud demokraatia toimimisele; võimalikud lahendused) ning jagavad teiste gruppidega oma tulemusi.
3. Töölehed: Vabariigi Valitsuse töö - kasutada tööraamat: Riigiportaalide kasutamine ühiskonnaõpetuses
https://drive.google.com/file/d/13ADEwBKQXPP-7V4f8pAQqTW_GjdVtZR/view lk 20-29
4. Töö põhiseadusega: Õpilased otsivad põhiseaduse VII peatüki abil, kuidas sünnivad riigis seadused? (kasuta kindlasti §102, §103, §104 § 107, §108); Millised peatükid selgitavad (kirjuta sobivate peatükkide nimed): A) seadusandliku võimu toimimist B) täidesaatva võimu

abil) põhiseaduslike institutsioonide: Riigikogu, Vabariigi Valitsuse, Vabariigi Presidendi, kohaliku omavalitsuse ja kohtute peamisi ülesandeid. Teab, et Eesti kuulub Euroopa Liitu, mille juhtimisel rakendatakse samuti võimude lahususe printsiipe, oskab esitada selle kohta näiteid. Teab, et avaliku sektori asutused tagavad riigi toimimise osates tuua näiteid mõnedest riigi ülesannetest. Saab aru kuidas õigusriigis toimub kokkulepitud reeglite kehtestamine ja muutmine.

- selgitab näidete abil võimude lahususe põhimõtet
- teab, mis on õigusriik, ja selgitab selle toimimise põhimõtteid
- nimetab põhiseaduse abil Vabariigi Valitsuse, Riigikogu, Vabariigi Presidendi ja kohaliku omavalitsuse peamisi ülesandeid
- teab Euroopa Liidu liikmesriike ja mõistab, miks Euroopa Liidu liikmesriik peab liikmesusest tulenevaid kohustusi täitma
- teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslike institutsioonide ülesandeid

toimimist C) kohtuvõimu toimimist

5. Töö videoga: klassis vaadata video presidendi institutsioonist. Väite tõestamine, kas nõustud väitega, et presidendi näol on tegemist riigi elava sümboliga. Selgita oma nõustumise/mittenõustumise põhjuseid.
6. Rühmatöö: valitsuskabineti istung - Siksakmeetod/mosaikmeetod (meetodi kirjeldus lk 60-61) klass jagada viieliikmelisteks rühmadeks (iga rühm on valitsuskabinet). Iga rühm saadab oma esindaja ühte ekspertrühma. Iga ekspert rühm töötab läbi õpiku abiga ühe teema; (nt tarbijakaitse, autoriõigused, õiguskord; inimõigused, riigieelarve vms). Ühiselt arutatakse läbi, mis ministeeriumi valdkonda võiks teema kuuluda; mis olukord on hetkel sel teemal; mis on hästi; mis vajaks parandamist. Oma kodurühma tagasi pöördunult tutvustatakse nn valitsuses, mida ekspertrühmas tead saadi. Ühiselt arutatakse kõik teemad läbi ja sõnastatakse valitsuse otsus, mis tuleb läbi töötatud valdkondades ette võtta.
7. Töö tekstiga: õpikule ja teistele materjalidele nt(EL ja mina) toetudes võrrelda Eesti parlamendi töökorraldust EL parlamendi omaga - leida sarnasusi ja erinevuseid.
8. Töö seadusega: tutvuge Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus § 6 , mis nimetab KOV ülesandeid. leidke ühiselt näiteid, mida kohalik võim nimetatud valdkondades on teinud, abiks KOV koduleheküljel.
9. Paaristöö: Diskussioonivõrgu (ämblik) meetodil arutada noorte valimisõiguse teemal. 2016. aastal muudeti põhiseadust ning KOV-i valmistel anti valimisõigus 16-aastastele noortele. Mis võis olla selle muudatuse põhjuseks? Kas see samm oli õigustatud? Põhjendada

TEEMA: 4. Kodanikuühiskond - mida annab vabakonnas osalemine ning kuidas rahva tahet maksma panna

Õpitulemus

Õppesisu- ja tegevused

Põhifookus: osalemise tahte tekitamine

Õppija mõistab, milline on kodanikuühiskonna roll demokraatia tagamisel ning, millised on vabariiklaste eesmärgid ja toimimise põhimõtted. Saab aru, millised probleemid aitavad vabariiklastel kogukonnas ja laiemalt ühiskonnas lahendada ning oskab näha võimalusi, milliseid annab vabariiklastes või nende algatustes osalemine. Õppekeskmeks võiks olla õppijate praktiline suunamine mingi algatuse loomisele kogukonnas või kaasalöömine mõne kodanikuorganisatsiooni tegemistest nt läbi kogukonnapraktika, kooli kaasava eelarvestamise, õpilasmavalitsuse tegevuse vms. Õpe peaks kaasa aitama väärtuskavatuks edendamisele (nt: hoolivus, vabadus, demokraatia, ettevõtlikkus, kultuuriline mitmekesisus, keskkonna jätkusuutlikkus, solidaarsus, vastutustundlikkus).

1. Projektõpe: koostöös mõne kohaliku vabariiklaste, sotsiaal- või haridusametiga heateo päeva korraldamine. Päev võib hõlmata, nt kas vanuritele/lastele jm esinemist, nendega ühist ajaveetmist; millegi korraldamist vms- variante on palju. Projekt eeldab klassis ajurünnakut teemafookuse leidmiseks; rollide jagamist ja vastutusala kokku leppimist ning õpilaste eneserefleksiooni ja tulemuste analüüsi.
2. Külalistund: mõne kohaliku noorteorganisatsiooni (noortevolikogu vms) esindaja külla kutsumine. Tunnis mõelda esmalt küsimused, millele soovitakse vastust.
3. Arutluse kirjutamine teemal: "Aktiivne kodanik muudab kodukohta/maailma"
4. Koolidemokraatia edendamine - nt kooli kaasava eelarve projekti käivitamine koolis; õpilasesinduse tegevusele kaasaitamine vms
5. Projektõpe: osalusvõimaluste tutvustamine koolikaaslastele läbi tähelepanu juhtimise mingile ühiskonna probleemile (kasutada võib: allkirjade kogumist; valjuhäälsel vaidlust avalikus kohas, sõnumi levitamist vm meetodikat)

- analüüsib enda võimalusi kooli ja kogukonna elu ning kohaliku omavalitsuse poliitika kujundamisel;
- toob näiteid erinevatest võimalustest, kuidas käituda demokraatia põhimõtteid järgides;
- Teab ja väärtustab kodanikuühiskonna võimalusi korraldada elu kodukohas, piirkonnas, riigis ja rahvusvaheliselt.

Valdkonnaülene lõiming

Muusika, kunst, kirjandus: õpilased leiavad ühiskonnakriitilist muusikat/kunstiteoseid/luulet jms ning selgitavad teineteisele selle loomise tausta ning sõnumit. Ühiselt valitakse enam puudutanud teos.

Rühmatöö: otsige fotosid ja koostage fotokollaaž, kus inimesed üle maailma osalevad päevakajalises sotsiaalses liikumises keskkonna-, rahu- või muul säärasel teemal.

Tundides arendatakse süstemaatiliselt järgmisi digipädevusi: 1, 3, 4,5,8, 11, 24, 17,18.

TEEMA: Ärisektori toimimine - milline on riigi roll majanduse reguleerimisel, kuidas olla ise ettevõtlik, saada hakkama (töö)туру kontekstis ning olla rahatark

Õpitulemus	Õppesisu- ja tegevused
<p>5.1. Teema: Turumajanduse olemus ja riigi roll selles. Põhifookus: kuidas tekib ühiskonnas tulu ning mõistab, kuidas toimib healuriik. Teab, mille alusel riik tulu ümber jagab</p> <p>Õppija teab, kuidas tekib ühiskonnas tulu ning millistel alustel healuühiskonnas tulusid ümber jaotatakse mõistes, miks on tähtis ühiskonna sotsiaalse õigluse loomisele kaasa aitamine. Teab, mis on sotsiaalne ettevõtetus, ja toob näiteid selle võimalustest. Saab aru, et maailmakaubandussüsteemis on osalejad vastastikusel sõltuvusel. Teab, et õiglane kaubandus võimaldab nii tarbijal kui tootjal panustada õiglasema süsteemi loomisesse. Mõistab, millest sõltuvad riigi tulud ning millised kohustused on riigil. Väärtustab ausat maksumaksmist ja mõistab maksude vajalikkust ühiskonna toimimiseks.</p> <ul style="list-style-type: none"> kirjeldab erinevate majandussüsteemide iseloomulikke tunnuseid ja toimimist 	<ol style="list-style-type: none"> Arutlev vestlus: Ennustame, millised on sinu meelest tulevikutooted ja teenused, mida igapäevaselt kasutama hakkame? Milliseid teadmisi nende loomine eeldab? Võib kasutada <u>eelistatud – arvatava tuleviku metoodikat</u>. Rühmatöö: äriplaani koostamine - Esmalt vaadatakse ära e-külalistund Karl Oskar Haak - Kuidas koostada äriplaani? https://etunnid.tagasikooli.ee/e-tund/kuidas-koostada-ariplaani-2/ Edasi valitakse valdkond, kus soovitakse hakata tulu teenima. Edasi mõeldakse küsimustele: A) Millist probleemi aitab teie toode/teenus lahendada ehk kes on võimalikud tarbijad ehk kes hakkavad kaupu või teenuseid kasutama? B) Milliseid kaupu/teenuseid toota ja millises mahus tuleks seda teha? C) Kuidas toota või pakkuda teenust nii, et see oleks kõige tõhusam? D) milliseid ressursse selleks vajate? E) Kui kerge on minu poolt pakutavat toodet või teenust järele teha? F) Kui suur on konkurents ning millised on minu eelised? G) Kas mul on häid tutvusi ja kontakte, mis soodustavad projekti elluviimist jms? H) Milliseid oskusi äriidee elluviimine minult nõuab? Lõpptulemust tutvustavad kõik rühmad klassile. Kuulavad rühmad peavad sõnastama hea nõuande, kuidas võiks esitletavat äriplaani teha veelgi paremaks. Vaadake koos video <u>Kuidas leida äriidee</u>. Arutluse kirjutamine teemal: “ Kui Sul oleks miljon eurot...” Töölehed: lahendada sobivaid harjutusi <u>e-koolikotist " Edu ja tegu"</u> Esitluse loomine: Esmalt tutvuda <u>sotsiaalsete ettevõtete koduleheküljega</u> kasutades <u>Genially</u>, <u>Canva</u> vms keskkonda loovad õpilased infograafika sotsiaalse ettevõtluse kohta. Lisainfo saamiseks kasutada <u>AI tehisintellekti</u> abi Tööleht: Vaadake <u>e-tundi „Kuhu kulub riigi raha?“</u> Arutlev vestlus: tuua välja kolm valdkonda, millele kulub riigil kõige enam raha. Selgitada, miks just need valdkonnad neelavad enamiku riigi rahast. Täita tunni juurde kuuluv tööleht. Loominguline ülesanne: Õpime kasutama autoriõiguseid: Esmalt vaadake ühiselt <u>video PS100</u>:

- teab maksude vajalikkust ühiskonna toimimisel, eristab otseseid ja kaudseid makse
- teab, mis on sotsiaalne ettevõtlus, ja toob näiteid selle võimalustest
- järgib autoriõiguse ja intellektuaalse omandi kaitse põhimõtteid

Autoril on võõrandamatu õigus oma loomingule Edasi tutvuvad õpilased CC avatud litsentsiga lähemalt ning märgistavad mõni enda tehtud foto vm teose sobiva litsentsiga.

8. Uute mõistete õppimine läbi arvamustöö kirjutamise: õpilased kirjutavad arvamustöö teemal „Mida riik saab teha selleks, et soodustada vaba ettevõtlust?“ kasutades uusi mõisteid õpikust

Valdkonnaülene lõiming

Inimeseõpetus, projektöpe: “Toidupäeva(de) korraldamine koolis” võimaldab mitmesuguseid lõimitud tegevusi. Metoodika https://maailmakool.ee/wp-content/uploads/2015/09/toidupaevad_koolis_web.pdf

Geograafia: Sissejuhatus majandusse. 9.kl (majandusressursid, taastuvad ja taastumatud loodusvarad, kapital, tööjõud, hõive, üleilmastumine, rahvusvahelised ettevõtted, tarneahelad, majanduse struktuur, majandussektorid: hankiv majandus, tööstus, teenindus, ringmajandus.)

5.2. Teema: Tööturg. Põhifookus: noored ja täiskasvanud tööturul

Õppija mõistab, millistest reeglitest lähtutakse töösuhte loomisel. On teadlik riskidest, mis noori tööturule sisenedes võivad puudutada. Teema avamine peaks noore vaatest olema väga praktiline hõlmates endast näiteid CV loomisest,

1. Noorte tööturu andmetega tutvumine Statistikaameti kodulehelt. Arutlev vestlus: Miks on kriiside ajal just noortel suurem oht jääda töötuks? Mis võiksid olla need põhjused, et osa noori ei õpi ega tööta? Probleemipuu koostamine neil teemadel. Metoodika
2. Paaristöö: CV/ töölepingu koostamine väljamõeldud tegelase profiilist lähtuvalt
3. Tööintervjuu simulatsioon AI-tehnoloogiat kasutades - paluda AI koostada küsimused inimesele, kes on tulnud tööintervjuule. Vastata neile online. Tulemuste analüüs paarilistega - mis oli intervjuu ajal keeruline
4. Memo koostamine sõpradele “Noore töötaja meelespea” teksti kasutades.

tööläbirääkimise simulatsioonist, töölepingu koostamisest jms.

- analüüsib valitud erialal tegutsemise võimalusi, lähtudes eriala spetsiifikast ja tuues esile palgatöötajana ja ettevõtjana tegutsemise erisused
- analüüsib oma võimalusi tulevase töötajana ja ettevõtjana ning kavandab edasist haridusteed lähtuvalt oma huvidest ja võimetest ning ühiskondlikest teguritest

5. Külalistunni korraldamine koostöös lapsevanemate/ vilistlastega teemal "Minu töö". Mõelda esmalt klassis välja küsimused, millele sooviks vastust.

Valdkonnaülene lõiming

Geograafia, matemaatikapädevus: töö statistiliste andmetega sissetulekute kohta
<https://www.stat.ee/index.php/et/avasta-statistikat/valdkonnad/tooelu/sissetulek> Üldistava kokkuvõtte loomine, kas esitluse või kirjaliku kokkuvõtena.
Tundides arendatakse süstemaatiliselt järgmisi digipädevusi: 1, 3, 4,5,8, 11, 24, 17,18.

5.3. Teema: Isiklik toimetulek ja arukas tarbimine.
Põhifookus: oma kulude ja tulude teadlik planeerimine

1. Paaristöö: Ostujõu kalkulaatoriga tutvumine. Iga paar valib endale võrdlusaastad (nt vahemiku 2,5,10 aastat) ning analüüsib, mis on muutunud ja millest need muutused võisid olla tingitud
2. Videode vaatamine (5 sammu korras rahaasjadeni) teemal, kuidas planeerida rahaasju ja kuidas koostada isiklikku eelarvet. Isiklik eelarve koostamine. Arutlev vestlus klassiga, mis on eelarve koostamise juures keeruline. Kuu aja pärast analüüs, kuidas õnnestus eelarvest kinnipidamine. Vt

Õppija teab, kuidas planeerida vastutustundlikult oma rahaasju. Mõistab, millised ohud võivad kaasneda laenamise või investeerimisega, oskab neid seostada mõjutamise ning infokorruptuse ohtudega. Mõistab, mida tähendab finantsiline vastutus ja kuidas võtta arukalt riske. Oskab koostada oma kuludest/tuludest lähtuvat eelarvet seostades seda aruka tarbimisega. Õppes peaks kasutama palju praktilisi tegevusi, külalistunde jms.

- analüüsib vabalt valitud näidete põhjal inimeste tarbimiskäitumist
- selgitab liigtarbimise põhjusi ja mõju üksikisikule, ühiskonnale ja keskkonnale

- ka TLU Rahatarkuse teema käsitlemise juhendmaterjali Tunnikava 2 Pere eelarve koostamine
3. Pildi analüüs: Banksy teos „Shop Until You Drop“. Klassi arutelu, milles seisneb autori ühiskonna kriitika? Tagajärgede ahela koostamine. Kirjutage ringi sisse probleem või küsimus, mida soovite uurida. Seejärel analüüsige tagajärgi ja neist tulenevaid uusi asjaolusid. Metoodika https://maailmakool.ee/wp-content/uploads/2015/10/ResourcePack_Estonian.pdf
 4. Finantspettustega toimetulemise virtuaalmäng. Mängu järel klassiarutelu, miks on lihtne inimesi petta? Juhendi koostamine lähedasele, kuidas end ohtude eest kaitsta.
 5. Remondi eelarve koostamine. Vaata TLU Rahatarkuse teema käsitlemise juhendmaterjali Tunnikava 3. Remondieelarve koostamine
 6. Töölehed: E-külalistund Rasmus Heinla - Kuidas raha planeerimine mulle kasuks tuleb? <https://etunnid.tagasikooli.ee/e-tund/kuidas-raha-planeerimine-mulle-kasuks-tuleb-2/> täita tööleht.
 7. Rühmatöö investeerimisest. Abistavaks taustaks võib soovitada enne kuulata taskuhäälingut Investeerimisraadio: saade varaklassid:
 - a. Õpilased valivad vabalt ühe ettevõtte, mille aktsiatesse mõtteliselt investeerida. Nad analüüsivad ettevõtte tegevust, tooteid/teenuseid, turupositsiooni, kasumlikkust ja jätkusuutlikkust aga ka seda milline mõju võib nende valikul olla nii üksikisikule, ühiskonnale aga ka keskkonnale.
 - b. Õpilased valivad ühe varaklassi (kinnisvara, väärtpaberid, väärisesemed, intellektuaalne omand (õigused, patendid, litsentsid jne.) vms) ning analüüsivad, millised on antud varaklassi investeerimise tugevused- nõrkused; riskid-võimalused.
 - c. Õpilased reflekteerivad ennast, kas nad eelistavad pigem lühiajalist investeringut (enamasti kuni 1 aasta) või pigem pikaajalist investeringut? Mõlema võimaluse puhul peab olema esitatud argumenteeritult valitud investeerimisvõimaluse tugevused ja nõrkused.

Rühmatöö tulemused esitatakse klassikaaslastele. Ühiselt arutatakse, miks on oluline sääste investeerida, millised võimalused selleks on ning millega tuleb investeerides arvestada. Samal teemal võivad õpilased kirjutada ka kokkuvõtva arutluse. Juhul, kui klassis on õpilasi, kes juba investeerimisega on kokku puutunud, siis võiks julgustada neid oma kogemusi klassikaaslastele tutvustama. Samuti võiks kaasata teemateadlikke lapsevanemaid, kes rikastaksid õpet eluliste näidete ja kogemustega.

Valdkonnaülene lõiming

Liikumine: Liikumisülesanne: arvamusjoon: õpilased hindavad ennast viiepalliskaalal, kui hästi oskavad nad enda meelest rahaga ümber käia.

Liikumisjoone koostamine teemal, kas ma olen säästja või tarbija. Reflekteerimisülesanne, mis on minu valikute +/-?

Tundides arendatakse süstemaatiliselt järgmisi digipädevusi: 1, 3, 4,5,8, 11, 24, 17,18.

TEEMA: 6. Eesti ja maailm: kuidas rahvusvaheline olukord Eestit mõjutab ning kuidas väikeriik saab oma huve rahvusvahelistes suhtluses teostada.

Õpitulemus

Õppesisu- ja tegevused

Põhifookus: kuidas Eesti oma huve rahvusvahelises suhtluses realiseerib

Õppija mõistab, et Eesti peab arvestama rahvusvahelise olukorra ja rahvusvaheliste suhetega ning, et väikeriigile tagab just

1. Kaardiülesanne "Maailm – kuhu ja miks tahan minna". Metoodika näide <https://maailmakool.ee/materjalid/9926/kaardiulesanne-maailm-kuhu-ja-miks-tahan-minna/>, edasi teha töölehed teemal Välisministeerium: reisi- ja konsulaarinfo https://drive.google.com/file/d/13ADEwBKCQXPP-7V4f8pAQqTW_GjdVtZR/view lk 79-81.
2. Rühmatöö – „Eesti osalus rahvusvaheliste organisatsioonide töös“, kus õpetaja saab rakendada ka diferentseerimise põhimõtteid jagades õpilased ise rühmadesse. Rühmatööde tulemusi esitab iga

rahvusvaheline koostöö ja osalemine rahvusvahelistes organisatsioonides oma huvide parima esindatuse. Õppija teab, mida annab Eestile kuulumine EL ja NATO-sse. Mõistab, miks on väikeriigile oluline, et rahvusvahelistes suhetes järgitaks kokkulepitud reegleid, austatakse inimõiguseid ja demokraatiat.

- analüüsib näidete põhjal suur- ja väikeriikide, naaberriikide, demokraatlike ja mittedemokraatlike riikide vastastikuseid suhteid
- selgitab riikide koostööd rahvusvahelistes organisatsioonides, toob näiteid
- teab Euroopa Liidu liikmesriike ja mõistab, miks Euroopa Liidu liikmesriik peab liikmesusest tulenevaid kohustusi täitma
- toob näiteid Euroopa Liidu kodanike õigustest ja võimalustest, seostades neid enda eluga

grupp posterettekandena.

I rühm uurib Eesti liikmesust rahvusvahelistes organisatsioonides: Alustuseks tuleb selgitada, millistes rahvusvahelistes organisatsioonides Eesti osaleb. Õpilasi suunatakse külastama välisministeeriumi või vastava ametiasutuse veebisaiti, et leida teavet Eesti liikmesuse kohta erinevates organisatsioonides. Seejärel tutvutakse nende organisatsioonide põhikirjade, statuutide ja põhimõtetega, et mõista, kuidas nad tegutsevad ja millised on nende peamised eesmärgid ning luuakse vastav poster.

II rühm uurib Eesti osalemist ja panustamist: Uurige, millised on Eesti ametlikud seisukohad ja tegevused nendes organisatsioonides. See hõlmab nii Eesti delegaatide osalemist organisatsioonide koosolekutel kui ka Eesti seisukohtade väljendamist ja hääletamist erinevatel teemadel. Samuti saab jälgida, milliseid projekte või algatusi Eesti organisatsioonides edendab ning luuakse vastav poster.

III rühm uurib meediakajastust ja ekspertide arvamusi: Rahvusvaheliste organisatsioonide tegevuse kohta kirjutatakse tihti meedias ja ekspertide poolt. Õpilased otsivad uudiseid, et saada erinevaid vaatenurki Eesti osalemisele ja tegevusele rahvusvahelistes organisatsioonides ning luuakse vastav poster.

Selle lähenemisviisi abil saavad õpilased sügavamalt mõista, kuidas Eesti riik end rahvusvahelistes organisatsioonides teostab ja milline on tema panus rahvusvahelisse koostöösse. Samuti aitab see neil paremini mõista, kuidas rahvusvaheline diplomaatia toimib.

3. Argumenteerimise õppimine: Kasutades Eesti Väitlusseltsi argumenteerimise metoodikat koostada klassis argumendi ülesehituse skeemi järgiv argumente järgmistel teemal: Eesti jaoks on olulisim (rahv.organisatsiooni nimetus) liikmelisus.
4. Töö piltidega: Tööleht rahv.organisatsioonide lippudega (EL, NATO, ÜRO). Milliste rahvusvaheliste organisatsioonide lippudega on tegemist? Lisa lühidalt ka nende organisatsioonide peamised tegevus eesmärgid.

- teab, et Eesti peab arvestama rahvusvahelise olukorra ja rahvusvaheliste suhetega

5. Töölehed: EL toimimine - kasutada tööraamat: Riigiportaalide kasutamine ühiskonnaõpetuses https://drive.google.com/file/d/13ADEwBKCQXPP-7V4f8pAQqTW_GjdVtZR/view lk 71-79
6. Töö tekstidega+töölehed: EL toimimist õppida kasutades tööraamatut "EL ja mina"

Valdkonnaülene lõiming

Ajalugu: Arutelu, millised sündmused tingisid Eestile oluliste rahvusvaheliste organisatsioonide loomise? Millal Eesti ühines nimetatud organisatsioonidega?
Muusika: Mitmetel rahvusvahelistel organisatsioonidel on oma hümn (nt EL, ROK) - kuulake neid ja uurige nimetatud palade päritolu. Arutlege, miks just nimetatud palad on valitud hümniks? Mis sõnumit ta kannab? Milline tänapäevane muusikapala võiks sobida uuritud organisatsioonidele? Miks?
Tundides arendatakse süstemaatiliselt järgmisi digipädevusi: 1, 3, 4,5,8, 11, 24, 17,18.